

קלקראת שבת מלכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת ויצא

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
15:55	16:06	16:19	16:05	16:00	16:15	16:06	16:18	16:16	16:00	כניסת שבת
17:15	17:11	17:17	17:15	17:15	17:17	17:14	17:15	17:16	17:15	יציאת שבת
17:48	17:48	17:53	17:47	17:52	17:49	17:49	17:50	17:49	17:52	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

להצטרפות לרשימת התפוצה ולקבלת העלון ישירות לתיבת המייל - צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי ח' כסלו תשע"ז | פניני פרשת ויצא | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

מה גרם לרבי איסור זלמן מלצר, להגיע ממרחק כה רב ולטפס עד לקומה הרביעית לקידוש של חתן 'בר מצוה'?

ומדוע החליט הגרא"מ שך למסור שיחת חיזוק בשיבת 'תפארת ציון', למרות שכמעט לא יצא מביתו?

יום אחר יום לאנשי בית הכנסת, נתקבצו ובאו אליו לשמוע איזה נס קרה עמו? אמר להם הלכתי בדרך, עברתי את הכביש ולא קרה עימי כלום! ועל זה אני מודה לה'!!
אם נשכיל להתבונן בענין זה, הרי שכל צורת החיים וההרגשה תשתנה מייד. כמה שמחה תמלא את יעודנו ונפשנו, על חיינו המסורים ביד ה' שבידיו הכל בכל מכל כל. נוכל להוריד מעל כתפינו טונות של דאגה כאשר נחיה בהרגשה גבוהה ומרוממת זו, שגם כשח"ו ישנה צרה או מכאוב, נהיה נסוכים בהרבה תקוה ובטחון בה'.

מעשה נשגב בענין גודל הכרת הטוב, מובא על מרן רבי איסר זלמן מלצר:

בנו של הגאון רבי שלום אייזן זצ"ל, ממורי ההוראה המובהקים שבירושלים הגיע למצוות, והוא סר לביתו של רבו הגרא"ז מלצר זצ"ל על מנת להזמינו לקידוש בשבת, הנמוס חייב זאת אף שהוא לא העלה בדעתו שהגאון הישיש והחלש יוכל לבוא באופן רגלי ממרחק כה רב.

הקידוש היה בעיצומו, גדולי ירושלים השתתפו בשמחה בראשם הגאון מטשיבין זצ"ל, שלאחר שטיפס במעלה המדרגות התלולות, קרוב לארבע קומות גבוהות, התנשף ואמר: "המעלות של דירה זו הן חסרונותיה". וכך הסבו גדולי ירושלים בשמחה ושוחחו בדברי תורה...

לפתע נראתה בפתח דמותו הגבוהה וההדורה של רבי איסר זלמן מלצר במחלצות השבת ההדורות. הכל קמו לכבודו ולא הסתירו את השתוממותם, הכיצד טרח, יגע ובא מהלך כה רב? רבי איסר זלמן הבחין בפליאתם, ואמר להם: "אמת, רב המהלך מכפי כוחותי, אבל חייב הייתי לבוא משום הכרת הטוב לבעל השמחה, הכרת טובה שבזכות חתן בר המצוה חלף במוחי הרהור תשובה!!"

הדברים הפכו סתומים עוד יותר והגאון הישיש המשיך ואמר: "כאשר רבי שלום בא להזמיני לבר המצוה של בנו, חלף במוחי הרהור בזק, הנה ר' שלום חוגג כבר את היכנס בנו למצוות, והרי זה עתה נערכה חתונתו, והרהרתי איך שהזמן חולף מה, יש להזדרז ולשוב בתשובה בטרם יבוא עיתי, ואם בזכותו חלף במוחי הרהור תשובה, חייב אני לטרוח ולהשתתף

המשך בעמוד הבא <<<

הרב בנימין בירנצוויג

"והאמר הפעם אודה את ה'" (בראשית כ"ט, ל"ה)

אמרו חז"ל: 'לא היה אדם שהודה לה' עד שבאה לאה והודתה' (ברכות ז), שנאמר: "הפעם אודה את ה'", ויש לתמוה, וכי לאה היא הראשונה שהודתה לה' על הנס שהיה עמה? הלא האבות הקדושים היו לפניו והקריבו קרבנות ושבחו לה'?

על הניסים והנפלאות שהיו עמם?

ומבאר הכתב סופר: אמרו חז"ל 'הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף' (שבת קיח), והכוונה שכאשר אדם רואה שנעשה לו נס שלא בדרך הטבע - מוצא עצמו מחויב להודות לה' ולספר גבורותיו, אבל על דברים שנעשו לו בדרך הטבע אינו מתעורר להודות לה', שזה נראה לו כמנהג העולם ומציאות הטבע, והרי אמרו רבותינו "כל הנשמה תהלל קה" על כל נשימה ונשימה יש צורך להודות לה', הגם שזהו מחויב המציאות, דלולי זה לא יחיה, ואין בזה דבר שמחוץ לטבע, בכל זאת צריך להודות על כל נשימה ונשימה. ולכן מי שאינו אומר בכל יום רק את ההלל המסודר לנו להודות על נסים שעברו ונעשו לאבותינו במצרים, ואינו מודה על ניסי ה' וחסדיו המרובים בכל רגע ורגע, הרי זה מחרף ומגדף, שמראה בזה שאינו מכיר טובות ה' עליו וכל הטובות הם מצד שעולם כמנהגו נוהג. אברהם ויצחק הודו ושבחו לה', אבל כיון שנעשו להם נסים שלא בדרך הטבע אין כל חידוש בכך שמצאו עצמם מחויבים להודות ולשבח ולזבח לפני ה', אבל אצל לאה מצינו שנתנה הודאה לה' בהיולד לה בן, הגם שכך הוא הטבע וההרגל, בכל זאת לא תלתה במקרה וטבע אלא הודתה לה' על שילדה.

בהודאה מסוג זה לאה היתה הראשונה, ושבחוה חכמים על כך. וסיים הכתב סופר 'והוא פירוש נכון'. באמת אמיתי ויסודי לכל החיים.

מעשה באדם שהלך בדרכו ופגע בו רכב, וברוך ה' ניצל בנס ונשאר שלם בגופו. למחרת, הגיע לבית הכנסת והביא עמו 'לחיים'. הוא חילק לאנשים וסיפר על הנס שקרה עמו. למחרת, הביא מתפלל נוסף בבית הכנסת 'לחיים' על נס שקרה לו. התפלאו האנשים על הניסים שהתרחשו

רבי חיים שמואלביץ היה חולה מאוד בגרונו הוא הלך לרופאים והללו גילו ל"ע שיש לו את המחלה הקשה במיתרי הקול. הרופא אמר: ספק אם אוכל לנתחך ולהצילך

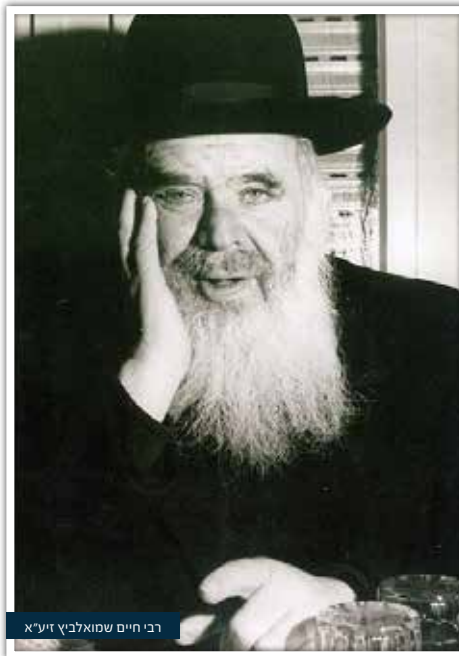
הסיפור על מחלתו של רבי חיים שמואלביץ שהתגלה בהספדו על רבי אליהו לופיאן ז"ע"א

הקשה ר"ל, במיתרי הקול. הרופא אמר: "ספק אם אוכל לנתחך ולהצילך. במקרה הטוב ביותר, גם אם אצליח, הרי שלא תוכל עוד לדבר ולהפיק קול מגרויך".

שמע רבי חיים את הדברים, והלך להתייעץ עם רבינו, מה עליו לעשות: "עכשיו ביכולתי לדבר, אם כי, כמובן, זה כואב, אבל האם עלי לעשות ניתוח כזה שיציל את חיי, אך יטול ממני את כוח הדיבור?" ענה לו רבינו: "אינני יכול לתאר לעצמי שהריבונות של עולם לא יתן לר' חיים סטוצ'ינר לומר עוד שיעורים. יש עוד כל כך הרבה תורה ומוסר שעליך למסור בעולם". (כותבי תולדות חיי מציינים שעד לאותו זמן, אכן רבי חיים התרכז בעיקר בשיעורי תורה, ומאז התחיל לדרוש במוסר באופן סדיר).

באותה הזדמנות ביקש רבינו מרבי חיים את שם אמו, ואמר לו שיתפלל עבורו. רבי חיים המשיך במתן השיעורים. כשחזר לפרופ' לבדיקה חוזרת ולקביעת דיאגנוזה, למרבה הפלא והתדהמה, נמצא גרונו של רבי חיים נקי לגמרי מכל מחלה, עד כי הפרופ' הסתפק אם אמנם זהו אותו חולה שבא אליו כמה ימים קודם לכן...

(מתוך ר' אליה)

רבי חיים שמואלביץ ז"ע"א

"וַיְבָרְכֵנִי ה' בְּגִלְגָּלָהּ" (בראשית ל', כ"ז)

בהספד שנשא ראש ישיבת "מיר" הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל על רבי אליהו לופיאן ז"ע"א אמר: לפני שמונה שנים הייתי חולה מסוכן. היודעים אתם מי הצילני? אלו תפילות הצילוני? תפילותיו של רבינו רבי אליהו לופיאן זצוק"ל. לא אוכל לפרט אבל יודע אני שתפילותיו הצילוני. מעולם לא הודיתי לו על כך, עתה עושה אני זאת בפרהסיא.

לאחר ששמעתי את הדברים, מספר הרב דוד יוסף שלוסברג, סקרן הייתי לדעת מה סתם רבי חיים באומר: "לא אוכל לפרט..." חקרתי ודרשתי עד שהגעתי לר' אריה מאיר וילנסקי מפלורידה, נכדו של רבינו. סיפרתי לו על ההספד של רבי חיים ושאלתי אם יודע הוא למה התכוון הרב.

"אכן", השיבני הנכד, "יודעים אנו במשפחה פשרם של דברים". וכך סיפר ר' אריה מאיר: רבי חיים היה חולה מאוד בגרונו. הוא הלך לרופאים ואלו גילו, ל"ע, שיש לו את המחלה

<< המשך מעמוד קודם

בשמחתו מדין הכרת הטוב". [ילקוט לקח טוב].

זוהי דקות אבחנתם של גדולי ישראל בגודל חיוב הכרת הטוב על כל דבר קטון כגדול!

סיפר הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: מנהג של שנים היה לו למרן הרב שך זצ"ל להגיע לפני כל סוף זמן לומר שיחה בישיבת תפארת ציון בבני ברק, ובזה המשיך את מנהגו של מרן החזו"א. ראש הישיבה, הרב איזנשטיין, נהג לבוא להזמין מידי שנה בשנה, ויהי היום הוא נכנס לחדרו ימים ספורים לפני סוף הזמן ואמר לו כדרכו: "מחכים בישיבה לבואו של ראש הישיבה!" אך מרן הרב שך עונה לו: "אינני יכול לבוא, כוחותי כבר אינם איתי, אפילו לתפילה אינני יכול לעלות להיכל הישיבה, הולך אני רק עד היכל כולל האברכים הקרוב".

"חלילה!" הגיב הרב איזנשטיין. "אם קשה, אנו לא נטריח את ראש הישיבה, רק אבקש ברכה". הרב שך בירכו והושיט לו יד בלבביות. כאשר עמד ר' צבי ליד דלת היציאה קרא לו הרב שך בקול לעבר הדלת. הרב איזנשטיין המופתע שב לאחוריו, והרב שך התחיל לברר באיזה יום

ובאיזו שעה צריכים לבוא.

"אינני רוצה שראש הישיבה יבוא", ביקש הרב איזנשטיין,

"לא, לא! רצוני לדעת את היום והשעה!" חזר ואמר הרב שך, ואומר לך את האמת, אין לי כח לבוא כמו שאמרת, אבל נזכרתי כי אני חייב לך הכרת הטוב, הרי אתה בעל תפילה בהיכל ישיבת פוניבז' בימים נוראים, ממילא אתה מעורר אותי בתפילותיך, איך לא אבוא אם חייב אני בהכרת הטוב!?"

וסיים הרב קרלנשטיין: נשאל את עצמינו: מאות אנשים, קרוב לאלף התפללו בישיבת פוניבז' או בכל בית כנסת אחר ברחבי העולם, כמה מהם חושבים להכיר טובה לשליח הציבור על הנעמת התפילה, על הרהורי התשובה וכדו'? ואדרבה, יאמרו לך 'וכי אני חייב לו? הוא חייב לי! נסה שנה אחת למנוע ממנו להתפלל לפני העמוד, נראה מה יאמר על כך? אבל מרן הרב שך בדרגת אצילות מופלגת הרגיש כי יש לו חובת הכרת הטוב על כל דבר קטן שגרם לו טובה!

"מה קרה? מה אתה כותב?"

רבי שלום שבדרון התנער כמתוך חלום, נבהל מקריאתה של אשתו, ותיכף השיב את העט אל כיס מעילו

הדבר חרה היטב לאמו הצדקנית. מוכשר הוא הילד, וכמה חבל שהוא מבלה את זמנו היקר במשחקים • גדולתו ומידותיו התרומיות של רבי שלום שבדרון זצ"ל

הרב ישראל ליוש

"וַיָּגֵל אֶת הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר" (בראשית כ"ט, י')

בפרשת השבוע פוגשים אנו פעמיים בכח הרצון של יעקב אבינו. כח בו הצליח יעקב אבינו לעשות דברים שהינם מעל היכולת הטבעית של בני האדם. התורה מספרת שבכל אותם ארבע עשרה שנים ששהה יעקב בבית מדרשם של שם ועבר - לא שכב לישון כי היה עסוק בתורה. כוחות על טבעיים נצרכים לכך, אדם רגיל אינו מסוגל לעבור כמה ימים בלא לשכב לישון. הגאון הצדיק רבי חיים שמואלביץ זצ"ל מציין כי לא היה זה כח על טבעי שניתן ליעקב אבינו בדרך נס או מופת, אלא היה זה כח רצון עצום איתו אפשר היה להשיג את הבלתי יאמן ולכבוש פסגות גבוהות.

גם בפגישת יעקב עם רועי חרן ועם רחל בת לבן, מוצאים אנו כוחות גדולים שמתגלים אצל יעקב. כאשר הוא גולל את האבן מעל פי הבאר, אבן שהתורה מעידה עליה, כי רק בהתאסף כל הרועים כולם, ניתן יהיה לגולל אותה מעל הבאר, ואילו יעקב עושה זאת כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית - כלשונו של רש"י.

בפיוט בתפילת גשם אנו אומרים: "יחד לב וגל אבן מפי באר מים" - גלילת האבן, לא היה בה משום כח וגבורה גדולים, אלא היה כאן יחוד הלב, רצון עז ואמיתי אשר הניע את יעקב לאמץ את כל כוחותיו, ולמצות את כל יכולותיו עד כדי שהצליח לחולל נפלאות בגלילת האבן. באר מים היתה בשכונת שערי חסד בירושלים, אשר סביבה התרחש ספור נפלא המתאר גם כן 'כח רצון' רב.

מסופר בספר קול חוצב על הילד 'שלומקע שוודרון', שהיה משחק ומשתובב עם חבריו בני גילו על יד הבאר השכונתית. ילד יתום היה שלומקע, אביו כבר לא היה בין החיים ולא היה מי שיקרא לו הביתה, ובכלל, מה לו לשוב אל ביתו הדל והריק, נעים יותר להשקיט את הרעב במשחקי 'תופסת' וכדור'.

הדבר חרה היטב לאמו הצדקנית. מוכשר הוא הילד, וכמה חבל שהוא מבלה את זמנו היקר במשחקים. שנתו המאוחרת אף היא הכבידה עליו את הלימוד ביום שלמחרת. אך אמו לא אמרה נואש, ומדי ערב משקיפה היתה מבעד לחלון אל עבר ה'באר' וקוראת לשלומקע שלה שיבוא הביתה. בלבה נושאת היתה תפילה חרישית לאביהם של יתומים, שישמור על ילדה וישים בלבו אהבתו ויראתו.

לימים, גדל הילד והתפילות על פי הבאר עשו את שלהן. הילד שלומקע הפך לנער ולבחוה, ויחד עם בגרות גילו עלה ונתעלה במעלות התורה והיראה. כל רואיו לא הכירוהו, הכל ציינו את השינוי הדרמטי שחל בו, איך מ'שלומקע השובב' הפך להיות הבחור המתמיד 'שלום שוודרון'.

עת חתונתו הגיעה, ואף בהיותו אברך שקע בלימודו יומם ולילה, כל צרכי הבית מוטלים היו על אשתו, והיא עשתה הכל כדי שיוכל ללון אך ורק בעומקה של הלכה, ללא טרדות החולין.

בוקר אחד, הבחינה הרבנית, אשת רבי שלום שפניו נפולות, והבינה כי טרוד הוא. שאלה הרבנית את בעלה הצדיק לפשר הדב.

"הביטי אשתי היקרה!" ענה לה רבי שלום, "מאז חתונתנו עמלה את קשה במלאכת שאיבת המים ונשיאת הדליים אל הבית, יודע אני כי מלאכה קשה היא שאיבת המים, יש צורך להתכופף ולמלאות דלי אחר דלי, מהיום והלאה אעשה זאת אני. את תלכי כל בוקר אל הבאר, הניחי שם את הדליים, ובסיומה של התפילה אגש אל הבאר, אשאב מים ואשא את הדליים אל הבית".

מחשבות רבות התרוצצו במוחה של הרבנית לשמע תשובת בעלה, בתוך תוכה ידעה היא היטב כי בעלה אכן צודק. אין זו מלאכה המתאימה לנשים, היא דורשת כוחות גדולים, וידיה כבר נפוחות מכובד המשא, אך מצד שני, לימוד התורה של בעלה חשוב הוא יותר משמירת כוחותיה, וכי היא זו שתסכים להצעתו ותגרום לו לביטול תורה ולמניעת צמיחתו של אדם גדול?!

רבי שלום, בתבונתו הרבה, זיהה את אשר בליבה, ולא נתן למחשבותיה לבלבלה. תיכף ומיד הכריע בפסקנות: "החל ממחר אלך אני אל הבאר, מעתה מלאכת השאיבה מוטלת עלי".

בראותה כי הוא נחרץ כל כך, לא היתה לה כל ברירה והיא הסכימה עמו. למחרת, הניחה האשה את הדליים ליד הבאר ושבה אל ביתם. היא המתינה לסיום התפילה ולבוא בעלה עם הדליים המלאים, אך הזמן עבר והתאחר ורבי שלום מתמהמה, 'התפילה הרי הסתיימה מזמן, ומדוע הוא אינו שבו?' הרהרה הרבנית, 'כמה זמן אמורה להתארך מלאכת שאיבת המים? שמא אינו מסתדר? המשכיה בהרהוריה.

משבושש לבוא הלכה הרבנית אל החלון, להביט אל כיוון הבאר ולברר את סיבת העיכוב. והנה מראה פלא נגלה לעיניה, רבי שלום נשען על הבאר, בידו כלי כתיבה ופיסת נייר והוא רושם עליו דבר מה, עתה גדלה פליאתה שבעתיים, 'מה הוא כותב שם דווקא על יד הבאר?' תמהה הרבנית.

היא נגשה אל הבאר ושאלה את בעלה: "מה קרה? מה אתה כותב?" רבי שלום, התנער כמתוך חלום, נבהל מקריאתה של אשתו, ותיכף השיב את העט אל כיס מעילו, והתנצל: "הרהרתי בדברי תורה, והנה עלה ברעיוני דבר חידוש, חששתי שאשכח אותו ולכן החלטתי להעלותו על הכתב", "איפה הקובה?" (הכלי עמו שאבו את המים), שאלה הרבנית, "אבוי" השיב רבי שלום, "כנראה נפלה אל בור המים כאשר הוצאתי את העט מן הכיס".

שמחה הרבנית שמחה גדולה, וכלל לא התאבלה על אובדן הקובה, מה שווי יש בה בקובה לעומת צמיחתו של גאון בתורה, איזו זכות גדולה היא זו להיות רעייתו של מתמיד ושקדן כרבי שלום...

כאשר שמעה אמו של רבי שלום את סיפור הבאר, ואת גודל שקיעותו בלימוד התורה דווקא על יד הבאר, זלגו עיניה דמעות, אך הפעם היו אלו דמעות של שמחה, דמעות אושר, על שזכתה שבנה יהיה שקוע ראשו ורובו בלימוד התורה. היא נזכרה בדמעות הקודמות, אף הן על יד הבאר, דמעות התפילה על בנה שיצמח, דמעות של זעקה על ילדה הרך שיזכה לאהבת תורה, והבינה היטב כי לולא דמעות התחינה של אז, לא היתה זוכה לדמעות השמחה של עכשו.

ה'חתם סופר' פסק שעל רב העיר למסור את נפשו, ולהסתלק מן העולם בטביעה

"קח סירה קטנה, ורק אתה עם הזקן תעלו עליה וכשתהיה בלב הנהר - תטביע את עצמך יחד עם הזקן"...

אדם זקן וחסר ישע, מלו אותו וסיכנו את חייו בצורה נוראה. הודיע הכומר חד משמעית: "אם ימות הזקן - נעשה סוף לכל העניין הזה, ונשמיד את כל יהודי העיירה!"

הפחד היה נורא. החלה ספירה לאחור. כולם מחכים שהזקן ימות ואז... הרב שהבין כי בשלו ארע כל הסער הזה, פנה בצר לו אל החתם סופר, פרץ בבכי עז, וסיפר לו את כל הסיפוח שמע החתם סופר את הסיפוח, קם מהכיסא וגער ברב: "רודף, מה עשית?? למה הנך מתעסק עם גרים, הרי אין לך ניסיון? למה שלחת אותו למוהל? אדם זקן חייב להגיע לרופא, הוא צריך השגחה..." לא די שהחתם סופר לא הרגיע אותו אלא אף שפך עליו קיטונות של תוכחה. רב העיירה מרר בבכי חסר מעצורים, וכשהוא פוכר ידיו ביאוש זעק: "רבי, עזור לי! מה אעשה עכשיו???" החתם סופר שקע במחשבות.

לאחר כמה רגעים פתח ואמר: "אין לך בררה. תאלץ לעשות את מה שמספרת הגמרא במסכת תענית, דף יח' עמוד ב'. רש"י מביא שם את הסיפור על בת מלך שנרצחה בידי שני רוצחים. ושני הרוצחים ברחו והסתתרו בעיר לוטסיה. הודיע המלך לתושבים שאם תוך שלושה ימים לא יסגירו לידי את הרוצחים - יוציא את כולם להורג. חיפשו בני העיר בכל מקום אפשרי אך לשוא. שני הרוצחים נעלמו כאילו בלעתם האדמה. היו שם שני אחים צדיקים פאפוס ואלייאנוס, שהחליטו להסגיר עצמם כרוצחי הנסיכה ובכך יצילו את כל בני העיר מגזירת הכליה שריחפה על ראשם.

מנן החתם סופר ז"ע"א

הגיעו שני האחים הקדושים לחצר המלוכה והודיעו בנחרצות: "אנחנו הרוצחים!" מיד נשלחו שניהם אל הכלא והגזירה נתבטלה. כשהוצאו השניים להריגה, יצאה בת קול ואמרה: "אין כל מלאך ובריה יכולים להיות במחיצתם". (במאמר מוסגר כולנו מכירים את פאפוס שהיה בבית הסוהר ונפגש עם רבי עקיבא שהקהיל קהילות ברבים, ואמר לו: "אשריך רבי עקיבא, שנתפסת על דברי תורה, אוי לי שנתפסתי על דברים בטלים". שואל הגאון מוילנא: האם להציל עיר שלמה נקרא

הרב ישראל מאיר שושן

"יוצא יעקב מבאר שבע וילך תרנה" (בראשית כ"ח, י')

יעקב אבינו עומד לקראת המשימה המרכזית של חייו - להקים את תריסר השבטים. סכנה גדולה מרחפת על ראשו, איום תמידי. עשוי אחיו רוצה להורגו. יעקב יוצא מבאר שבע בדרך לחרן. הוא עולה בנגב, חוצה את מדבר יהודה, עובר את השרון, את עמק בית שאן, את הגליל התחתון, עולה לרמת הגולן, עד שלבסוף מגיע לחרן, בארם נהריים.

כאשר הוא מגיע לחרן, הוא נזכר, שעבר ליד הר המוריה, מקום בו התפללו אבותיו ולא התפלל, כמעט הפסיד את כל הבטחותיו של הקב"ה, את כל הברכות... הוא לא מוותר על כח התפילה ומקום התפילה, שב חזרה למקום המקדש וזוכה לקפיצת הדרך עד בית א-ל. "ויקץ יעקב משנת... אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי... ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים".

מתי זכה יעקב לברכות ולסיעתא דשמיא, מתי זכה לנס גלוי שיקפלו תחתיו את כל ארץ ישראל? כאשר הביע נכונות ורצון עז למסור נפשו, הוא מסכים לשוב לאחוריו על אף שמדובר בסכנת נפשות מוחלטת, עשוי רוצה להורגו, יש חיות רעות בדרך ועוד סכנות שונות האורבות בדרכים השוממות, אבל יעקב לא הסכים לוותר על תפילה במקום המקדש וחזר למרות הכל, או אז זכה לניסים גלויים ולעזרה שמיימית.

כשיש מסירות נפש, כשיש נכונות אמיתית, הקב"ה עוזר מעל לדרך הטבע.

הסיפור הבא מובא בספר "זכרון משה" על החתם סופר. בתקופתו של החתם סופר, לפני כמאתיים שנה, כיהן באחת העיירות הסמוכות לפרשבורג רב, ת"ח שכל התורה פרושה אצלו. פעם התדפק על דלתו של הרב גוי זקן, כבן 80, וביקש בתחנונים מהרב שהוא רוצה להתגייר. "אתה? להתגייר? בשביל מה לך?" ניסה הרב לדחותו, כפי שכתוב ברמב"ם. "עם ישראל סובל, לא כדאי לך, היום זה לא פופולרי להיות יהודי..." אבל הגוי בשלו: "כבוד הרב, אני מכיר את היהדות מקרוב כבר חמש שנים. אני יודע מה זה שבת, למרות שאיני שומר אותה, אני יודע על תפילין, פסח, ל"ג בעומר. את כל המנהגים, הכל אני יודע. הרב, בבקשה, אני רוצה להתגייר!"

הרב שנכח בכנות דבריו הסכים לבסוף לערוך את הגייה, והזכיר לו גם את הצורך בטבילה ומילה. הגוי לא התרגש, "אני יודע" אמר, "אני לא נבהל מכך, גם אברהם אבינו מל את עצמו בגיל 99 כשהיה כבר ישיש". הרב, שלא היה לו ניסיון עם גרים, במקום לשלוח אותו לבית החולים או לרופא מומחה שלח אותו למוהל העיירה. מוהל העיירה קיבל את המכתב מהרב ומל אותו.

ויהי ביום השלישי למילתו, שכב הזקן על ערש דווי, קיבל חום גבוה וזיהום בכל הגוף. בימים ההם טרם עידן אנטיביוטיקה, היה גופו נתון בסכנת חיים. הרופאים נואשו מחייו, ולא יכלו לעזור לו במאום. כאשר שמע כומר העיירה את הסיפוח, התמלא בזעם נורא על היהודים ש"חטפו"

"אשאר כאן, עד שישב למלוא כוחותיו" מרגיע הרופא את הרב, ומתחיל להאכיל את הזקן. כעבור שעה וחצי, הזדקף לפתע הזקן, התיישב על קרקעית הספינה כשהצבע שב וחוזר לחייו החיוורות. "לזה חכיתי", אומר הרופא לרב. הוא משאיר לרב מים נוספים, להשקות בהם את החולה, אורז את חפציו ונפרד מהם לשלום במהירות. הרב הנסער הודה לרופא במילים נרגשות: "לא רק את החולה הצלת, אלא אף אותי ואת כל בני עירי, גברים, נשים וטף... זכית להסיר את הגזירה הנוראה שריחפה עלינו..."

הרב והגר שבו לעיר, והחליטו לרוץ דבר ראשון ולבשר את דבר ההצלה למרן החתם סופר. עלו על סוס ועגלה והחלו נוסעים לפרשבורג. באמצע הדרך חוזר בו הרב ואומר: "כבר שעה וחצי שיושבים עלי שבעה בבית, אכנס לרגע הביתה להשיב את ליבם..." מודעות אבל גדולות ושחורות מקדמות את פניו בכניסה לביתו, קולות נהי ובכי נשמעים מכל פינה. הוא ממחר להכנס לביתו, והפתעה מושלמת: "אבא!!! זועקים הילדים בתדהמה. "יקירי, לא עת צער עכשיו, קומו מאבלכם. ממחר אני כעת לרבינו מרן החתם סופר לספר לו על דבר ההצלה, וכשאחזור אספר לכם את כל פרטי נס הצלתו". השמועה על הנס המופלא פשטה בעיירה כאש בשדה קוצים, רווח והצלה הגיעו ליהודים והשמחה הרקיעה שחקים. כשהגיע הרב לחתם סופר, היה גאון הדור שקוע בלימודו, הוא הרים אליו עיניו מן הספר, בחיך ואמר לו: "נו, זכית לנס גלוי..." ברוח קדשו כבר ידע על הנס שהתרחש. "רביה", צעק הרב בהתרגשות, "כמו מלאך הוא הגיע לנה, והביא לנו איזו תרופה..." תמה החתם סופר: "כמו? למה כמו? אכן, היה זה מלאך אמיתי... אליהו הנביא מלאך הברית, הגיע אליך בשליחותו..." הרב החוויר כסיד, כאשר הבין את גודל קדושת המעמד בו עמד... שתיקה עמדה בחדר. שתיקה רוויית הוד. ואז התנער הרב ושאל: "ילמדנו רבינו, הרי הייתי כאן לפני כשש שעות, כאשר גזירה נוראה ריחפה על כל בני העיר, מדוע אז לא פעל רבינו למען ההצלה??" אמר לו החתם סופר: "אסביר לך אליהו הנביא לא מגיע סתם לעולם הזה. אין שום אפשרות שמלאך כה קדוש יגיע לפרשבורג הגשמית והחולית. אבל כאשר הלכת בנכונות למסור את הנפש, לזרוק את עצמך לנה, וכל זה בשביל להציל עיר שלמה מכליון, כאשר הבאת איתך מסירות נפש - אזי הדין שונה לחלוטין... כשיש מסירות נפש - אליהו הנביא מוכן להגיע בכל מצב ולכל מקום! אבל ללא מסירות נפש - הוא בשום אופן לא יגיע!!" אם יעקב אבינו לא היה מוסר את נפשו לחזור אחורה למקום תפילת אבותיו - היה יכול לאבד את כל הברכות. ברגע שהוא מוכן למסירות נפש - מיד מזמנים לו קפיצת הדרך. יעזור הקב"ה שנזכה למסור את נפשנו לכל מצוה, קלה כבחמורה, ואז נזכה לסייעתא דשמיא.

"דברים בטלים"? ומסביר הגאון: אכן, מול תלמוד תורה זה נחשב כדברים בטלים. אמנם פאפוס הציל עיר שלמה מאבדון, אך מול פעילותו של רבי עקיבא שהקהיל קהילות ברבים זה נחשב 'דברים בטלים'. אומר החתם סופר לרב העיירה: "האחריות מונחת עליך, שמע את אשר תעשה: גש לביתו של הזקן, ואמור לאשה שאתה לוקח את בעלה לרופאים של וינה. דאג לשני גברתיים, שיקחו אותנו על מיטתו לכרכרה. הדהר את הסוסים עד לחוף הדנובה המחבר את הונגריה לוינה. שבע שעות הפלגה עד לוינה. תשכור סירה קטנה, ורק אתה עם הזקן תעלו על הסירה." "לכולם תספר שאתה לוקח אותנו לפרופסור גדול בווינה. שיוכל להציל את חייו. אבל לך אומר את האמת, הזקן הזה ממילא לא יחיה. שום פרופסור כבר לא יוכל להחזירו לחיים. אם כך, לאחר שלושה קילומטרים מהחוף כשכבר תהיה בלב הנהר - תטביע את עצמך עם הגוי המתגייר. כאשר תגיע אלינו השמועה כי טבע הרב עם הגוי המתגייר, נוכל לומר לומר שהזקן לא מת בשל המילה אלא בעקבות טביעה בדנובה, ואז אולי יש סיכוי שישכך כעסו, ויבטל את הגזרה." הרב נרעד. אין מנוס. עליו למסור את נפשו בעבור הצלת בני קהילתו. וכך הוא אכן יעשה... ראשית כל, מיהר הרב אל ביתו, אסף את האשה והילדים ונפרד מהם בדמעות שליש, תוך שהוא משאיר להם צוואה מחיים והוראות ברורות כיצד ימשיכו להתנהל לאחר מותו. הצער היה נורא, הבכיות קרעו את השמים. הזמן בועה, שעותיו של הזקן ספורות. עליו להספיק לקחת אותו לפני שימות. נשיקות חפוזות לילדים, מילות פרידה והרב ממשיך במרוצתו. הילדים מלווים אותו במבטם מבעד לחלון, יותר לא ישובו לראותו עוד. הרב מגיע לביתו של הזקן ומתעניין במצבו. המצב קשה, הזקן כבר מחוסר הכרה, לא מגיב, מצוי כבר עם רגל אחת בעולם האמת. "שמעי לי", פונה הרב אל האשה, "אני רוצה לקחת את בעלך אל פרופסור מפורסם בווינה, הוא ודאי יוכל לעזור לו...", "קחו אותי", קוראת האשה במר יאווה, "אולי תצליחו להצילו". שני הגברתיים נכנסים לביתה וממהרים לקחת את החולה הגוסס. הם מניחים אותו בכרכרה, והסוסים פורצים בדהרה מהירה לכיוון החוף. הרב שוכר ספינה, ומעמיס עליה את הזקן, לאחר מכן, עולה אף הוא ומתחיל בהפלגה. אלו הן שעותיו האחרונות, הוא מתחיל באמירת הוידוי, קורא שמע בכוונה גמורה ומתוודה על כל חטאיו. כאשר הוא מגיע למקום המדובר הוא עושה הכנות אחרונות לקפוץ למים, שפתיו רוחשות את מילות הוידוי, ופרידה מארץ החיים ומכל יקיריו, ולפתע - הוא שומע צעקה: "רב אידל!" הוא מסתכל אחורה - מי זה? מאחוריו בתוך סירה קטנה, יושב אדם הדור פנים, עטור בזקן ופאות, וצועק לו: "יהודי יקר!! למה אתה בוכה?!" הרב סיפר לו בקצרה את כל קורותיו, ואף את הוראתו של החתם סופר, והיהודי אומר לו בשמחה: "אני רופא, תן לי לבדוק אותך..." הביט בו הרב בספקנות ואמר: "אין סיכוי, האדם הזה כבר נגזר דינו, הוא גוסס ונוטה למות, קשה להאמין שתצליח במה שרבים וטובים כ"כ נכשלו... האם תוכל להחיות מתים?..." "ובכל זאת", ביקש היהודי, "תן לי לפחות לנסות". הרב הסכים והרופא הצמיד את סירתו לסירת הרב והגוי המתגייר וקפץ לתוך הסירה. הוא פתח את תיקו והחל לערבב שיקויים ואבקות שונות. לידו שוכב הזקן מחוסר הכרה, מצבו אנוש, אך הרופא לא מתרגש ממצבו לוקח בכפית מעט מן התרופה שרקח, ומכניס אותה לפיו של החולה. והנה - נס ופלא! ברגע בו נגעה התרופה בפיו - פקח החולה את עיניו וביקש לשתות מים. הרופא שנראה כי היה מוכן לתגובה כזו, החל מיד להשקותו במים. החולה שתה בשקיקה והחל להזיע, עובדה המעידה על נסיגת הזיהום. כל אותו הזמן עומד הרב בעיניים קרועות מתדהמה ולא אומר מילה.

רופא השיניים, ד"ר ברוך וייס, הגיע אל רבינו לצורך טיפול. באחד השלבים, ביקש הרופא להכניס חומר מסוים ולסגור את הפה למשך דקה אחת. רבינו עשה כפי שנתבקש, הכניס את החומר לפיו ומאחר והיתה לו דקה אחת פנויה פתח גמרא

מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל עוסק בתורה בכל רגע ורגע

ביקש הרופא להכניס חומר מסוים, לסגור את הפה למשך דקה אחת, ולאחר מכן להוציא אותו. רבינו עשה כפי שנתבקש, הכניס את החומר לפיו ומאחר והיתה לו דקה אחת פנויה, פתח גמרא חולין שהיתה על השולחן, ושם עיונו בדברי רש"י.

דקה אחת עברה חלפה לה, רבינו המשיך בעיונו והרופא שלא רצה להפריע לו, העדיף להמתין דקה או שתיים נוספות. כאשר עברו שלש דקות ורבינו עדיין לא הרים את עיניו, החל הרופא לקרוא לרבינו בקול ולהעיר את תשומת ליבו לכך שאפשר כבר לפתוח את הפה - אולם רבינו לא נע ולא זע, בהיותו שקוע כל כולו ברש"י ואינו יודע מימינו ומשמאלו...

הרופא לא ידע מה לעשות, אולם לא מלאו לבו לגעת ברבינו ולהעירו משקיעותו. כעבור עשר דקות, שמה לב בתו של רבינו, הרבנית אויערבאך ששהתה בבית, כי שקט מוזר וממושך בוקע מחדרו של רבינו, ונכנסה לראות מה קורה. הרופא הסביר לה שהחומר עדיין בפה של רבינו. לתמייתה הוסיף וציין, כי ניסה כמה פעמים לומר לרבינו שאפשר להוציא אבל ללא הועיל.

"אדרבה, שהרבנית תנסה בבקשה", אמר הרופא, "אולי יעלה בידך להעיר את הרב משקיעותו..." הרבנית ניסתה את כוחה והחלה לומר לרבינו בקול: "טאטע! מ'קען שוין ארויס - נעמען" (אבא, כבר אפשר להוציא) - אבל גם זאת בלי הצלחה ותועלת. רבינו לא שמע כלום, הוא היה משועשע עם הרש"י בחולין, כתינוק הגמול עלי אמו... לבסוף, ניגשה אליו הרבנית והזיזה אותו מעט. רק אז התעורר רבינו. הרבנית אמרה לו שאפשר כבר להוציא את החומר מהפה, ורבינו הגיב: "אה, כבר עברה דקה?..."

(מתוך משוש דור ודור)

"וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא" (בראשית כ"ה, י"א)

רש"י: אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה.

מעשה באחד מלילות השבת בביתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, כאשר עם תחילתה של סעודת השבת הראשונה כבה לפתע הגנרטור ועלטה השתררה בבית. הנכד ששהה עם רבינו החל לדון לפניו כיצד ינהג עם הלימוד של הלילה, ומנה בפני רבינו כמה בתי כנסיות סמוכים שיש בהם חשמל כשר, למען יוכל רבינו להגות בתורה בעת קומו בטרם יאיר השחר. רבינו נענע בראשו מבלי להשיב דבר, והנכד גמר בדעתו להישאר ער בכדי ללוות את רבינו בחשכת אישון הליל לאשר יחפוץ.

בפועל, התנמנם הנכד באמצע הלילה, וכאשר התעורר נדהם לשמוע את קולו של רבינו היושב ועמל בתורה בניגון ובנעימה. הוא הביט כה וכה, וירא כי לא אירע שום נס והבית עודנו שרוי באפילה מוחלטת. תיכף קם ממיטתו, סר ופנה לעבר ההול לראות כיצד מצליח רבינו ללמוד בחושך.

מה מאד נרעש הנכד לראות את רבינו יושב ליד השולחן עם גמרא סגורה, עיניו עצומות, והוא גורס בעל פה בבטחה ובשלחה, משל קורא הוא מתוך הספר... המילים יצאו מפיו של רבינו כדרכו, בהטעמה ובחן, והוא משתעשע עם הגמרא כאילו היא פתוחה ומאירה לפניו...

רק כאשר עלה השחר, וזהרורי אור ראשונים החלו להפציע מבעד לחלון, הסיט רבינו את הוילון, לקח את הגמרא והתקרב לחלון. כך למד מתוך הספה, עד שהגיע זמן תפילת שחרית.

טיפול שיניים

רופא השיניים, ד"ר ברוך וייס, הגיע אל רבינו לצורך טיפול. באחד השלבים,

מרן רבינו יוסף שלום אלישיב זצוק"ל

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה. צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

קשה לך?
זקוק לעזרה?

כמה סמלי הדבר שבסוף ימיו ממש, וכנראה אף היתה זו פעולתו האחרונה לצורך הכלל, עשה מעשה במסירות נפש וכמעט באפיסת כוחות, וגייס סכום של כעשרים מליון פרנק בלגיים (כחצי מליון יורו) לקופת בית הספר

יחסו והתמסרותו של הגאון רבי חיים קריסווירטה זצ"ל למוסדות החינוך בבלגיה

כך גם בתי הספר "יסודי התורה" ובית יעקב שבעיה, שנוסדו והוקמו כידוע מתוך מסירות נפש מיד לאחר תום המלחמה הנוראה על ידי קומץ עסקנים בעלי מעוף, חדורי אמונה ובטחון, יראי השם מרבים, אשר כל מגמתם היתה לשקם את ההריסות והשמות שהשירו הגרמנים ימ"ש. אותם עסקנים ברוכים הזניחו את חייהם הפרטיים ולא עשו לביתם, הלכו מבית לבית לאסוף צעירי צאן, חיזקו את ההורים השבורים, שחזרו בחוסר כל מן המחנות וטרם נתנו את לבם לחינוך צאצאיהם. בחבבו את המסירות וההשקעה שהושקעו בו, כינה הרב את בית הספר 'אם כל המוסדות' בעיר.

פעולה אחרונה למען יסודי התורה

כמה שבועות לפני פטירתו

כמה סמלי הדבר שבסוף ימיו ממש, וכנראה היתה זו גם פעולתו האחרונה לצורך הכלל, עשה מעשה במסירות נפש וכמעט באפיסת כוחות, וגייס סכום של כעשרים מליון פרנק בלגיים (כחצי מליון יורו) לקופת בית הספר. ומעשה שהיה כך היה:

כמה שבועות לפני פטירתו ארגנו חברי הוועד של יסודי התורה דינר לטובת המוסד. הרב היה חלש ביותר, אך לא ויתר על השתתפותו (נדמה לי שמיד לאחר הדינר הובהל לבית החולים ומשם כבר לא חזר לביתו, ל"ע).

כמה ימים לפני התאריך בו נקבע הדינר, עלה רבינו לבקר את הנגיד ר' אלכסנדר היידן ע"ה אשר גם הוא שכב חולה. רבינו התחיל לצטט את דברי הפסוקים, שגם עני המתפרנס מן הצדקה חייב בצדקה ומשם הסיק שגם חולה חייב במצות ביקור חולים. בין הכי להכי נכנסו לשיחה מעניינת על דא ועל הא.

תוך כדי שיחה אומר לו רבינו: "האם יודע כב' שאני מכיר תופעה שגילו כבר מעל למאה ובכל זאת עדיין עושה פירות?" הנגיד שלא הבין בדיוק לאן הרב חותה, פקח עיניו ונתן לרב להמשיך. הרב העלה חיוך והסביר לו שהוא מתכוון ליסודי התורה, מוסד אשר נוסד לפני למעלה משני יובלות ועדיין מניב הוא פירות. ר' אלכסנדר ע"ה התרגש והבטיח במקום סכום של כעשרים מליון פרנקים בלגיים. למחרת, קרא לאחד העסקנים והעביר לו במקום כמקדמה חמישה מליון פרנקים בלגיים, ובמשך זמן די סביר סילק את כל הסכום.

(מתוך מים חיים - רבי חיים קריסווירטה)

הגאון רבי חיים קריסווירטה זצ"ל

"הַבְּנוֹת בְּנֵי וְהַבְּנִים בְּנֵי" (בראשית ל"א, מ"ג)

יחסו והתמסרותו לבית ספר "יסודי התורה" (בית יעקב באנטוורפן)

להלן מכתב שכתב הגאון רבי חיים קריסווירטה זצ"ל בה' בשבט תשמ"ג:

לכבוד הנהלת ועד דיסוה"ת

אחדשה"ט

היות ששמעתי שהנהלת ועד יסוה"ת עומדת לקבוע לוח זכרון ולחקוק עליו את שמי הנני להודיע בזה שמכמה טעמים כמוסים ואישיים אני מתנגד בכל עוז, אינני רוצה ששמי יופיע עליי.

אם יש לי איזה יד למוסד הזה אז שמי חקוק למעלה, ואם אין לי יד אז אני אינני רוצה שיהיה חקוק למטה.

בכבוד רב

מקום החתימה ...

כמעט מותחילת כהונתו התמסר רבינו למען חיזוק מוסדות החינוך בבלגיה, ובעיקר "יסודי התורה" - בית יעקב אשר רוב בניו וקנין של בני הקהילה שלחו את צאצאיהם להתחנך במסגרתו. הרבה כוחות נפש הכניס והשקיע רבינו למען התפתחותו של בית הספר. מאז הגיעו לאנטוורפן, לכהן כמרא דאתרא, קיבל על עצמו גם את התפקיד הרם של יושב הראש ונשיא בית הספר.

הוא התעניין רבות, ותמיד עמד הכן לעשות למען שגשוגו הרוחני של בית הספר, ובכל לבו ייחל להצלחה בהחדרת יסודות הדת והחינוך על טהרת הקודש בבני ובנות ישראל. הוא האמין בכל ליבו בחיוניות המוסדות וחשיבותם למען התפתחותו הרוחנית של הישוב באנטוורפן, ולא עוד, הוא גם ידע שיסודותו בהררי קודש, סיבה וסגולה מספקת כשלעצמה להצלחה בחינוך דורות העתיד ברוח ישראל סבא. והביא ראיה מגמרא. "תנו רבנן כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה היו שם רבי יהודה ורבי יוסי ור' נחמיה ור' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי, פתחו כולם בכבוד האכסניא".

לכאורה תמוה, לשם מה מספרת לנו הגמרא מי ומי היו האורחים, וכי תפקידה של הגמרא לשחזר היסטוריה? אלא, טוען רבינו, כנראה היתה אז מסיבת חנוכת הבית ורצתה הגמרא להודיע על אלו יסודות התפתח כרם ביבנה, למען ידעו שאלה הם גדולי הדור שנוכחו בעת פתיחת הכרם, ובדאי ישגשג כמקום חשוב הראוי לשמו.

אמר הרבי מבעלז: "טוב שבאתם! מזה שנים רבות רובץ עלי חוב מצפוני לבקש מכם סליחה" רבי מרדכי הערש עמד כולו רועד ולא הבין למה הרבי מתכוון...

הרב ישראל גרוסמן בסיפור מפתיע על קבלת הפנים לאחים הקדושים - הרבי מבעלז ואחיו הרב מבילגוריא זיע"א

"ויקץ יעקב משנתו" (בראשית כ"ח, ט"ז)

זכיתי להשתתף בקבלת הפנים לכבודו של כ"ק הרה"ק רבי אהרן מבעלז זי"ע, שעלה לארץ ישראל אחר שנות התלאות שעברו עליו. הרבי עבר את השואה האיומה, בה איבד את כל משפחתו ואת רבבות חסידיו, כולם עלו על המוקד על קידוש ה'.

בני ירושלים יצאו בהמוניהם לקבל את פניו בחרדת קודש, המעמד היה מעורר ומרגש. אלפים הצטופפו סביב המכונית בה ישב הרבי. הדוחק היה עצום, וגם אני נדחקתי בין ההמון הרגש. בתוך הדחיפות נזדמן לי להתקרב למכוניתו של הרבי בדיוק כשהדלת נפתחה, ומתוכה יצאו האחים הקדושים הרבי מבעלז ואתו אחיו הרב מבילגוריא זכר צדיקים לברכה. באותו רגע זכיתי לשמוע את הרבי פונה אל אחיו ושואלו: "האם אין רחובות שיש בהם פחות דחיפות של אנשים?"... הרבי ברוב ענוותנות, לא האמין שכל הציבור הנמצא וכל הדחיפות הם לכבודו.

באותו מעמד, קרה דבר נפלא שהותיר רושם אדיר ועבר מפה לאוזן; בין הבאים לקבל את פני הרבי היה הרה"ח רבי מרדכי הערש שמרלר זצ"ל. כשניגש הרב שמרלר ללחוץ את ידו של הרבי, נדהם לשמוע מפי קדשו את השאלה: "האם שמכם ר' מרדכי הערש?" לאחר התשובה החיובית, אמר הרבי: "טוב שבאתם! מזה שנים רבות רובץ עלי חוב מצפוני לבקש מכם סליחה".

רבי מרדכי הערש עמד רועד כולו, ולא הבין למה הרבי מתכוון. הרבי הקדוש מבעלז לא השאיר לו הרבה זמן לחשוב. ומיד הזכיר לו: "בזמן שהגעתם לחצר הקודש בעלז, אל אבי הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלז זי"ע, נפלה בחלקי הזכות לארח אתכם. ומכיון שדרכי היה ללמוד בלילות בקול רם בוודאי הפרעתי לכם בשינה, ולא היתה לי באותו זמן האפשרות להיפרד מכם ולבקש את סליחתכם, ועכשיו שיש לי את ההזדמנות - מבקש אני מכם סליחה!"

הרבי לא נרגע, עד ששמע מפיו של רבי מרדכי הערש אומר בפה מלא: "רבי, אני מוחל לכם!"

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל

הסיפור הנפלא ריגש את כולנו. לחשוב על סיפור שקרה בהפרש של כמעט עשרים שנה כאשר בין לבין חרב העולם, מסכת ייסורים ותלאות קשות עברו על הרבי, אותות הייסורים ניכרו בפניו המצומקות, ולמרות הכל על מה חשב הרבי במעמד האדיר? לבקש סליחה מיהודי, שאולי הפריע את שנתו לפני עשרים שנה!

(מתוך לב ישראל)

שיעורים מידע עדכונים 24

עכשיו בקו השיעורים של דרשו:

077-2613337

בהגיעו לגיל שבעים, נראה לפתע ר' זלמן כשהוא מתהלך עם תחבושת על ידו, לפליאת כולם השיב: "עשיתי לי קשר סימן. שיעמוד לנגד עיני בכדי שאנצל מן הכעס ברגע של אמת!..."

רבי זלמן בריזל זצ"ל, מדמויות ההוד של ירושלים, מלמדנו פרק במידות נאצלות

פעוט שכזה להפריעני מלימודי? באתי אפוא ונעמדתי כאן קרוב, ברצוני לעמוד דווקא כאן ולהתרגל לקול הטפטוף עד שלא יפריע לי כלל!" בדומה לכך ארע פעם, שאחת הדלתות שבבית לא היתה סגורה היטב, ונקפה הלך ושוב על המשקוף בהתאם לקצב הרוח. כאשר ניסה אחד מבני הבית לתקן את הבעיה, מנעו ר' זלמן מכך באמרו: "אדרבה, רוצה אני להתרגל לקול הדפיקות עד שהם לא יפריעו לי כלל!" כך בשימת לב מתמדת, בעמל וביגיעה צרופה זיכר ר' זלמן את כל כוחות גופו ונפשו ושעבדם כליל לעבודת השי"ת.

פעם אחת נכנס ר' זלמן לביתו, כשעל פניו מתוחה ארשת פנים בלתי שכוחה בעליל, וכמין עצב היה ניכר עליו. בני הבית שראו כי פניו לא היו לו, ודבר מה אינו כשורה, שאלוהו מיד שמא אינו חש בטוב? ור' זלמן אישה כי אכן אינו מרגיש כל כך טוב.

"שמא תיקח איזו תרופה?" מיהרו להציע לו, אך הוא דחה את ההצעה ונענה: "לא, הכאב הוא בנפש ולא בגוף, כאן לא תועיל שום תרופה!" ושח להם ר' זלמן את כל אשר קרהו: "יהודי אחד פלש לחדר הקטן שבחזקתנו, באתרא קדישא מירון. אני בעצמי הכנסתי את אותו יהודי לשם תמיד בתור הכנסת אורחים, אך עתה חותר הלה בכל כוחו להשתלט על

רבי זלמן בריזל זצ"ל

המקום ולהפכו לנחלתו הפרטית. "נו, מה הבעיה?" תמהו כולם, "תזמין אותו לדין תורה, ובוודאי תצא האמת לאור!"

"איי, אינכם מבינים..." נענע להם ר' זלמן, "לא החדר במירון מטריד אותי, הדבר שכואב לי הוא שבמהלך חילופי דברים שהיו בינינו הגעתי לכלל 'כעס' רח"ל! עתה אינני מוצא מרגוע לנפשי, איני מסוגל להשלים עם העובדה שהגעתי לכלל כעס. כעת מתברר לי שלא הכרתי את עצמי! איני יודע מה יהא איתו..." ספק ר' זלמן כפיו בדאגה כנה.

מתחדש והולך היה ר' זלמן בעבודת המידות. מתחיל תמיד מן ההתחלה ואינו יודע הרגל מהו. בהגיעו לגיל שבעים, נראה לפתע ר' זלמן ימים אחדים כשהוא מתהלך עם תחבושת על ידו... לפליאת כולם, מאי האי? השיב: "זה עתה למדתי שוב את איגרת הרמב"ן, אשר בה מפליג כל כך אודות רעתה של מידת הכעס, אשר כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה וכו'. וכדי שלא אשכח את חומר הדברים עשיתי לי קשר סימן. שיעמוד לנגד עיני בכדי שאנצל מן הכעס ברגע של אמת!..."

וכך התהלך לו ר' זלמן והוא כבן שבעים שנה, כאשר ידו חבושה לו במשך שלושה חודשים כדי לזכור שלא לבוא לידי כעס...

"וְתֹאמַר אֶל אָבִיךָ אֶל יְחִיר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי" (בראשית ל"א, ל"ה)

רבי זלמן בריזל זצ"ל, מדמויותיה הקסומות של ירושלים, היה מרבה לחזור על דבריו של הרה"ק ר' חיים וויטאל זי"ע, אשר תמה ושאל: מדוע עניין תיקון המידות לא נכתב בתורה במפורש? ומתרץ הדבר במשל, לאם

ששלחה את בנה לחנות לקנות יין או שמן. לאחר שיצא הילד לדרכו, צעקה אמו אחריו: "ראה בני להיזהר שתביא המשקים דווקא בתוך כלי כל שהוא ולא ביד!"

הלא בוודאי כל השומע זאת יצחק, כי ילד כזה אשר צריכים להזהירו שדבר נזילי טעון אחסון בכלי, ילד כזה אינו בר דעת כלל, ואי אפשר לשלוח אותו לשום חנות להביא דבר מה...

והנמשל הוא - כי התורה הקדושה - כדי לשמרה ולקיים את מצוותיה כראוי, אי אפשר בלא שתהיה שוכנת בכלי מתאים. זקוקה היא, אפוא, לכלי קיבול של מידות הגונות וישרות. על כן פשוט הוא שאין להזהיר כלל על המידות, כי הם הינם ההקדמה לכל התורה כולה.

סח פעם ר' זלמן לתלמידים: "אדם תימהוני אחד החל להתפלל בקביעות בבית מדרשנו, והיה נועד להתפלל על ידי בצעקות משונות עד מאד, עד שהיה קשה לסבול זאת. בלבי כעסתי מאד על אותו יהודי שמפריע לכולם, וכבר חשבתי להעתיק מקומי לפינה הרחוקה ביותר בבית הכנסת, כדי שלא אופרע מתפילתו, אך לפתע עצרתי בעדי, וגערתי בעצמי: מה זה היה לי, וכי קול של יהודי בתפילתו מפריע לי?!... מכאן ואילך נעמדתי בתפילה דווקא בסמוך לאותו אדם, כדי לשבר את טבעי הסוררי... משעשיתי כך הרי שעם הזמן כבר הפסקתי לשמוע את צעקותיו של אותו אדם כליל!"

מלחמה עיקשת ניהל ר' זלמן עם טבע הרגונות והקפדנות. מספרים בני משפחתו: פעם ראה אחד הנכדים את זקנו ר' זלמן, כשהוא עומד במטבח על יד הכיור ועיניו תקועות עמוק בספר קודש אשר בידו. ברקע נשמע קול טפטוף מים טורדני מן הברז אשר לא היה סגור בהידוק, והנכד שהבחין בכך, מיהר לגשת ולסגור את הברז היטב.

אך למרבה הפלא, הרים ר' זלמן עיניו מן הספר, ופתח את הברז קצת כדי שימשיך לטפטף... "מה זאת?" תמה הנכד, ור' זלמן ענה: "קול הטפטוף הפריע לי והוציאני משלוותי. אמרתי לעצמי, וכי בכוחו של דבר

בערב בו נישא בנו בכורו של רבינו, התקיימה חתונה של אחד מבני הישיבה. להפתעת התלמידים יצא רבינו משמחת נישואי בנו, עצר מונית ונסע לחתונה השניה

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל במאמץ מיוחד להשתתף בשמחות הנישואין של בני הישיבה

שהוא מקורב כל כך לראש הישיבה, והשתתפותו הממושכת היתה להם מפתיעה.

ככל שנקפו השנים היתה עצם השתתפותו כרוכה בקושי גדול, הן מחמת ריבוי התלמידים בישיבה, ובניהם של אלפי אברכי הישיבה, כאשר לפעמים החתונות מתקיימות בערים שונות, והן מחמת מחלתו ומצב בריאותו הרופף. אולם רבינו עשה כל מאמץ ללכת לכל שמחה שיכול. לא אחת לאחר שכבר הודיעו שלא יוכל להשתתף בשמחה. גברה לבסוף אהבת התלמידים שבלבו, ובכוחות לא לו הגיע לחתונה. פעם התקשרו מביתו לבעל שמחה והודיעו שהוא מצוי באפיסת כוחות מוחלטת ואינו יכול לבוא לשמחה, לבסוף הוא בא. כששאלוהו מדוע בא, הלא הוא בחולשה כה גדולה, ענה, אכן נחלשתי מאד, אולם ברוך ה' לפתע קבלתי כוח והחלטתי לקום ולבוא.

לפעמים, כשהתקיימו כמה אירועים מחוץ לעיה, חזר לירושלים

בשעה מאוחרת מאד, והתלבטו האם ללכת לחתונה, שכן ספק אם עוד יפגוש את בעל השמחה, אולם, כהרגלו הכריע: "הולכים!" שווה היתה לו הטרחה מספק,

אולי ישמח את תלמידו ביום חגו.

בחתונות התלמידים היה נכנס בשמחה גדולה והשתדל לשמח בכל כוחו. בשנים האחרונות היה מתאמץ פעמים רבות לקום מכסא הגלגלים ולרקוד לכבוד השמחה הגדולה, שמחת תלמיד הישיבה. מאחוריו עמדו מלווי וחרדו, הם ידעו שהוא עלול, חלילה, ליפול ובדרך הטבע צריך להחזיק אותו. אולם הוא, ששמח בכל ליבו בשמחת תלמידו - קיבל כוחות לא לו, רקד והרקיז, תוך שהוא מחפש את המחותנים והסבים שיכנסו אף הם למעגל הריקודים.

אחד מבני המשפחה מתאר כיצד היתה נראית השתתפותו בשמחת כל אחד ואחד מבני הישיבה. פעמים רבות, הגיע הערב, ורבינו היה מותש לחלוטין לאחר יום ארוך ומפרך של עמל התורה, שיעורים וחברותות ועול הרבים הרוחני והגשמי המוטל עליו. רבינו שב לביתו חיוור וחלש, כשהוא מבקש לברר אלו שמחות יש הערב בישיבה. מתברר שהערב מתקיימות חמש שמחות, "במצב זה, לא שייך בשום אופן ללכת לכולם" - פוסקים כולם, הוא שואל של מי השמחות? מתחילים למנות בפניו: "של פלוני", מיד הוא מגיב: "אלו אני חייב ללכת!" והשניה "של פלוני", שוב חוזרת על עצמה אותה תגובה. וכך כמעט לגבי כל אחד ואחד, כשרבינו זוכר ומפרט למה אל פלוני זה הוא חייב ללכת. ולבסוף נופלת ההכרעה: הולכים לכל השמחות!

עד היכן הגיעו הדברים: באותו ערב בו נישא בנו בכורו של רבינו, ראש הישיבה שליט"א התקיימה חתונה של אחד מבני הישיבה. ברור היה לכולם שביום שמחת בנו בכורו לא יתכן שרבינו ימצא זמן להשתתף בשמחה אחרת. להפתעת התלמידים יצא רבינו משמחת נישואי בנו, עצר מונית, נסע לחתונה השניה, רקד עם החתן והמחותנים רבע שעה וחזר לשמחתו.

(מתוך בכל נפשך)

"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לְבָן הָבָה אֶת אִשְׁתִּי" (בראשית כ"ט, כ"א)

גם בהיותו בארה"ב, השתדל הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל להשתתף בשמחות של תלמידים, אף אם הדבר כרוך היה במאמץ של נסיעה ממושכת, ולמרות שהגיע אל אדמת נכר במסירות נפש, כדי לעזור בכלכלת הישיבה, בכל זאת התאמץ רבינו להשתתף בשמחות, כפי שאב לא יותר על השתתפותו בשמחת בנו גם אם הדבר קשה לו.

פעם, כאשר עמד לצאת לנמל התעופה בדרכו חזרה לא"י, התקבלה לפתע שיחת טלפון, שהערב תתקיים שמחת אירוסין של אחד מבני הישיבה בעיר מונסי. רבינו הגיב בפשטות שעליו להישאר ולנסוע למונס, לשמחת האירוסין. הרבנית הזדעקה: "הלא יש כרטיס מוכן לטיסה, הכל מתוכנן ומאורגן", אולם רבינו ענה: "וכי לבן שלנו לא היינו נשאים לאירוסין?!", לבסוף הגיעו החתן והכלה למעונו בהפתעה. רבינו הרעף עליהם ברכות לרוב, ואז יצא לשדה התעופה.

באחד מביקוריו של רבינו בלונדון, נודע לו שתלמיד שלמד

פעם בישיבה, נישא הערב בעיה. אותו תלמיד לא ידע שרבינו נמצא בלונדון ולכן לא הזמינו לחתונה, אולם

רבינו אמר למלווי שהוא רוצה ללכת לחתונה, גם בלי הזמנה. אחד ממלווי טען שאביו של החתן שהוא גביר גדול, לא תורם כסף לישיבה, למרות שלמד בה שנים רבות, ולכן לא ראוי שרבינו יטרח וילך לחתונה. בפרט שרבינו לא הוזמן, ועוד, רבינו הלא הגיע ללונדון במטרה לאסוף כסף וכל דקה חשובה.

רבינו דחה את כל הטענות, ואמר: "תלמיד זה למד

בישיבה, ומחוייב אני לשמוח בשמחתו, וכי משום שאביו

מתנהג שלא כהוגן, עלי להעניש את תלמידו?!" וסיים: "אם לא תקחו אותי, ארד בעצמי לרחוב ואקח "דרייבר" (נהג) עד לאולם השמחות".

לשמוח עם הילדים

כשהיו נכנסים להזמינו לחתונה, בין אם היה זה החתן ובין אם היו אלו המחותנים, היה רבינו פותח את ההזמנה ומתבונן בכל הפרטים היטב. הוא הקפיד על כך, גם אם היה זה החתן העשירי שנכנס באותו יום להזמינו, וגם כאשר היה בחולשה עצומה, והדבר עלה לו במאמצים מרובים. בשמחות הנישואין של בני הישיבה עשה את מירב ההשתדלות לבוא ולשמח עם החתן ביום שמחתו. בטרם נעשה לראש ישיבה היה משתתף בחתונה זמן ניכר, רוקד ומרקיז, מוריד את הפראק והכובע כדי שיוכל לרקוד ולשמח במרץ, כעלם נעורים. פעמים כשניגש אליו אבי הבחור והזדהה כאבי החתן, היה מגיב: "הוא גם הבן שלי".

פעם הגיע לחתונת אחד מבחורי הישיבה, והבחין שאין מספיק בחורים שישמחו וירקדו כראוי. הסיבה היתה שהבחור הגיע לישיבה מישיבה אחרת שנה קודם לכן, ובאותה שנה שלמד בישיבה החסיר בגלל שחלה במחלת "מונו", כך שמהישיבה הקודמת לא באו משום שעבר משם, ובישיבת מיר לא הכירו אותו כמעט. רבינו החליט שהוא זה שישמח אותו ככל יכולתו. הוא רקד ורקד, נח ושוב רקד, ושהה בחתונה עד מאוחר מהרגלו. קרובי המשפחה והמחותנים עמדו משתוממים, הם לא ידעו

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל

המלמד הודיע שלא ממשיכים יותר כי זוהי סכנת נפשות. שנה לאחר מכן פגשתי את אחד מהילדים שלמדו איתי, אוכל ברחוב סנדוויץ' עם 'דבר אחר'...

הגאון רבי יעקב אדלשטיין שליט"א מספר על נדודיהם שלו ושל אחיו הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

אבל בלי רהיטים, בלי שולחנות, בלי כיסאות, ובלי מיטות. היה שם זקן אחד שבא מאמריקה והחליף את המיטות הישנות שלו והוא שלח לנו שתי מיטות, אחת לאבא ואחת לסבתא, ואנחנו ישנו על הרצפה. הדבר הראשון שאבא עשה - הוא הלך לביהכ"נ ונטל רשות מהגבאים והביא לנו עוד שתי גמרות בבא קמא שיהיה יותר נח ללמוד, וזה לפני כל הרהיטים... למשכיר של הדירה היה פרדס של חמישה דונם ברחוב אוסישקין. הוא נתן לנו רשות לקחת ארגזים שאורזים בהם תפוזים. ישבנו על הארגזים ולמדנו גמרא. וזה לימד אותנו את סולם הערכים: לפני שדואגים מה לאכול, והיכן לישון - דואגים שתהיה גמרא ללמוד! אבא שמח מאוד שאנחנו נמצאים באוויר של א"י.

כשבאנו לארץ אמה: "תאר לך שאנו נמצאים במצב בו כל הגוף באוויר של א"י, כמו בתוך סוכה, כל הגוף בתוך מקום קדוש", ומאוד היה שמח בזה. ולפעמים בחורף ביום בהיר, היה אומר "האם בחו"ל ישנם שמים בהירים כ"כ כמו פה? תראו אחרי הגשם הראשון איזה שמים בהירים, איזה תענוג", וכך היה משבח את האוויר של ארץ ישראל. ביום הראשון שהגענו לנמל יפו, התעניינו הקרובים, שכבר היו לפנינו בארץ ישראל, מתי תגיע האוניה, וחיכו לנו בנמל הרבה רבנים. הגענו לבנין ששם יורדים והתיישבנו, ואני שומע שאבא אומר לדודים שלי: "מה היתה המטרה שברחנו מרוסיה, אמנם המצב הכלכלי שם קשה מאוד, אבל הסיבה העיקרית היתה ששם אי אפשר ללמד תורה לילדים בגלל סכנת נפשות, וזו היא הסיבה שעשינו השתדלות לצאת משם". (כמובן עם הרבה נסים, והיה בן דוד שעזר לנו לקבל את הרישיונות). "ובעצם, אם היתה אפשרות לנסוע מרוסיה לפולניה - הייתי נוסע לפולין ששם הרב"ה שלי ר' ברוך בעה, שם יש ישיבות מעולות, קמניץ, מיה, שהילדים יגדלו בישיבות בשקידה ועיון, ואותו רב"ה שאני למדתי אצלו ממשיך להיות ראש הישיבה, ורציתי שהבנים שלי גם ילמדו אצלו", אבל המצב היה שרוסיה ופולניה היו בעיונות גדולה מאוד ואי אפשר היה להעביר שום דבר, ולכן נסענו לא"י שגם פה אפשר ללמוד תורה. וגם כאן למדנו שהערך הכי חשוב הוא ללמוד תורה, ואיפה שאפשר ללמוד תורה - לשם אנחנו הולכים.

(מתוך העלון גאון יעקב - פרשת לך לך)

"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה" (בראשית כ"ח, י')

לפני שאבא, רבי צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל, היה רבה של רמת השרון הוא היה רב ברוסיה. בעיירה שבה נולדתי, לפני שהשמיד גרזנו של סטאלין ימ"ש את היער הגדול של התשב"ה, היה ת"ת ובו ארבע מאות ילדים.

כאשר הגעתי לגיל בו מתחילים ללמוד את ספר בראשית, שלח אותי אבא למלמד היחידי בעיר, יחד איתי למדו רק שבעה ילדים! אלו שלא נכנעו למשטר של המכבש הגדול של לנין וסטלין ימ"ש, בעזרתם של יהודים פוקרים, ר"ל. היה חוק חינוך חובה שחייבים לשלוח כל ילד ל"שקולע" (ביה"ס של הקומוניסטים), ומי שלא שלח צפוי היה לעונש, ואפשר לתאר איזה מצב זה היה.

כשהגענו בפרשת נח

לפסוק "ויזכור אלוקים את נח", הודיע המלמד שלא ממשיכים יותר בלימוד כי זוהי סכנת נפשות, שלוחי השלטון כבר הגיעו והודיעו לו: "עד כאן!" שנה לאחר מכן פגשתי את אחד מהילדים שלמדו איתי ספר בראשית, אוכל ברחוב סנדוויץ' עם 'דבר אחר'! כל כך מהיר היה המהפך. המצב היה ששומרי תורה ומצוות היו בייאוש וחשבו שאין תקווה שמישהו מהדור הבא ישמור בכלל תורה ומצוות. רוסיה שלטה אז על שישית מהעולם, ביניהם אוקראינה, גרוזיה, בוכרה ועוד. מיליוני יהודים היו במדינות הכיבוש.

אבא היה מעודד את העם בדרשותיו, והיה מדבר בתקיפות שהעיקר לא להתייאש. לאחר מאמצים גדולים, קיבל אבא רשיון יציאה, ונמל היציאה היה הנמל הגדול שבעיר אודסה. נסענו באוניה כמעט שבועיים, וכשהגענו לא היה לנו איפה לגור, והמשפחה היתה מפוזרת אצל קרובים. סבתא גרה אצל קרוב אחד, אחותי אצל קרוב אחר, אבל אבא לא פיזר את הבנים, ר' גרשון ואני, כי בכל מקום שהיינו, תקופה בכפר חסידים, תקופה בירושלים, תקופה בת"א, הוא רצה להמשיך את סדר הלימוד בגמרא. גם כשנסענו מנמל אודסה, וכל החבילות היו בתא המטען, תמיד היו איתנו מזוודות קטנות ובתוכן גמרא בבא קמא, ששלושתנו למדנו מתוכה ביחד, וחומש ויקרא לפרשת השבוע, כדי שלא נפסיק אף יום מללמוד! בכל מקום בו היינו - אבא לקח מיד גמרא ולמד איתנו. היו, אמנם, ימים בהם לא למדנו כי הוא היה עוסק בחבלי קליטה, וסידורים שונים. כאשר נכנסנו לגור ברמת השרון, בסוף שנת תרצ"ד, שכר אבא דירה,

האחים הגאונים רבי יעקב (מימין) ורבי גרשון אדלשטיין שליט"א

בבוקר שלאחר החתונה כשחזרתי מהתפילה, מצאתי את אשתי בוכייה מאד, נבהלתי. לא ידעתי מה אירע לה, ומה מביא אותה לבכות לאחר חתונתה...

מעשה מופלא שאירע לרב אורי זוהר כפי שסיפר הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א

"יפהר עוד ותלך בן" (בראשית כ"ט, ל"ג)

הגאון רבי חזקיהו מישקובסקי סיפר מעשה מופלא שאירע לרב אורי זוהר, בביקור שערך באחד מתלמודי התורה בעיר באר שבע. הרב אורי זוהר ביקר בת"ת המיועד למשפחות בעלות תשובה. הת"ת ערך מבחן לתלמידים, והרב זוהר הוזמן לחזק את המשפחות שרשמו את ילדיהן לת"ת, ולהשפיע על משפחות נוספות לרשום גם את בניהם למוסד.

התבוננתי בדמויות שישבו בשולחן הכבוד, מספר הרב זוהר, ואחת מהן היתה נראית לי כדמותו של יהודי פשוט שבפשוטים, שאין מקומו

לכאורה בין המכובדים. לא ראיתי בפניו שום דבר מיוחד שיסביר את ישיבתו שם. ברם, הבנתי שאם הושיבו אותו במזרח יש לכך סיבה. ניגשתי אל אותו יהודי, ושאלתי אותו מי הוא.

"וכי אינך יודע?!" השיב הלה בפשטות, "אני אביו של מנהל החיידר!"

"אתה אביו של המנהל?" הבעתי את תמייתי בקול, "אולי תספר לי כיצד זכית לכך?" ביקשתי.

במקום להשיב, הצביע האיש לכיוון עזרת הנשים, ואמר לי: "שם יושבת אשתי, ובזכותה הגעתי לכך".

היהודי הפשוט סיפר את סיפורו:

נבהלתי ולא ידעתי מה קרה לה

אנחנו מתגוררים בשיכון ד' בבאר שבע. שיכון זה ידוע היה לא רק בבאר שבע, אלא בכל רחבי הארץ, כאיזור של פשע, ירחם ה': אני התפרנסתי באמצעות קיוסק שהפעלתי במרכז השכונה. למרות הכל, הצלחנו לגדל בשכונה זו שמונה ילדים, ארבעה בנים וארבע בנות, שכולם צמחו וגדלו ליראי ה'; והפכו לבני תורה מובהקים. ילדי מתגוררים כיום בבני ברק, בתפרח באופקים ובבאר שבע, וכולם - גם החתנים שלקחנו לבנותינו מרביצי תורה ויראה.

והכל בזכות אשתי. אספר לך כיצד קרה הדבר. בבוקר שלאחר החתונה, כשחזרתי מהתפילה, מצאתי את אשתי בוכייה. נבהלתי מאוד. לא ידעתי מה אירע לה, ומה מביא אותה לבכות לאחר חתונתה. אשתי הבהירה את עצמה מידי: "בעלי היקר, יודע אתה למה אני בוכה? התרגשות גדולה מילאה את ליבי לרגל המסקנה החד משמעית אליה הגעתי הבוקר בעת שהיית בתפילה".

"כאשר הלכת להתפלל, נעמדתי גם אנכי לשפוך שיח לפני הבורא, ואז עלתה בליבי מחשבה על דרך החיים שעלינו ללכת בה, ובעקבותיה הגעתי למסקנה והחלטה ברורה, וברצוני שגם אתה תסכים לכך בכל ליבך".

להשקיע בחינוך הילדים

"מחשבתי התמקדו, בשאלה", המשיכה האשה הצעירה, "במה אנחנו צריכים להשקיע את עיקר המאמצים והתפילות שלנו בחיים. אם תנסה לטעון שהתפילה צריכה להיות על ענייני פרנסה, הרי הדבר אינו נכון! כי

מי אינו יודע שהפרנסה היא משמים וכל המאמצים שהאדם עושה לכאן ולכאן, לא פועלים מאומה. מה שנגזר על האדם להרוויח - ייכנס לכיסו, ומה שלא - לא ייכנס. גם אם יעבוד על כך יומם ולילה! נכון שצריך להתפלל על פרנסה אבל זה לא העיקר!"

"ואם תאמר שצריכים לנו להשקיע את מאמצינו בענייני הבריאות, כדי שלא נחלה במחלות קשות חלילה, הרי גם דבר זה תלוי ברצונו של הקב"ה, ובוודאי שצריך האדם להתפלל על ענייני בריאותו אבל שוב - זה לא העיקר! ואז הגעתי למסקנה, בעלי היקר, שאת עיקר מאמצינו

בתפילות - עלינו להשקיע בחינוך הילדים. על הדבר החשוב הזה עלינו להתפלל כל החיים! האם מסכים אתה עם דעתי?"

לאחר ששמעתי את דבריה המרגשים והכנים של אשתי הצעירה, בבוקר ההוא שלאחר החתונה, הבעתי מיד את הסכמתי המוחלטת לשאיפותיה. שנינו יחד עמדנו וקיבלנו על עצמנו להשקיע בנקודה זו את עיקר תפילותינו ומאמצינו במשך כל החיים.

אותה קבלה, חיזקה אותנו בצורה בל תתואר, עד כדי כך שמעולם לא התביישנו בתפילותינו,

ובמשך כל השנים נשאנו תפילות חמות וטהורות לבורא עולם שיצליח את דרכנו בחינוך הילדים. אם תבוא אלינו הביתה בזמן הדלקת נרות בערב שבת, ולא רק אז, תוכל למלא דליים שלמים מדמעותיה של רעייתי המתפללת לאלוקים שיתן לנו את הכח לגדל את הילדים כפי שצריך לגדלם בדור זה.

וכך למרות שביטנו והקיוסק, היו במרכז השכונה, לא השפיע הדבר במאומה על הילדים, ובעקבות התפילות שלנו, החינוך הטוב ותשומת הלב שהענקנו לילדים, וכמונן הסיעתא דשמיא שליוותה אותנו לאורך כל הדרך, זכינו לפירות מתוקים שכאלו, עד שאחד הבנים שלנו הוא המנהל של החיידר, וגם שבעת ילדינו הנוספים - מפורסמים בהתמדתם בתורה וביראת השמים שלהם.

סיים הרב אורי זוהר את סיפורו, ואמר: "חבל שאינני יכול לתאר את דמותו של היהודי הפשוט שהוא יושב במזרח' ולשרטט בפניכם עד כמה פשוט היה נראה, ועד כמה לא היתה התאמה, לכאורה, בין דמותו לדמויות ילדיו מרביצי התורה.

השקעתי הרבה ודמעותיה של אשתי הביאו אותם ליכות ביהלומים שכאלו. בהחלטה פשוטה אחת, בבוקר שלאחר החתונה, הצליחו לאסוף את היהלומים המתגלגלים גם ברחובותיה של שכונת פשע שכזו, בבאר שבע.

בואו ונלמד מכאן עד כמה חשוב להשקיע בהחלטות הראשוניות שלאחר החתונה, ועד כמה משתלמת היא ההשקעה החינוכית, ובמיוחד בתקופתנו רבת הנסיגות.

(מתוך הספר שמחה בבית - בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

הרב אורי זוהר שליט"א

מה הביא את רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל לכתוב בכתב יפה יותר?

ר' אריה נבהל ואמר "חס וחלילה כבוד הרב, לא נתכוונתי אליך, מי אני שאומר דברי מוסר לגדול הדור?..."

מלבד הכרת הטוב העצומה שהיתה לו לר' איסר זלמן זצ"ל כלפי ר' אריה לוי, נראה עוד עד כמה גדולה הייתה התחשבותו בזולת אף בלא ידיעתם. מספרים כי נכדו של ר' איסר זלמן, ר' שניאור קוטלר זצ"ל, יצא מביתו של סבו לחתונתו - ליוה אותו ר' איסר זלמן החוצה, ירד איתו 2 מדרגות ומיד חזר חזרה לאחוריו ונפרד ממנו לשלום, ולא ליווה יותר.

כששאלוהו מדוע לא ליווה את נכדו יותר, השיב שמסופר בגמרא על ר' זירא שהשתבח בעצמו באומרו: "מימי לא ששתי בתקלת חברי", והדברים תמוהים, האם זו מעלה שלא שמח בתקלה של חברו? זה הרי פשוט וברור לכל, ומה מעלה יש בזה? אלא תירץ ואמר על עצמו, שכאשר ראה את חברו נתקל ואירע לו איזה שום צער - לא הצליח לשמוח בשמחותיו האישיות. "אף אני", הסביר ר' איסר

רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל

זלמן מלצר, "כאשר יצאתי ללוות את נכדי לחתונתו, נזכרתי בכל אותם היהודים שנהרגו בשואה, ולא זכו לראות את נכדיהם נכנסים לחופה, על כן לא ליוויתי את נכדי יותר משתי מדרגות, כדי להשתתף ע"י כך בצערם של אלו שלא זכו לכך".

(בדידי הוי עובדא)

הרב אהרן כהן

"הפעם אודה את ה'" (בראשית כ"ט, ל"ה)

מן הפסוק "ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה" (כ"ט, ל"ה), למדים אנו שצריך האדם להכיר בטובה שמקבל ממיטיבו ולהודות לו על כך.

במסכת ברכות למדונו חז"ל שמיום שברא הקב"ה את עולמו - לא היה אדם שהודה להקב"ה, עד שבאה לאה והודאתו, שנאמר: "הפעם אודה את ה'".

מסופר על הגאון רבי אריה לוי זצ"ל שדרש פעם בבית הכנסת בעניין 'כבוד האשה'. בדרשתו נכח גם הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, שבש"ק חל יום פטירתו זיע"א. בסוף הדרשה ניגש רבי איסר זלמן לרבי אריה ואמר לו: "יישר כח על הדרשה הנפלאה ועל החיזוק שנתת לי. עוררת אותי לנושא כה חשוב!" ר' אריה נבהל ואמר: "חס וחלילה כבוד הרב, לא נתכוונתי אליך, מי אני שאומר דברי מוסר לגדול הדור?..."

ענה לו ר' איסר זלמן: "אף על פי כן, גם עלי מוטל להיזהר יותר ולדקדק שלא לצער את אשתי", והוסיף ואמר: "כידוע לך, הכתב שלי איננו ברור כלל, וכשכותב אני את הספרים שלי, מתקשים בדפוס לפענח את כתב היד, ולכן מביא אני את הכתב לאשתי, והיא יושבת ומעתיקה את כתביי, ועל פי זה מסדרים את הספר.

יודע אני שהכתבים שלי עוברים כתיבה נוספת, לכן, פעמים, שיכול אני להתרשל, ולכתוב את הכתבים בכתב לא ברור, וכשאשתי מקבלת את הכתבים - עליה להתאמץ על מנת להבין את הכתוב. מקבל אני על עצמי, בלי נדח, להשתדל ולכתוב בכתב ברור יותר, כפי יכולתי, בכדי להקל עליה את מלאכת ההעתקה".

מדוע נקרא בנו של הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל 'שמחה שלמה' ולא 'שלמה שמחה'?

שלמה; בהקדמת השם 'שמחה' ל'שלמה'. והסביר לו זאת ע"פ מה שנאמר (רות ד,יא) בנישואי רות לבועז, שאמרו כל העם "כְּרָחֵל וְכַלְבָּא אֲשֶׁר בָּנוּ שְׂתִיָּהֶם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל", ואע"פ שלא היא הגדולה וממנה הכהונה הלוייה והמלכות, אבל לפי שלא היא במידת אתכסיא ולעומתה רחל היא במידת אתגליא לכן מקדימים את רחל. וא"כ גם כאן שהנך בא לקרוא לבנך הנוול שם על שמם של שני גדולי עולם, שהאחד מעולם הנסתר, ואחד מעולם הנגלה, תקדים ותקרא קודם על שמו של הגדול מעולם הנגלה. (שמעתי מידידי הרב יחיאל שטרנברג שליט"א ששמע זאת מהגרש"ש זצ"ל).

(קב ונקי)

הרב צבי וינברג

"וְלִלְכֹן שְׂתֵי כְּנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לְאֵה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רַחֵל" (בראשית כ"ט, ט"ז)

הגאון רבי שמחה שלמה לוי זצ"ל בנו של הגאון רבי אריה לוי זצ"ל, נולד בירושלים בה' באלול תרפ"ו, יום לאחר פטירת מרן האור שמח הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל. אביו, שהיה חתנו וגדול תלמידיו של בעל ה'לשם', חשב לתת לו שם על שמו של המקובל בעל ה'לשם' ועל שמו של האור שמח; ולקוראו 'שלמה שמחה'; בהקדמת שמו של בעל ה'לשם' רבי שלמה אליאשוב זצ"ל.

באמירת הברכות בעת ברית המילה כובד הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, וכשאמר: "ויקרא שמו בישראל", לחש הראי"ה זצ"ל לרבי אריה 'שמחה

האם מברכין שהחיינו על לידת בת?

ומה כתב ה”פלא יועץ” על האנשים המזלזלים במי שנולדה לו בת?

בפירוש התפילות והברכות לרבינו יהודה ב”ר יקר (רבו של הרמב”ן ז”ל ח”ב דף נ’ ע”ב ד”ה הבונה) כתב ”נולד לו בן צריך לברך שהחיינו, ועל הנקבה לא יברך דיין האמת”.

ובפלא יועץ (לרבי אליעזר פאפו זצ”ל ערך בת) כתב ”ראיתי מנהג רע באילו מקומות שאיש כי יולד לו בת מרבים העם לעשות שחוק וליצנות, זה אומר ”הקור גדול” וזה אומר ”הסירחון גדול”, וכהנה דברים של ליצנות, עד שמי שנולדה לו בת אינו מוצא מקום להתחבא מגודל הרדיפה שרודפין אחריו בדברי שחוק וליצנות.

ורע עלי המעשה קורא אני עליהם ”לועג לרש חרף עושהו”, כי הן מפלאות תמים דעים שהוא הנותן הבנים למי שירצה והבנות למי שירצה, נמצא שהמלעיג על לידת הבנות אך נגד ה’ דברו מלבד איסור הליצנות כי רב הוא וכו’, והלא אפשר שבנות עדיף לו מבנים כאשר יהיה טוב מזלן ומנת חלקן, וכאשר בעינינו ראינו כמה ששמחו בבת בין הבנים והיה מזלה ברוך מבנים, ואוי לו למי שבניו בנות ויותר גרוע מבנות וכו’, משא”כ לאבי הבנות שאין עליו צרת הבת כי אם ללמדה מלאכת נשים ומידות טובות”.

”ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה” (בראשית ל’, כ”א)

כתב הרשב”ם ”ולא נכתבה הודאה על לידת הבת לדעת למה נקראת כן, שאין מודים על הבת כמו על הבן”. ובספר מרומי שדה (להנצי”ב זצ”ל ברכות נד) כתב ”והנה מדאיתא במשנה דעל כלים חדשים מברך שהחיינו, יש ללמוד לכאורה, שמי שנולדה לו בת שמברך שהחיינו, דלא גרע מאילו קנה עבד או שפחה לשמשו, שהרי מעשה ידיה לאביה, ואמת שלא ראיתי זאת בפוסקים, ואולי י”ל דבת אינה מתנה טובה לאביה כידוע באגדה, עכ”ל.

וכ”כ הערוך השולחן (רכג,א) שבלידת נקבה אין מברכין לפי שאין בזה שמחה כל כך. אולם המשנה ברורה (רכג,ב) כתב שאמנם על השמיעה שנולדה לו בת אין מברך שהחיינו, אולם בפעם ראשונה שרואה האב את בתו שנולדה מברך ברכת שהחיינו, דמי גרע ממי שרואה את חבירו לאחר ל’ יום ושמה בראייתו דמברך שהחיינו, הכא נמי פעם ראשונה שרואה אותה. ועיין בשו”ת ציץ אליעזר (חי”ד סי’ כא) שהעירו לו על דין זה שמברכין שהחיינו על לידת בת מהרשב”ם הנ”ל שמבואר בדבריו שאין לברך.

מה היא כוונת מרן החזו”א זצ”ל כשכותב בספרו ”ואין הרשב”א תחת ידי”?

”וישכב במקום ההוא” (בראשית כ”ח, י”א)

וכתב רש”י: ”וישכב במקום ההוא” - לשון מיעוט, באותו מקום שכב, אבל י”ד שנים ששמש בבית עבר, לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה. שאל הגר”ח שמואלביץ זצ”ל (שיחות מוסר תשל”ב עמ’ נה) היתכן שיעקב לא ישן י”ד שנה, הרי אמרו חז”ל האומר שבועה שלא אישן מלקים אותו וישן לאלתה, לפי שאין האדם יכול לחיות ג’ ימים ללא שינה.

ואמר שוודאי שהיה מנמנם מפעם לפעם וישן שינת ארעי, אולם מחמת עמלו בתורה לא פנה לישון, אלא היה לומד עד כלות כוחותיו. במעשה איש (ח”ד עמ’ יג) מובא מהגרמ”י לנדוי זצ”ל תלמיד מרן החזו”א זצ”ל, שאמר שיגיעתו של מרן היתה מחוץ לגדר האנושי, ופעם אמר שמה שמוכא בספרי כמה פעמים ”ואין הרשב”א תחת ידי” וכדו’, אין הכוונה שלא היה הספר בחדרו אלא שלא היה בכוחו להוציאו מארון הספרים.

מדוע גנבה רחל את התרפים?

והאם מותר לצער את אביו הרשע?

”ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה” (בראשית ל”א, י”ט)

בפרקי דרבי אליעזר (פרק לה) מובא - שהתרפים זה סוג ע”ז שמדברים ע”י רוח טומאה, ולפיכך גנבתם רחל שלא יגידו ללבן שברח יעקב.

בשו”ע יו”ד (סי’ ר”מ סעי’ יח) כתב שאפילו היה אביו רשע ובעל עבירות מכבדו ומתירא ממנו, וכ”ה שיטת הרמב”ם (פ”ו מממרים ה”א). וברמ”א מביא שיטת הטור דאינו מחוייב לכבד אביו רשע, אא”כ עשה תשובה. וכתב הש”ך (סק”כ) שגם לשיטות שאין צריך לכבד את אביו הרשע, אולם מ”מ אסור לצער.

החיד”א במדבר קדמות (מערכת כ’ אות ד’) מביא ראייה לש”ך מהזוהר הק’ בפרשתנו (ח”א קסד): ”וז”ל הזוהר (ע”פ מתוק מדבש) ”ואע”פ שרחל עשתה זאת לגנוב את התרפים כדי לעקור את אביה מעבודה זרה, מכל מקום נענשה שמתה כשילדה את בנימין ולא זכתה לגדלו, ולא היתה קיימת עמו אפילו שעה אחת, בשביל שציערה את אביה אע”פ שכוונתה לטובה להכרית עבודה זרה מבית אביה”. ועיין בתשובה מהסבא קדישא מהרש”א אלפאנדרי זצ”ל (שנדפסה בסו”ס מדבר קדמות הנ”ל).

מדוע יעקב אבינו היה מפחד כ"כ מהחיות, הרי שנינו אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה?

"וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מְרֵאֲשֵׁתָיו" (בראשית כ"ה, י"א)

וכתב רש"י: "וישם מראשותיו" - עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות. בקובץ קול התורה (כרך נא עמ' שמח) הקשה הרב ישראל פרידמן שליט"א מדוע יעקב אבינו היה מפחד כ"כ מהחיות, הרי שנינו (שבת קנא). אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה, וכתב האור החיים הק' (להלן לזכא) שעל זה סמך ראובן להשליך את יוסף אחיו לבור מלא נחשים ועקרבים, כי ידע נאמנה כי חית השדה והנחשים לא ירעו לו ולא ישחיתו את זרע יעקב.

וראה בספר אורחות יושר ממרן הגר"ח שליט"א (ערך השגחה) שכתב בשם החזו"א זצ"ל שאמר שעד הדור האחרון היו רואים כולם השגחת ה' על גדולי עולם, ולמשל הגדול ממינסק, היו בעירו כלבים רעים שכל העובר שם היו מתנפלים עליו, וכשהגדול הנ"ל היה עובר היו בורחים וזה ידעו כל העיה, רק בדור האחרון ממש בטל זה, וכנראה להגדיל הנסיון בעקבתא דמשיחא, עכ"ל.

והיה אפשר ליישב ע"פ המהרש"א (שבת שם) שכתב שהטעם שהבהמות יראים מבני האדם, הוא משום שיש לאדם נשמה, וז"ל: ובענין דאימת האדם על החיות משום הנשמה שבו שהיא צלם אלוקים, וכיון שנדמה כבהמה וצלם אלוקים אזל לו ממנו, הרי הוא כשאר בהמה שהחיה שולטת בו.

ובבית יוסף (או"ח סי' ד') כותב בשם הזוהר הק' שבשעה שאדם ישן, הסלקא מיניה נשמתא ולא הוה בכלל קדושה, שטעים טעמא דמתא, ורוח מסואבתא שריית עלוהי. ולפי"ז אפשר לומר דכיון שיעקב אבינו הכין עצמו לישון לכן היה ירא מחיות רעות אבל כשהיה ער ודאי שלא היה מפחד.

אולם ע"פ דברי החובות הלבבות (שער האהבה פרק ו') נראה שגם כשאדם ישן אין לו לירא מחיות. שכתב שם וז"ל: ומי שהגיע אל המדרגה הזאת, מן היראה לא יאהב ולא יירא זולת הבורא, כמו שסיפר אחד מן החסידים על אחד מן היראים שמצאו ישן באחד המדברות ואמר לו האינך ירא מן האריה שאתה ישן במקום הזה, אמר לו אני בוש מאלוקים שיראני ירא זולתו.

אלא שהשדי חמד (מערכת אל"ף כללים כלל יח עמ' 2927) הביא בשם ספר טהרת המים (קוני' שיורי טהרה מערכת ק' אות נ"ח ד"ה דע) שאף כדי לקדש השם אסור לילך למקום סכנה, והביא שכ"כ בספר עיר מקלט (פ' אמור עה"פ ונקדשת), ומזה תמה על המעשה הנ"ל בספר חובות הלבבות, דלא ניחא למרנא דבשמיא בזה להכניס עצמו במקום סכנה ואין סומכים על הנס. (ועיין שם שמאריך ליישב).

מטוס נוסעים שנחת במהלך השבת האם מותר לצאת ממנו?

"וַיִּפְגַע בַּמָּקוֹם וַיִּלֶן שָׁם" (בראשית כ"ה, י"א)

מובא בחז"ל (ברכות כו:) ש'ויפגע' זה לשון תפילה, ומכאן שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית. וכותב החתם סופר שהיום שיעקב אבינו הגיע להר המוריה היה בערב שבת, וא"כ תפילת ערבית זו היתה תפילת ליל שבת. וממשיך שם שלפי זה מה שנאמר בהמשך: (כטא) "וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיִּלֶן אַרְצָה בְּנֵי קֶדֶם", היה זה ביום השבת, וכיצד הלך בשבת מחוץ לתחום? אלא שיעקב קפץ ע"י שם המפורש, וכיון שאין תחומין למעלה מעשרה טפחים, לכן לא היה לו איסור ללכת חוץ לתחום, ע"כ.

ויש להעיר שאף אם אין תחומין למעלה מעשרה, אולם לגבי העובר מרחק של יותר מ"ב מיל יש להחמיר אף אם עבר בקפיצת הדרך ע"י שם המפורש, כמבואר ברמ"א (או"ח סי' ת"ד סעי' א') וז"ל: מיהו אם היה הולך בדרך זה או ע"י קפיצת שם מתוך י"ב מיל חוץ ל"ב מיל אזלינן לחומרא למ"ד תחומין י"ב מיל הוי דאורייתא. וכאן אמנם יעקב קפץ ע"י שם המפורש, אולם מהר המוריה עד ארץ בני קדם, הוי בוודאי יותר מ"ב מיל, והו"ל להחמיר בזה, וצ"ע.

וראה בספר נתיבות שבת (להגר"י בלויא זצ"ל פמ"ה סעי' ט"ו) לגבי יציאה ממטוס שהגיע בשבת ממרחק של יותר מ"ב מיל, שזה דומה למקרה של קפיצה ע"י שם למעלה מעשרה ויותר מ"ב מיל, שיש

להחמיר ולא לצאת מהמטוס כל השבת.

ע"פ דברי החת"ס כתב בספר בית ישראל (להגר"י טויסיג זצ"ל עמ' קנ"ז בשם בנו) שמכאן רמז וסמך למנהגם של ישראל לעשות מי שברך ולנדוד לצרכי בית הכנסת בשעת קריאת התורה ביום השבת וכן לערוך מגביות ולדרוש דרשות לטובת הישיבות בש"ק קודם קריאת התורה. שכיון ש'ויפגע במקום' היה בליל שבת, ושם שכב לישון, א"כ מה שכתוב (בסמוך פסוק יח) "וישכם יעקב בבוקר" היה זה בבוקרו של יום השבת ואז נדר נדה, כמ"ש (פסוק כ') "וידר יעקב נדר" וכו'.

פרק א // הטבת חלום

לחיילים בהנחה מיוחדת. הפעם היו פניו של החפץ חיים מועדות לעיר אראני המרוחקת כחמש פרסאות מראדין, ובה שכן מחנה צבאי גדול שבו היו מתרכזים רבבות מחיילי הצאר בימות הקיץ מדי שנה. הודות לפעילותו הנמרצת של החפץ חיים הוקם בעיר מטבח גדול וכשה בו בישלו יהודי העיירה אוכל לטובת החיילים היהודיים שסרו אל בית התמחוי, וסעדו את לבם במזון כשר במקום להתגאל במאכלי הטריפה שהתבשלו במטבח הצבאי. לימים החלה הפעילות במקום לקרטע, ידם של העוסקים במלאכה התעייפה ועם צאת חג הפסח החל החפץ חיים להתארגן ליציאה לעבר המחנה כדי לקומם את הפעילות החיונית כל כך, ולדאוג שאף פעם לא יחסר מזון כשר לחיילים המתמודדים עם ניסיונות קשים ומרים במהלך השירות הצבאי שנכפה עליהם בעל כרחם.

בדרך כלל כשהיה החפץ חיים יוצא לדרך, נוהג היה להשכים קום כדרכו מדי יום, לעסוק בתורה עד שהאיר הבוקה, ולאחר שהתפלל שחרית וטעם דבר מה, היה יוצא לדרך בזריזות של עלם צעיר, כשהוא אינו מתעכב רגע בדרכו לבצע את המשימה שלשמה החליט לצאת לדרך.

אבל באותו יום חמישי אביב, ימים מעטים אחרי חג הפסח של תרס"ג התמהמה החפץ חיים לצאת לדרך. בני ביתו אף הבחינו כי את הנהרה והחיך ששכנו על פניו בכל עת, החליפה הפעם עננה של דאגה. החפץ חיים לא גילה את אוזנם מדוע נפלו פניו, וגם הם לא ההינו להטריד אותו בשאלות מסוג זה.

תמיהתם גברה שבעתיים ואף הפכה לדאגה של ממש כשראו את אביהם מכנס בחדרו כמה מידידיו ורעיו, ועורך בפניהם הטבת חלום. העובדה שהוא לא סעד פת שחרית ועינה את נפשו ממאכל ומשתה עד סמוך לרדת הערב, הוסיפה דאגה על דאגתם, כשלגודל חרדתם הם נוכחו לדעת שגם את תכניותיו לצאת לעיירה אראני החליט החפץ חיים לדחות עד סמוך לחשכה, מה שגרם להם להבין שבשורה לא טובה עשויה לפקוד אותם בקרוב, אם לא יסור מעליהם רוע הגזירה.

המשך יבוא בעז"ה.

תרמילו של מרנא החפץ חיים כבר היה ארוז וצורר עת השלים יום נוסף של עבודת ה', ופרש לשנת לילה קצרה. בני הבית הכירו היטב את הנוהל: אחת למספר שבועות או חודשים, מתארגן אביהם לנסיעה, ולמרות שהדבר היקר לו מכל הוא הזמן, סוגר החפץ חיים את השולחן ערוך' עב הכרס שבו הוא משקיע את כל עתותיו, ופונה לצאת לדרך.

בשנים מעט יותר מוקדמות היה החפץ חיים מרבה לנדוד בין הערים והעיירות. בכל מקום אליו היה מגיע, היה נושא דרשה ולאחריה היו ספריו מוצעים למכירה ליהודי העיירה. בתחילה היה זה רק ספרו החפץ חיים, ובהמשך הצטרפו אליו חיבורים נוספים אותם כתב בהתאם לצורך ולצו השעה.

כשהחלה הזקנה לתת את אותותיה ברבן של ישראל, וכשרבתה מלאכת מכירת הספרים, החל החפץ חיים למנות משולחים תלמידי חכמים שהחליפו אותו במלאכת הפצת הספרים. עם כל אחד מהמשולחים הללו ערך החפץ חיים חוזה כתוב ומפורט, בו נקבע כמה אחוזים מהמכירה ירוויחו הם, וכמה ישוב לידי המחבר לצורך כיסוי הוצאות הדפוס. כמו כן התנה אתם החפץ חיים שלא ייקחו בשום אופן מחיר גבוה מהמחיר שנקב לכל ספר וספר, גם אם הקונה הוא אדם אמיד שמבקש לתת להם בעין יפה וביד רחבה.

תנאי נוסף שהציב בפניהם החפץ חיים: בכל פעם כשהם באים לעיירה ומוצאים שדרשן אחר הקדים אותם, או מחבר ספרים שהגיע כדי להפיץ את ספריו, שלא יתמהמהו באותה עיירה, ומיד ישימו פעמיהם לעיירה הבאה, כדי שלא לפגוע בפרנסתו של האורח האחר.

אולם, על אף שאת מכירת והפצת ספריו העביר החפץ חיים לידי צוות המשולחים שבחר בקפידה, נדודיו בדרכים לא פסקו לחלוטין. פעמים רבות נוצר צורך ציבורי דחוף לתועלת הכלל, ובעיקר בעניינים של רוחניות והעמדת הדת על תילה. במקרים כאלו לא היסס החפץ חיים לסגור את ספריו היקרים לו מכל, וליטול בידי את מקל הנדודים.

במיוחד הרבה להתאמץ בכל כוחו לטובת אספקת מזון כשר עבור החיילים היהודיים שגויסו בעל כרחם לצבאו של הצר הרוסי, ואף חיבר עבורם במיוחד את ספרו 'מחנה ישראל' שגם נמכר

איך אתה מתדלק, באשראי או במזומן?

דיני ריבית המורכבים, נלמדים בימים אלו ברחבי העולם, במסגרת ה'דף היומי'.
להלן קובץ דינים מהיי היומיום בדיני והלכות ריבית.

את המחיר הגבוה בסך 2500 ₪, שהרי אם היה משלם במזומן היה המחיר פחות, נמצא שעבור פריסת התשלומים מוסיף עוד 125 ₪ ואפילו שהמחיר הרגיל שמפורסם על המוצר הוא המחיר הגבוה ולמשלמים במזומן ניתנת הנחה, אך כיון שמוסיף לשלם בדחוי יותר מהמזומן, הדבר אסור. כל זה גם אם לא סיכמו ביניהם בפירוש, ורק המוכר פרסם את זה בעיתון או שתלה מודעה בחנות עם שני מחירים למזומן ודחוי. וכן אם מפורט בחשבונית שישנה תוספת מחיר בגלל התשלום המאוחר, אסור לשלם בדחוי, אך כמובן אם רוצה לשלם במזומן במחיר הנמוך יותר, יהיה מותר [אם התשלום אינו מוקדם לקניית החפץ]. (ברית פנחס פרק י' סעיף ח').

ב. אדם הרוצה לתדלק את רכבו, ובתחנת הדלק מופיע מחיר למזומן ומחיר של 1 ₪ נוסף לליטר למשלמים באשראי, אסור לקנות בתחנה זו באשראי אלא רק במזומן כיון שכשמשלם באשראי - הכסף מגיע לחברה כעבור חודש בערך, ומה שמוסיפים על המחיר בעבור זה אסור משום ריבית. ג. חנות שמפרסמת מחיר במזומן ומחיר גבוה יותר באשראי,

יש בזה איסור ריבית אם ישלם באשראי, אבל אם הם גובים את הוצאות האשראי [שהם בדרך כלל לא יותר מ-2% תוספת], הדבר מותר. ד. מבצעי סוף עונה וכדומה בהוזלה משמעותית (מהמחיר הרגיל) "למזומן בלבד", אסור לקנות באשראי במחיר הרגיל ללא הנחה, שמכיון שבמזומן יש מבצע ומשלם פחות, כאשר ישלם באשראי יותר מהמחיר למזומן אסור, אבל לקנות במזומן במחירי המבצע מותר. (ברית פנחס פרק י' סעיף ד').

הרה"ג מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א - מורה הוראה מודיעין עלית מכירה במזומן ובהקפה בשני מחירים

אדם שמוכר מוצר במחיר 100 ₪ במזומן, אך לקונה בהקפה המחיר יהיה 110 ₪ - אסור הדבר משום ריבית, והטעם הוא: כיון שבקניה בהקפה, הלקוח נחשב כמי שלווה מן המוכר את שווי המוצר שקיבל, ועדיין לא שילם עליו, ועבור הזמן שמאחר את התשלום נדרש לשלם יותר, נמצא שמה שמוסיף 10 ₪ זה עבור "המתנת המעות".

איסור זה הוא רק כאשר המוכר מודיע בפירוש על מחיר נמוך למזומן ומחיר גבוה יותר בתשלום דחוי, אבל אם מראש מציע המוכר רק את המחיר הגבוה בפריסת תשלומים ואינו מודיע שבמזומן התשלום הוא

פחות, הדבר מותר אך בשני תנאים דלקמן:

1. שאין למוצר מחיר ידוע, כי אם יש לו מחיר קבוע ודורש מחיר גבוה יותר בתשלום דחוי, הדבר ניכר שמוסיף בעבור ההקפה.

2. שאינו מעלה את המחיר ביותר מ-20% לדוגמא: מוצר ששוה-100 ₪ אסור לדרוש עבורו יותר מ-120 ₪ בפריסת תשלומים.

שונה הדבר בדירות ונדל"ן ששם מותר להוסיף על מחירם אף

יותר מ-20% בפריסת תשלומים, כיון שבדירה אין מחיר אחיד, ופעמים שמשלמים עליה אף יותר משוויה, אך כל זה כאשר לא סיכמו ביניהם שאם ישלם בתשלום אחד ימכור לו בפחות, שאז יהיה אסור להעלות את המחיר בפריסת תשלומים.

ונבאר כמה דוגמאות למעשה:

א. הנכנס לחנות רהיטים או מוצרי חשמל ומציעים לו לקנות רהיט שמחירו 2500 ₪ בשישה תשלומים, ואם ישלם במזומן יקבל הנחת מזומן של 5% (היינו שישלם פחות 125 ₪) - אסור לו לשלם בפריסת תשלומים

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

מתי התפלל יעקב אבינו תפילת ערבית?

באיזה מקרה משנה 'קבלת שבת' את זמן תפילת ערבית? והאם ניתן להתפלל מנחה וערבית יחד לאחר 'פלא המנחה'?

ומדוע הוצרך הרמב"ם לטעם זה שתפילת ערבית היא במקורה תפילת רשות? ורבו התשובות לשאלה זו, ואחת מהן - שכוונת הרמב"ם היא שאף מי שמנהגו תמיד כדעת חכמים, להתפלל מנחה עד השקיעה וערבית רק מצאת הכוכבים, בשעת הדחק רשאי להתפלל ערבית לפני השקיעה. וכך נפסק בשולחן ערוך, שאף הנוהג כדעת חכמים רשאי בשעת הדחק להתפלל ערבית לפני השקיעה. ונחלקו הפוסקים אם הפסד של תפילה בציבור, דהיינו שאם ימתין עד לאחר צאת הכוכבים לא יוכל להתפלל ערבית בציבור - נחשב כשעת הדחק לענין זה. וכן בערב שבת, מי שקיבל עליו שבת לפני השקיעה - רשאי לסמוך על הסוברים שזמן זה נחשב ללילה, ולהתפלל ערבית לפני השקיעה, אף אם בדרך כלל הוא נוהג כדעת חכמים.

אולם, מי שהתפלל מנחה לאחר פלא המנחה, בכל מקרה לא יתפלל באותו היום ערבית לפני השקיעה. ויש שנהגו להקל אף באופן זה, כאשר מדובר בציבור שיהיה קשה לטרוח ולקבצו לאחר מכן לתפילה בציבור. ויש שכתב שגם אשה טרודה בטיפול בילדיה רשאית להתפלל מנחה וערבית יחד לאחר פלא המנחה.

[רמב"ם תפילה ג, ז, וכסף משנה שם; שו"ע או"ח רלג, א,

ומשנ"ב ה, ו ריא; ביאורים ומוספים דרשו, 17, 20 ו 21]

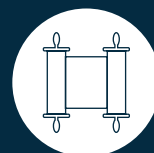
הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע נאמר על יעקב אבינו ע"ה: "ויפגע במקום", ופירשו חכמינו ז"ל ש'פגיעה' זו משמעותה תפילה, וזוהי תפילת ערבית שתיקנה יעקב אבינו. וכתבו התוספות שדברים אלו הם כפי שיטת רבי יהודה - הסובר שניתן להתפלל מנחה רק עד תחילת השמינית האחרונה של היום, המכונה 'פלא המנחה', ומאז ואילך זמן תפילת ערבית, שהרי בהמשך הפסוק כתוב: "וילך שם כי בא השמש", ונמצא שהתפלל ביום, טרם ששקעה השמש. ומסיימים התוספות, שלפיכך יפה המנהג שנהגו בזמנם להתפלל ערבית לפני השקיעה, שהוא כמנהג יעקב אבינו, מתקן התפילה. ולדעת חכמים החולקים על רבי יהודה, ניתן להתפלל מנחה עד השקיעה וערבית רק מ'צאת הכוכבים' ואילך. ומסקנת הגמרא ביחס למחלוקת זו היא שכל אדם רשאי לנהוג כרצונו; אך כתבו ראשונים שלא ניתן לנהוג יום כך ויום כך, אלא כל אדם צריך לברור לו מנהג קבוע כאחת מהשיטות. וכך נפסק בשולחן ערוך.

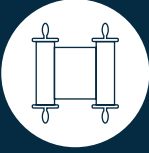
ברם, הרמב"ם, בהתייחסו לשאלת תפילת ערבית כותב שאדם רשאי להתפלל לפני שקיעת החמה, והטעם: "לפי שתפילת ערבית רשות אין מדקדקים בזמנה, ובלבד שיקרא קריאת שמע בזמנה אחר צאת הכוכבים". והשאלה נשאלת מאלה - הלא רשאי אדם לנהוג כרבי יהודה,

- מדוע מותר להשתמש בשם 'יעקב' ואלו השם 'אברם' אינו קיים עוד?
- מדוע קראה לאה לבניה שמות המזכירים חסרון?
- מה היה יסוד החשש של רחל שתינשא לעשו?
- מדוע נהג יעקב בחרון אף כלפי רחל?

השאלות
בפרשת
השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

האם מברכים על רסק פירות בתחילת הסעודה? האם מברכים "הטוב והמטיב" על מיץ ענבים? והאם מותר לאכול בסמוך לסעודה?

ברכה על משקה בסעודה

- השותה מים בסעודה - לא יברך עליהם ברכה ראשונה ולא אחרונה, לפי שאין הדרך לאכול ללא שתיה, ולכן נחשבת השתיה כחלק מהסעודה. ויש חולקים, וראוי לצאת מהספק באחת מהדרכים הבאות: א. לברך לפני הסעודה על מעט משקה. ב. לשתות יין בתוך הסעודה, ולפטור בו את כל המשקאות. ג. לברך 'שהכל' על מאכל שאינו חלק מהסעודה. ד. לשמוע ברכת 'שהכל' מפי אדם אחר.
- רסק פירות נוזלי המוגש בתחילת הסעודה - יש לברך עליו ברכה ראשונה, כיון שלא נועד להרוות, אלא לתענוג בעלמא. וכן על גלידה וכיוצא בה יש לברך ברכה ראשונה, כיון שאינם חלק מהסעודה.

האמירה "סברי רבותי"

- כששותים יין באמצע סעודה, ומברכים עליו 'הגפן' - לדעת השולחן ערוך, אין האחד רשאי להוציא את כולם, אלא כל אחד מברך לעצמו בין אכילה לאכילה. ולדעת הרמ"א, רשאי האחד להוציא את כולם בברכה, אך חובת המברך לומר תחילה: "סברי רבותי".
- כאמור, לדעת הרמ"א המוציא אחרים ידי חובתם בברכת היין באמצע הסעודה, צריך לומר "סברי רבותי". ומטעם זה (ומטעמים נוספים) נהגו שבכל מקרה שהאחד מוציא את האחרים ידי חובתם בברכת היין, כגון בקידוש והבדלה - אינו אומר "ברשות רבותי" אלא "סברי רבותי".

ברכת 'הטוב והמטיב' על יין

- על כמה טובות תיקנו חכמינו ז"ל שאם הגיעו לאדם ויש אחר השותף עמו בהנאה מן הטובה, ואחת מהן היא "שינוי יין", דהיינו ששתה יין בסעודה, והובא לפניו לו יין אחר שהיה בדעתו לשתותו.
- ברכת 'הטוב והמטיב' על יין שני המובא לסעודה, מברכים רק כשהיין השני משובח יותר מן הראשון, או אף כאשר קיים ספק שמא השני טוב מן הראשון.
- יין שמברכים עליו 'הגפן' בנפרד, כגון שלא היה בכונתו לשתותו - אין מברכים עליו 'הטוב והמטיב'. ואף אם היה בדעתו לשתותו, אין לברך אלא כשהוא ממחסן וכדומה, ולא כשהיה בביתו.
- אין לברך ברכת 'הטוב והמטיב' על שתיית יין שני בסעודה אלא כשאדם נוסף שותה מהיין יחד עמו, ויש לו חלק ביין, או שבעל היין מאפשר לו למזוג לעצמו מהיין כרצונו.
- כאמור, אין לברך ברכת הטוב והמטיב אלא כששנים או יותר שותים יחד. וצריך שכל אחד מהם ישתה משני היינות, ולכתחילה צריך שישתו מכל אחד מהיינות כמות של 'רביעית'.
- מיץ ענבים - יש אומרים שאין מברכים עליו 'הטוב והמטיב' משום שאינו חשוב ואינו משמח כיון; ועל יין המובא לסעודה לאחר מיץ ענבים - יש אומרים שאינו מברך, אבל לדעת פוסקים רבים מברך.

אכילה לפני הסעודה

- מי ששולחנו מוכן לפניו לאכילה, ובכונתו לאכול לאלתר, אסור לאכול ולשתות לפני נטילת ידים, כדי שלא לגרום ל'ברכה שאינה צריכה', אלא יברך 'המוציא' על הלחם ובכך יפטור מברכה ראשונה את המאכלים הנפטרים בברכת 'המוציא', ומברכה אחרונה את כל המאכלים שיאכל בסעודה.
- מאכל שנאכל לפני הסעודה אינו נפטר בברכת המזון, וטעון ברכה אחרונה בנפרד, ואף אם כבר בָּרַךְ ברכת המזון בסיום הסעודה, למעט אם מדובר במיני מזונות (לדעת רוב הפוסקים) או בתמרים, שברכת המזון פוטרם בדיעבד. אולם, אם מדובר באכילה השייכת לסעודה, ברכת המזון פוטרתה.

מהו הקנס לאשה ששכחה להדליק נרות שבת?

והאם הפעלת 'שעון השבת' מציל אותה מקנס זה?

אשה המתארכת בבית אחרים לסעודת הלילה, ושם הודלקו נרות השבת, והיא עצמה חייבת בהדלקה בביתה מפני שהיא אמורה לשוב אליו לאחר הסעודה, ושכחה לעשות זאת - יש אומרים שנקנסת על שכחתה, ויש אומרים שיתכן כי אינה נקנסת על שכחה זו, כיון שצורכי הבית בו שהתה בזמן ההדלקה אינם מוטלים עליה. ואם הדליקה נרות, אך טעתה והפחיתה ממספר הנרות שהיא רגילה להדליק, אינה נקנסת על כך.

[שו"ע או"ח רסג, א, משנ"ב ז, וביה"ל ד"ה ששכחה; ביאורים ומוספים דרשו, 13 ו-18]

הרב יהודה יעקבזון

אשה ששכחה להדליק נרות שבת - עליה להדליק כל ימיה נר נוסף על הנרות שהיתה רגילה להדליק עד כה, קנס על כך שלא נזהרה בכבוד השבת. ואף אם אור החשמל דולק בבית - יש אומרים שהיא נקנסת על שכחתה, שהרי חובתה להדליק ולא עשתה זאת.

אכן, אם אור החשמל הודלק לכבוד שבת - יש אומרים שאינה נקנסת על שכחתה; וכן אם הפעילה היא את שעון השבת באופן שידליק את החשמל לכבוד שבת - יש אומרים שאינה נקנסת על שכחתה, מפני שבפעולתה 'הכינה' את קיום מצות הדלקת הנר.

הילדים רוצים לשחק בפליימוביל, שהתערבב עם הלגו, האם מותר להפרידם?

ההבדלים בין הבורר במין אחד או בכמה מינים ודוגמאות במלאכת בורר (חלק 2)

הרב יצחק פוליטנסקי

ממש הקפדה בין החלקים.
[כמובן שההיתר בהבדלי גודל שאינם מהותיים הוא רק בפירות או דגים וכדו' אך בבגדים וכלים שיש לכל אחד תשיש שונה, הדבר ייחשב לבורר בשני מינים].

דוגמאות מצויינות נוספות

- כשרוצה להפריד בשבת בבוקר בין חתיכות הדגים הגדולות לקטנות ולהוציא את הקטנות עבור סעודה שלישית מותר לו לעשות זאת.
- ערימת גרביים קטנות וגדולות או סיכות שיער קטנות וגדולות, אפילו כשהם מאותו הסוג אסור לברור בהם כיון ששימושם שונה זה מזה.
- כשמסדר את סלסלת הפירות עבור האורחים ורוצה להוציא מתוכה את הפירות החצויים או הקטנים ולהשאיר בה רק את הגדולים והשלמים, מותר לו לעשות כן גם אם מכין זאת בלילה עבור סעודת הבוקר.
- כשמכין בלילה מגשי עוגיות וכדו' עבור הקידוש למחרת בביה"כ יכול להוציא מתוכם את העוגיות השבורות ולהשאיר את השלמות.
- יש שהתירו לברור את המצות השבורות מתוך השלמות כדי שישאר לו השלמות לחם משנה, אך יש שאסרו בכך כשבורר עבור לחם משנה.
- כלי שבתוכו מונחים בערימה תפוחים מאותו הסוג ואחד מהם אינו ראוי לאכילה, אסור להוציאו מהכלי כדין פסולת המעורב באוכל, אך כשמדובר בתפוח שרק מקצתו הרקיב ושאר התפוח ראוי לאכילה, יכול להוציאו כדי לאכול ממנו כעת את החלק הטוב שבו למרות שיעיקר כוונתו היא להוציא את הרקוב משאר הפירות.
- פירות שחלקם בשלים יותר וחלקם פחות אך כולם ראויים לאכילה, אין בהם איסור בורר וכגון שמונח לפניו כמה אבוקדו הראויים לאכילה ורוצה להוציא את אלו שיותר רכים עבור הסעודה הבאה ואפילו כשהיא לאחר זמן רב, מותר לו לעשות כן.
- וכן כשיש לו לחמניות שחלקם יותר טריות אך כולם טובות לאכילה, יכול להוציא את הטריות כדי להניחם לסעודה אחרת.

(התקציר נערך מתוך איל משולש, אורחות שבת ועוד)

אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

כפי שנכתב בשבוע שעבר שכאשר בורר בדרך של ברירה בין שני מיני אוכל, כלים, בגדים או ספרים וכדו' עובר באיסור דאורייתא של בורר וזה מכיון שכאשר קיים הבדל מהותי ביניהם ורוצה במין מסוג אחד, המין השני יחשב כפסולת לגבי המין הראשון, דין זה יחול כמובן גם כאשר מעורבים יותר משני סוגי מינים יחד.

השוני בין המינים

המינים המעורבים זה בזה שבהם חל האיסור של בורר יכולים להיות שונים בשמם, בטעמים, בצורתם או בשימוש בהם.

באוכל: כדוגמת סוגי עופות ובשר שונים (אך יש שהתירו בחלקי עוף שונים כגון חזה, שוק, כנף, כשמדובר בהעדפה בלבד) וכן תערובת בשר וכבד, או כמה סוגי דגים, וכן כאשר צורת הבישול שונה כגון צלוי, מטוגן, מבושל, ממולא, או מוצרי חלב שונים, סוגי פירות שונים, ירקות שונים, או שחלקם חיים וחלקם מבושלים, וכן פיצוחים וקטניות שונים, לחם רגיל וצנימים, חלה ומצה, או עוגות מכמה סוגים.

וכן **בכלים** או סכו"ם בגדלים שונים שרוצה למינם, כמו"כ בגדים שונים בצורתם או בצבעם.

בספרים שונים ואפילו סידור אחד ספרד והשני אשכנז וכדו' או תרופות שונות (כאשר הן מותרות לשימוש בשבת).

וכן הדין **בצעצועים** שונים המעורבבים לאחר המשחק שאסור למינם כדי לסדר כל צורה במקומה בארון, אך בזה יהיה מותר למיין לצורך שימוש מייד כדי לשחק בהם כעת.

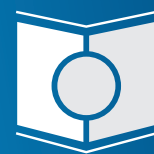
בורר במין אחד

כאשר בורר במין אחד שחלקיו מעורבים זה בזה ואין שוני מהותי ביניהם, אפילו כשמעדיף את הגדולים או השלמים וכן כשמעדיף חלק מסויים ששונה מחברו אך לא באופן מהותי, אין בכך איסור ומותר לברור את החלקים שאינו רוצה גם בשביל זמן מאוחר יותר ואפילו בליל שבת עבור סעודת הבוקר ומותר גם לברור זאת בכלי המיוחד לכך.

הטעם להיתר זה כשמדובר במין אחד הוא כיון שיש לו רק העדפה ולא

הדף היומי בהלכה

נדונים מרכזיים הנלמדים בחודש במסגרת הדף היומי בהלכה

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

גליון מס' 39 חודש כסלו תשע"ז

החומר הנלמד בחודש כסלו: סימן קע"ו - סימן קפ"ד סעיף ה'

החודש הזה לכם...

לא תהא מוחלפת

העולם מתחלף ומשתנה בקצב מהיר למדי. נשיאים קמים ועולים, מלכים נופלים ומתחלפים, מדינות יציבות הופכות לשסועות ומדממות והטכנולוגיה החדשה של אתמול הופכת למיושנת ופרימיטיבית ביום שלמחרת. שום דבר לא נשאר כשהיה, הכל משתנה ומתהפך. בחלק מהמקרים זה קורה בקצב של ימים ואף שעות, ובעניינים אחרים יכולות לעבור שנים עד שהשינויים ניכרים לעין. אפילו הטבע שנראה לנו יציב ובלתי מתחלף, עובר שינויים כרצות ההשגחה העליונה.

ובתוך המערבולת התזזיתית שבה העולם כולו עובר מצבים ומשנה את טבעו, אנו אומרים באמונה ובדבקות: "אני מאמין באמונה שלמה זאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו".

התורה אינה משתנה, היא אינה מתחלפת חלילה וחס. היא נותרה כשהיתה עוד לפני בריאתו של עולם, כשאתכל בה קודשא בריך הוא, וברא עלמא.

את האמונה הזאת עלינו לשנן ולחזק בכל עת, לתקוע אותה בלבנו כיתד שלא תמוש לעד, להכיר ולהפנים ברמת ההכרה העמוקה ביותר שכשגנו לומדים את הדף היומי בהלכה, ומתפלפלים בשאלה אם יש בזמנינו חיוב נטילת מים אחרונים אם לאו, עוסקים אנו בתורתו של בורא העולם. אותה תורה שלא התחלפה ולעולם לא תתחלף. המציאות הסובבת אותנו ואת התורה היא זו שמתחלפת ולכן מתעוררות שאלות הלכתיות, אבל זו היא תורת ה', ועל ידי הלימוד וקיום ההלכה אנו זוכים להתקרב אל הקב"ה, להידבק בו ולהתקדש במצוותיו שציוונו על ידי תורתו הקדושה ועל ידי חכמיה.

ונסיים בדברי קודשו של מרנא בעל המשנה ברורה בהקדמה לחיבורו הגדול: "והנסמה הלא היא שם נצחית וצריך גם כן שיהיה מזונה עניין דק רוחני נצחי. לכך הקב"ה ברוב חמלתו נתן לנו התורה הקדושה שהיא גם כן נצחית ועל ידי קיומה מאיר אור ה' על נפשנו ומאותו האור אנו מתענגים שהוא מן תענוג רוחני ועל זה נאמר "אז תתענג על ה'".

העורך

"פעמיים בשבוע אני זוכה לברך 'שהכל', על חיים כאלו לא אוכל לוותר"

הרב ישראל ליוש

כי הברכות וההודאה להקב"ה באמצעותו, הן אבן יסוד בקיומנו בעולם הזה. כל תכליתנו כאן היא כדי להודות לבורא כל עולמים ולהללו ולשבחו, ואשה צדיקה זו שהכירה בכך, רצתה להמשיך לחיות כך בצורה כזו, כי בשתי הברכות השבועיות שזכתה לברך, הרגישה שהיא ממלאת את חובתה בעולמה.

ובאמת שהדברים כבר מפורשים ברמב"ן על התורה בשני מקומות, האחד בסוף פרשת בא, וז"ל: וכוונת כל המצות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא **כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין א-ל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם יודה לאלוקיו שבראו.** מפורש כאן ברמב"ן שכל תכלית הבריאה והיצירה היא כדי שנודה לאלוקינו שבראנו.

ובפרשת קדושים כותב הרמב"ן על דברי הגמ' (ברכות דף ל"ה ע"ב) שכל הנהגה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזל להקב"ה וכנסת ישראל, שנאמר (משלי כח כד) גוזל אביו ואמו וגו', אין אביו אלא הקב"ה ואין אמו אלא כנסת ישראל - חבר הוא לאיש משחית, חבר הוא לירבעם בן נבט שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים. וכותב הרמב"ן וז"ל: **כי החפץ ביצירה שיברכו עליה לשמו הגדול, משם יהיה קיום העולם, ואם לאו יתעלה בשמו הגדול ומסתלקת השכינה מישראל וכו'.**

בדבריו אלו מתבאר ביתר שאת שההכרה וההודאה לקל עליון הוא ע"י הברכות, ואם חלילה הוא מזלזל בהן הרי הוא גוזל את הקב"ה ואת כנסת ישראל, כי קיום העולם נפגם בעבור זלזול זה ח"ו.

אשה קשת יום וחולה במחלת ניוון שרירים היתה בירושלים. במשך שנים שכבה במיטתה בודדה ועלובה מבלי יכולת להזיז אף אבר, רק שפתיה נעות וכוח הדיבור נשאר לה כפי שהיה. מלבד זאת כל שריריה משותקים היו, ולא נענו להוראות המוח.

נוהג היה המהרי"ל דיסקין זצ"ל לבקרה מעת לעת, קשה היה לראות אותה במצבה הרע, ביתה היה מוזנח וריח רע היה נודף מכל עבר. באחד מביקוריו שאל אותה רבי יהושע ליב, מה אברכך? 'שאזכה לאריכות ימים' ענתה לו האשה. 'אריכות ימים?!' התפלא הרב, 'כאלו חיים את רוצה להאריך?!' הלא את סובלת בכל רגע בחייך, מה לך עם רצון להאריך חיים שכאלה?!'

לשמע תשובתה נדהם הרב עד מאוד, וכה היא אמרה: 'פעמיים בשבוע באה לכאן אשה כדי לרוחץ אותי, להחליף את בגדיי, לאוורר ולנקות את חדרי, אין לרב מושג כמה הרגשתי נעימה באותן דקות, ואז כאשר אני נקיה, אני נוטלת כוס מים ומברכת 'שהכל נהיה בדברו', לפעמים אני אף מספיקה לברך 'בורא פרי העץ' ולאכול תפוח. זהו. לאחר מכן איני יכולה יותר לברך עד לפעם הבאה, אבל פעמיים בשבוע אני זוכה לברך 'שהכל נהיה בדברו', על חיים כאלו אינני מוכנה לוותר.'

המהרי"ל דיסקין לא יכול היה להסתיר את התרגשותו מהדרגת הגבוהות אותן השיגה אשה צדיקה זו.

סיפור זה עומד לנגד עינינו בתקופה בה אנו מתחילים לעסוק בענייני ברכת המזון וברכות, והוא מלמד אותנו

בכל מקום ובכל זמן

קו השיעורים של 'דרשו'

077-261-3337

לשמיעת שיעורי הדף היומי בהלכה הקישו 3
משך שיעור יומי כ-5 דקות

מצטרפים ללימוד
'הדף היומי בהלכה'

דף היומי: בבא מציעא ע"ה - ק"ד
קניין משניות: אהלות פרק ח' משנה ב' - פרק ט' משנה ט"ו
דף היומי בהלכה: סימן קע"ו - סימן קפ"ד סעיף ה'
מוסר: אהבת חסד חלק ב' פרק י"א - פרק י"ז 'איתא באבות'
המבנים יתקיימו ביום שישי ט"ו בטבת במקדי הבחינה של 'דרשו'
מבחי 'הדף היומי בהלכה' בלבד ניתן לערוך גם ביום חמישי י"ד טבת בכללים המשתפים בתוכנית 'דרשו' בכלל'

לומדים החודש

הסוגיא המרכזית

נידונים מרכזיים הנלמדים
ב'דף היומי בהלכה' החדש*

מדוע יש שנהגו לאכול 'בננה' לפני אכילת הסימנים בליל ראש השנה? מדוע חזר בו מרנא החפץ חיים ממה שכתב במשנ"ב שיש לברך על לפתן בסוף הסעודה? 'ארטיק קרח' [קרטיב] האם מברכים עליו כשנאכל בסוף הסעודה? מדוע שונה דין האוכל 'ביסלי' באמצע הסעודה לאוכל 'שקדי מרק' [בלא מרק] באמצע הסעודה? 'חריין', קישואים ומלפפונים חיים הנאכלים בתוך הסעודה, האם השתנה דינם בזמננו ממה שכתב המשנ"ב? האם הריקודים הנהוגים באמצע סעודת המצוה בחתונות, נחשבים כהפסק וכסילוק הסעודה? הסרת המפה מהשלחן האם נחשבת כסילוק הסעודה? ומהי העצה להשאיר חתיכת לחם עד סוף הסעודה?

מדוע יש שנהגו לאכול 'בננה' לפני אכילת הסימנים בליל ראש השנה?

פסק השו"ע בהלכות ברכות (סימן קעז סעיף א) שדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה שבאים ללפת את הפת, כגון בשר דגים וכדו', אין טעונים ברכה לפנייהם כי ברכת המוציא פוטרתן, ולא לאחריהם כי ברכת המזון פוטרתן. אבל דברים שלא באים מחמת הסעודה כגון תאנים וענבים וכל מיני פירות שאין דרך ללפת בהם את הפת, אם אוכלם בלא פת טעונים ברכה לפנייהם, אבל לא לאחריהם.

ובכל אלו הדברים, מבואר בשל"ה (הובא בתהלה לדוד ס"ק א) שהולכים אחר דרך העולם ולא אחר כל אדם, ועל כן פירות שבתוך סעודה צריך לברך עליהם אף אם אומר שאוכלם לשם שביעה, וכן להיפך, דגים ובשר וכדו' נחשבים תמיד כדברים הבאים מחמת הסעודה, אף אם אומר שאוכלם לתענוג.

ענין מצוי עד מאד של אכילת פירות וירקות בתוך הסעודה, הוא מנהג אכילת הסימנים בליל ראש השנה, ויש לדון על ברכתם האם צריכים ברכה בפני עצמם בתוך הסעודה?

לגבי כרתי רוביא וסילקא, כתב הכף החיים (סי' תקפ"ג ס"ק יב) בשם ספר מטה יהודה (שם ס"ק ג) שאם אוכלם כתבשיל ובתוך הסעודה, הרי הם כדברים הבאים מחמת הסעודה ואין צריך לברך עליהם, [וראה מהרי"ל (הלכות ראש השנה אות יב עמ' רעט, הוצאת מכון ירושלים), שלא היה מברך על הכרתי 'בורא פרי האדמה' לפי שהוא כדברים הבאים מחמת סעודה], וכן כתב בספר מקראי קודש (ימים נוראים ס"ז אות א).

אכן דעת הגרש"ז אויערבך (בהסכמה למחזור המפורש, הובא בהלכות שלמה ראש השנה פ"א ס"ח), שיש לפוטרום בברכת ה'קרא' ומשום שאין ברור אם ג' מינים אלו בזמנינו נחשבים כבאים מחמת הסעודה, אבל הקרא ודאי אינו בא מחמת הסעודה, ודעת הגר"ש אלישיב (קובץ שערי הוראה ח"ח עמ' קז) והגר"נ קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קסח) שחמת הספק שמה מינים אלו נחשבים כבאים מחמת סעודה או לא, יש לברך על מין אחר שבדאי אינו שייך לסעודה [כגון בננה] ולפוטרום.

מדוע חזר בו מרנא החפץ חיים ממה שכתב במשנ"ב שיש לברך על לפתן בסוף הסעודה?

כתב המשנ"ב (סימן קעז ס"ק ז) שמה שמביאים מעט פירות

לקינוח הסעודה שקורין 'קומפוט', זה אין בא למזון כלל רק לקינוח הסעודה, וצריך ברכה לפניו.

ורבתה בזה התהיה, האם אכן כך נהג למעשה מרנא החפץ חיים. בתשובות והנהגות (ח"א סי' קעז) הביא עדות שהחפץ חיים חזר בו מדין זה, והוא עצמו לא בירך על קומפוט, והוסיף שאף הגר"ז מבריסק לא בירך על קומפוט אלא אכלו עם הפת. אך בארחות רבנו (ח"א עמ' פא) הובא בשם הגר"מ זקס שאמר לו החפץ חיים שדעתו נוטה שצריך לברך, אף שהיה נראה שהוא עצמו לא בירך [ואפשר שטעמו משום שהיה זה חלק מעיקר הסעודה אצלו].

והג"ר אברהם גורביץ אמר שהחפץ חיים ביאר לסבו שכשכתב את המשנ"ב היה מקובל שסעודה רגילה במסעדה לא היתה כוללת מנה אחרונה, אך משעה שהשתנה הדבר, וסעודה רגילה כללה גם מנה אחרונה, נמנע מלברך על קומפוט. וכן הובא בשם הגר"ש אלישיב (שו"ת וישמע משה ח"ב עמ' עט) שכיון שהרגילות בזמנינו להגיש בסוף הסעודה לפתן או גלידה, מסתבר שאין לברך עליהן, ויותר נכון לאוכלם עם חתיכת פת כדי לפוטרום בודאות ולצאת מידי הספק.

ודעת החזו"א (דינים והנהגות פ"ז אות ז) שמברכים על קומפוט הבא בסוף הסעודה בלי פקפוק, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה טו), וכן נהג הגרש"ז אויערבך (קובץ צהר תשס"ב רמז הע' 48).

'ארטיק קרח' [קרטיב] האם מברכים עליו כשנאכל בסוף הסעודה?

כתב המשנ"ב (סי' קעז ס"ק ז) שכל דבר הבא בתוך הסעודה רק לקינוח ולא להשביע, אין ברכת הפת פוטרתו, כיון שאין שייך לפת.

אחד הדברים המצויים בזה הוא גלידה הנאכלת בסוף הסעודה כפי שנהגו בהרבה מקומות, שכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה בהגהות לסי' קעז) שחייבת בברכה בסעודה, כיון שבאה לקינוח ולא לרוויה. וכן דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה פ"ח אות ד ודע ט"ז). וכן דעת הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה ח"א עמ' פז) אף לגבי קרחון [קרטיב]. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה יב) כתב, שקרטיב נחשב כמשקה ממש מפני שאינו אלא משקה קפוא, ואין מברכים עליו בתוך הסעודה, ורק גלידה העשויה מבלילה של ביצים וכדו', וכן גלי העשוי לקינוח, שכיון שהוא קרוש ואינו מפשיר כגלידה דינם כמאכל ומברכים עליהם.

מדוע שונה דין האוכל 'ביסלי' באמצע הסעודה לאוכל 'שקדי מרק' [בלא מרק] באמצע הסעודה?

עוד מצוי בנדון זה של קינוח, שמביאים בתוך הסעודה מרק, וגם שקדי מרק לשימם בתוך המרק, רק שיש כאלו שנוהגים לאכול גם בנפרד קצת שקדי מרק והשאלה מה דין הברכה לגבם?

ולמעשה דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה שם) שאם אוכל שקדי מרק בתוך הסעודה לקינוח בעלמא ולא ביחד עם המרק, שמ"מ אינו צריך לברך עליהם [כפי שצריך כשאוכל חטיף (ביסלי וכדו') בתוך הסעודה], הואיל ובעצם שייכים הם לסעודה שהרי נאכלים בדרך כלל עם המרק למזון ולשובע, וכן כתב בשו"ת אור לציון (שם תשובה י).

וכן מרק פירות צונן הנאכל כחלק מהסעודה במקום מרק רגיל, דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה פ"ח) שאין צריך לברך עליו בסעודה, כיון שהרגילות לאוכלו למזון ולשובע [וראה במשנ"ב ס"ק ד]. וכן דעת הגר"ח פ' שיינברג (שם) לגבי סלט 'זואלדורף' הנאכל לשובע בתוך הסעודה. וכן כתב הא"א (בוסטשאטש, מהדו"ב) שיתכן שפירות המבושלים עם מרק נחשבים כדברים הבאים בסעודה ופטור מלברך עליהם.

'חריין', קישואים ומלפפונים חיים הנאכלים בתוך הסעודה, האם השתנה דינם בזמננו ממה שכתב המשנ"ב?

נוהגים לאכול בתוך הסעודה גם ירקות חיים כגון מלפפונים או צנון ובצל, וכן חזרת [חריין], וכתב המשנ"ב (סימן קעז ס"ק ה) שיש לברך עליהם שלא נחשבים באים מחמת הסעודה.

אמנם בזמנינו, שירקות אלו נחשבים כדברים הרגילים לאכול בסעודה לשובע, דעת הגר"ח פ' שיינברג (חידושי בתרא), שאין מברכים עליהם בתוך הסעודה, ורק בזמן המשנ"ב היו מינים אלו נדירים, ולא היו נאכלים למזון ולשביעה, וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קסח), וכן העיר הגרש"ז אויערבך (קובץ צהר תשס"ב רמז) שירקות אלו באים מחמת סעודה.

ולענין גזר [חי], דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאם הוא חתוך הרי הוא כסלט שנחשב שבא מחמת הסעודה, אך אם הוא שלם צ"ע אם הוא נחשב כבא מחמת הסעודה, ותלוי הדבר במנהגי האכילה.

* הנושאים המובאים במדור זה מקורם במ"ב מהדורת דרשו בסימנים אלו, ולהלכה למעשה יש לעיין במקורות.

לאור החסידות

"אמר רבי משה פשעווארסקער שרוב
חולשות ממה שאין נזהרין לקבל מים
אחרונים בכלי שמשמשין בו לאכילה
ושתיה, ע"כ יש להיזהר מאד בזה."

שו"ע סימך קפ"א סי' ב: "מים אחרונים אין נוטלין על גבי קרקע אלא בכלי מפני שרוח רעה שורה עליהם".

במשנ"ב ס"ק ה' ובביאור הלכה ד"ה "אלא", וכן בשע"צ ס"ק י"ז מביא את פלוגתת הפוסקים האם הרוח הרעה שורה על מים אחרונים גם כשנטלן לתוך כלי, או דלמא הנטילה לתוך הכלי מונעת מהרוח הרעה לשרות על המים. ובספר 'אמרי פנחס' (שער ג' - סדר היום וענייני תפילה) איתא: "אמר מרבי משה פשעווארסקער שרוב חולשות ממה שאין נזהרין לקבל מים אחרונים או נטילת ידים שחרית בכלי שמשמשין בו אח"כ לאכילה ושתיה, אף שרוחצין אותו בינתיים, ע"כ יש להיזהר מאד בזה".

וכן מנהג כמה וכמה צדיקים שלא ליטול מים אחרונים לכלי של כסף, משום שמים אלו הם חלקו של הסט"א, ומטעם זה שהרוח הרעה שורה על המים מנהג האר"י הוא שהנטילה תהיה דווקא בפחות מרביעית, ודלא כהגר"א וסיעתו הפוסקים שצריך ליטול דווקא ברביעית מים או יותר. ובעניין זה ראוי לציין מה שמוצא באמרי פנחס בסמוך שהיה הרה"ק רבי פנחס מקאריץ גוער במשמש אם היה מביא מעט מים לנטילת מים אחרונים, והקפיד שתהיה כמות גדולה יותר.

ומדי דבריו בעניין מים אחרונים, זכור נזכור את מה שאמרו חז"ל (ברכות נ"ג) על הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים": "והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים".

ובפרי צדיק (פרשת חקת - אות ב) מביא את מאמר חז"ל הנ"ל בנושא של קדושת האכילה: "והוא כמו שאמרו גם בגמרא 'והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים וכו' אני ה' אלוקיכם זו ברכה'. שעל ידי מים ראשונים ואחרונים וברכת המזון שמכיר שהשם יתברך הוא הנותן לחם לכל בריותיו על ידי זה מכניס קדושה באכילה".

וכעין זה כתב גם באמרי אמת (פרשת קדושים) "איתא והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים, היינו שלא להתגשם ע"י האוכל".

ובקדושת האכילה טבע הרה"ק בעל הבית אהרן מקרלין (פרשת נשא) כלל גדול על החילוק בין "עבודת עבודה" ל"עבודת משא", וביאר שיש שני סוגים של אכילה לשם שמים: האחת היא לאנשים מורמים מעם המכונים בהעלאת הניצוצות הקדושים וידועים בעסק הכוונות, ויש עבודה אחרת שהיא אכילה ושתיה שהיא אינה עבודה בפני עצמה, אלא שהיא לצורך עבודת ה', שיהיה לו כח וחיות לתורה ולתפילה, וממילא אכילה זו היא "עבודת עבודה", שעצם האכילה עצמה הופך לעבודת ה' יתברך, גם אם היא אינה "עבודת משא" שנעשית כדי להעלות את הניצוצות הקדושים.

האם הריקודים הנהוגים באמצע סעודת המצוה בחתונות, נחשבים כהפסק וכסילוק הסעודה?

בדין סילוק השלחן בסוף הסעודה, כתב השו"ע (סימן קעז סעיף ב) שדברים הבאים בסוף הסעודה קודם ברכת המזון, אחר שמסלקים ידיהם מהפת וקובעים עצמם לאכול פירות ולשתות, יש לברך עליהם לפנייהם ולאחריהם, בין דברים הבאים מחמת הסעודה ובין שאינם באים מחמת הסעודה, שברכת המוציא והמזון אינה פוטרת אלא דברים הנאכלים תוך עיקר הסעודה, וסיים השו"ע שדין זה אינו נוהג בימינו לפי שאין אנו רגילים למשוך ידנו מן הפת עד ברכת המזון.

ובביאור הלכה כתב (ד"ה שאין אנו רגילים) שבסעודות גדולות שרגילים למשוך ידיהם מן הפת ולערך השלחן במיני פירות ושתיה, יש אומרים שאף בזמנינו שייך דין זה וצריך לברך עליהם, ויש אומרים שדווקא בימיהם שהיו מסלקים השלחנות קודם ברכת המזון, ונראה כסעודה אחרת, מברכים, אבל בזמנינו שאין מסלקים השלחנות קודם ברכת המזון, אף שסיימו לאכול, נחשב כבתוך הסעודה כל שלא ברכו ברכת המזון.

ומה שנהוג בחתונות שבזמנינו, להסתלק מן הסעודה ולעסוק בשמחת חתן וכלה, צידד בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה, על ס"ז) שכיון שמסלקים את האוכל ואת הכלים ואף עוקרים כמה שולחנות, אי אפשר לכאורה להמשיך לאכול אחר כך על סמך ברכת המוציא שבירך בתחילה, וצריך לברך על מה שאוכל לאחר מכן. וכן דעת הגר"ש אלישיב (נזרת הברכה סוף פ"ח) וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה יג).

מאידך דעת הגר"ש אזיערבך והגר"ח פ"ש שייברג (נזרת הברכה שם) שאין זה נחשב סילוק, והואיל ואין מפנים את השולחנות אלא בשביל לפנות מקום לשמחת החתן והכלה, ועדיין בדעתם לאכול מנה אחרונה. וכן דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ברכת עמי קעא) שכיון שאין מפנים את שולחן המזרח וישנו גם שולחן שמונח עליו כיבוד שעדיין נמצא במקומו, נחשב הדבר שלא הסתלק השולחן.

וכשלאחר סילוק השולחן אוכל עוגה וכדו', כתב בהגהות רעק"א (על מג"א ס"ק ה) שאין צריך לברך אחריו, שהרי לדעת רבים מן הפוסקים, ברכת המזון פוטרת מעין שלש [ראה סי' רח ס"ק עה ושע"צ שם ס"ק עז], וכל שכן בעניינינו שנאכל באופן של קבע מחמת הסעודה, ודינו כפת שברכת המזון פוטרתו, וכן כתב הערוך השלחן (ד"ס) ובאור לציון (שם).

הסרת המפה מהשלחן האם נחשבת כסילוק הסעודה? ומהי העצה להשאיר חתיכת לחם עד סוף הסעודה?

לענין מה שכתב השו"ע (סימן קעז סעיף ב) שאין אנו רגילים למשוך ידנו מן הפת עד ברכת המזון, כתב הביה"ל (ד"ה למשוך ידנו) שאם נטל הכוס לברך, הוא היסח הדעת גמור.

והסרת המפה בלבד, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ב תשובה יג) שנראה שאין להחשיבה כסילוק השולחן, שהרי אף אם עוקרים את השולחן לגמרי יש המפקפקים שלא לברך, משום שבזמנינו לעולם אין אנו מסלקים ידנו מן הפת עד ברכת המזון, ואם כן די לנו לומר שבעיקר שולחן ממש יש לסמוך על הסוברים שדין זה שייך אף כיום, אבל לא לענין הסרת המפה.

והרצוה לצאת מן הספק אם נחשב כסילוק, כתב הכף החיים (סימן יד) שישאיר חתיכת פת עד סוף הסעודה, ויכוון להדיא שאינו מסיח את דעתו מהפת, ויחשוב שבכל עת שירצה יאכל מן הפת עד ברכת המזון.

שלוש מחשבות להינצל מעצת היצר

בספרו 'אהבת חסד' (ח"ב פרק י"א), עוסק מרנא החפץ חיים צוק"ל בסיבות להימנעות מעשיית צדקה וחסד, ומציין כסיבה העיקרית את עניין העצלות, שהיא הגורם המרכזי להימנעות מכל ענייני עבודת הבורא ברוך הוא. ובהג"ה מביא המחבר חידוש נפלא ששמע בשם גאון אחד:

"ושמעתי בשם גאון אחד שאמר, שהאדם צריך לשער בנפשו שלשה דברים: אחד, שאין לו אלא יום אחד לחיות; גם שאין לו אלא פרק משניות אחד, או דף גמרא אחד, מה שהוא עוסק בו עתה; גם שהוא ישראל אחד, שהקדוש ברוך הוא מצוהו על קיום התורה, ובו תלוי קיום העולם.

"כי על ידי זה שיחשוב, שיש לו רק יום אחד לחיות, יעשה כל מה שבכוחו בתשובה ומעשים טובים, ולא יניח הדבר עד למחר.

"גם ממה שיחשוב, שאין לו אלא מעט ללמד, ממילא שוב לא יתעצל בזה, לאפוקי מהיצר, שמרחיב הדבר בלבו, ואומר לו: כמה תהיה מוכרח עוד לעמל משך זמן רב, עד שתגמר הסדר או המסכת, ועל ידי זה הוא מרפה ידו.

"גם ממה שיחשוב, שעליו תלוי קיום העולם, יזדרז ביותר, לאפוקי מהיצר, שמטעהו ואומר לו: בודאי נמצא אנשים אחרים מקימי התורה כראוי, ויתקים העולם בשבילם. ובאמת, כבר אמרו חז"ל (סנהדרין ל"ז), שחיב אדם לומר: בשבילי נברא העולם. וגם פעמים, שהעולם - חציו זכאי, וחציו חיב. וכשנתוסף חוטא אחד, הוא מכריע כל העולם לכף חובה על ידי זה.

"ולדעתי כל זה רמוז בתורה הקדושה בפרשת קריאת שמע: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו'". והיאך תעשה עד שתגיע לזה "והיו הדברים האלה" - הינו, אותו המעט שהוא לומד עתה. "אשר אנכי מצוך" - הינו, שיחשב בלבו, שבעולם אין, רק הקדוש ברוך הוא והוא. "היום" הינו, שאין לו, רק יום זה לבדו. "על לבבך" הינו, השלשה דברים אלו יהיו לאדם על לבבו תמיד".

החזק במוסר

מענייני לימוד המוסר בדף היומי בהלכה

להידודי שמעתתא... עיון בדבר הלכה

עקירת מקום

כתב המשנ"ב בהקדמה לסי' קעח, שלכתחילה אין לעקור ממקומו באמצע הסעודה לכולי עלמא בכל גוונא.

וצ"ע דלהלן ס"ק לד כתב, ומשמע שכך דעתו, שבתוספות ורא"ש משמע, דאין להחמיר בזה רק כשיוצא על מנת להפליג?

תשובות יש לשלוח לפקס 02-6540269 עד כ"ה כסליו תשע"ו. בין השולחים תשובה נכונה תערו הגרלה על סט משנה ברורה מהדורת דרוש.

תשובות לחידודי שמעתתא גליון 38 חשוון תשע"ז

לגבי השאלה שנשאלה בעלון הקודם מדוע כתב המשנ"ב סי' קע"ה ס"ק מ"ו שבחופה ומילה שאין נוטלין רשות, אין לומר 'סברי', ולכאורה לפי"ז המקדש ומוציא רק את בני ביתו אין לו לבקש מהם רשות ואין לו לומר 'סברי', והיה יכול המשנ"ב להזכיר אופן זה דמצוי ביותר. קיבלנו תשובות רבות ומגוונות: תשובת הרב יהודה מערבי שהמשנ"ב נקט חופה ומילה שבהם לעולם אין צריך ליטול רשות, ולכן קבע שבהם אין לומר 'סברי', אבל המקדש אף רק בפני ביתו, מ"מ פעמים רבות ומצויות יש לו אורחים שצריך לבקש רשותם לקדש, ומשום לא פלוג תיקנו גם בו אמירת 'סברי'.

הרב שמואל קניג כתב, שבמילה וחופה בדרך כלל המברך התכבד בברכה זו על ידי אחר, ולכן אינו צריך לבקש עוד רשות על כך, ומשום כך אינו צריך לומר 'סברי', אכן בקידוש שלא התכבד לקדש אלא מעצמו הוא מקדש לבני ביתו, מ"מ בדיון הוא שייאמר 'סברי' להראות שרשות בידו לקדש.

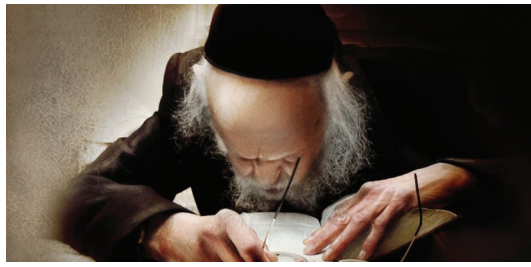
הרב ישראל אליאך כתב, שבקידוש אמירת ה'סברי' היא לא בתורת נטילת רשות, אלא הקשיבו ושמעו ותכוונו לצאת ידי חובה, ולכן צריך לומר בכל אופן.

הזוכים בכרכי משנה ברורה

במדור לחידודי שמעתתא גליון 38

בסט משנה ברורה דרוש זכה:
הרב מרדכי לונר מבני ברק

בכרכי משנה ברורה זכו:
הרב אברהם ברגהוט מבני ברק
והרב דניאל לוי מצפת

משולחנם של צדיקים

השתיהתי מעט ונכנסתי אחריו. מה מאוד הופתעתי לראותו מסב ליד השולחן, כשהוא כבר לאחר נטילת ידים וברכת 'המוציא', זריזות מופלאה כזו לא ראיתי מעולם

הנהגותיו והזריזות המיוחדת של מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א באכילה

"גם בסוגיית האכילה, הנצרכת לכדי קיום הנשמה בתוך הגוף, היה מדקדק עד בלי די. אף שבזמן האכילה מוחו של רבנו שקוע היה ללא הרף במחשבות אודות הסוגיה שבה עסק, בכל זאת היה מצמצם ככל שאפשר בזמן המוקדש לארוחה כדי להמשיך לשקוד מול הגמרא הפתוחה. רבנו ניצל את זמן האכילה עד תום.

הרבנית ע"ה הייתה דואגת תמיד להכין את ארוחותיו בדיוק בזמן שהוא מגיע, לבל ייגרע מלימודו אף רגע אחד מיותר. פעמים רבות הזדמנתי לביתו בזמן שהלך לאכול. הוא עלה במדרגות הבית, ואני אחריו. השתיהתי מעט במדרגות הבית, ואז נכנסתי אחריו. בטוח הייתי שאמצאהו עוסק בהכנות לנטילת ידים.

מה מאוד הופתעתי לראותו מסב ליד השולחן, כשהוא כבר לאחר נטילת ידים וברכת 'המוציא', זריזות מופלאה כזו לא ראיתי מעולם.

כדי לחסוך בזמן, היה נוהג להיכנס אל הבית דרך המטבח, ומיד עם כניסתו היה נוטל את ידיו וכך היה חוסך את ההליכה הכפולה בעבור נטילת ידים.

לקיום הנפש בגוף

לאחר התפילה ועריכת הבריתות נוהג היה רבנו לאכול פת שחרית.

סדר אכילת פת שחרית היה מעמד נורא כשלעצמו.

במשך שנים רבות כל אכילה אצל רבנו הייתה מלווה במאמץ של ממש. את התיאבון והטעם באכילה איבד זה עשרות שנים, וכל פעם שהכניס אוכל לתוך פיו היה צריך להתאמץ לבלעו, כדי שתתקיים נשמתו בתוך גופו.

בשעת אכילתו היה מוציא כל איש מעליו, פרט לקרובים ביותר. כל מי שראה את מאמציו המרובים לקיים את גופו, התמלא מיד בחרדת קודש.

צורת אכילתו הייתה מלכותית, בתכלית העדינות, האצילות והנקיות.

אם הכינו לו מנת אוכל בצלחת, היה אוכל רק עשירית מן הכמות שבצלחת. אך גם כשלא היה מעוניין לאכול את כל האוכל לא התחיל לאכול מן הצלחת בכוונה להותיר, אלא סידר את הכל באופן מדויק. חתך בסכין את הנצרך לו לאכילתו עתה, ביקש צלחת נוספת והוריד אליה את הכמות הנחוצה לו כדי קיומו ורק לאחר מכן אכל.

(בדולה שימושה - מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א)

אני חוזר עכשיו מבית דין בשמים שהחליטו להחזירני לעולם כדי לתקן מעשי, אך לא ידעתי הדרך. פתאום אני שומע אחד קורא לי "יוסף"

הגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א רב שכונת עזרת תורה בירושלים מספר מעשה נורא שסיפר רבי אריה לוי זצ"ל

בזכות סעודת השבת

אבי זצ"ל סיפר מעשה נורא שסיפר לו רבי אריה לוי היה יהודי בשם ר' יוסף ששכב בלי הכרה בבית החולים ביקור חולים בירושלים, ורבי אריה עמד ליד מיטתו ופתאום פקח החולה עיניו וראה את רבי אריה, ואמר לו אני חוזר עכשיו מבית דין בשמים שהחליטו להחזירני לעולם כדי לתקן מעשי, אך לא ידעתי הדרך. פתאום אני שומע אחד קורא אותי יוסף, אני מסתכל אני רואה על ההר אחד יושב וקורא לי. ניגשתי אליו ואמר לי אתה מכיר אותי, אמרתי לא, אז הוא אמר אני אזכיר לך.

המנהג בערי אירופה בכפרים שבלייל שבת היו באים הרבה עניים בכל עיר בכל כפר, ולא היה להם מקום איפה לאכול בשבת, אז המנהג היה בסוף התפילה לפני תפילת עלינו לשבח, היו כל העניים נעמדים על יד הדלת, ואחרי שגמרו את התפילה כל אחד לקח אתו איזה עני לאכול על שולחנו.

(מעיבוד מתוך 'מידות והנהגות טובות')

גליון רל"ה
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה
(כ"ח - י')

חמישה נסים נעשו ליעקב אבינו בזמן שיצא מבאר שבע ללכת לחרן. הנס הראשון, שנתקצרו לו שעות היום ושקעה לו השמש שלא בזמנה, מפני שהיה הדיבור חומד לדבר עמו. הנס השני, כיון שעקר יעקב אבינו רגליו מבאר שבע קפצה הארץ לפניו ונמצא יושב בחרן. הנס השלישי, אבנים לקח יעקב אבינו בערב ושם אותן תחת ראשו, כיון שקם בבוקר מצא שכולן אבן אחת. והוא האבן שנדר נדר בפניה ויצק שמן על ראשה. הנס הרביעי, שהיו כל הרועים מתאספין על האבן לגלגל אותה מעל פי הבאר ולא היו יכולים. כיון שבא יעקב אבינו, הרים אותה ביד אחת והשקה את צאנו של לבן אחי אמו. הנס החמישי, כיון שהרים יעקב אבינו את האבן מעל פי הבאר, נבעה הבאר והיתה נובעת עשרים שנה, כל הימים שהיה יעקב אבינו יושב בחרן.

(תרגום ירושלמי כ"ח י')

פרשת השבוע

ויקח מאבני המקום וישם
מראשותיו (כ"ח - י"א)

פירש"י עשאן כמין מרזב סביב לראשו וכו' התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקדוש ברוך הוא אבן אחת וזהו שנאמר "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו".

מסופר על הרה"ק רבי יום טוב ליפא טייטלבוים "הקדושת יום טוב" מסיגעט זיע"א שישב על כסא הרבנות בעיר מארמרוש סיגעט. וסבל מאד ממתנגדיו הרבים בקהילה, הללו לא היו מסתפקים בהטחת דברי עלבון כנגד הרב, אלא הגיעו גם להרמת ידיים כלפי הרבי ובני ביתו. יום אחד הסב הרב בחדרו עם קבוצת מקורבים מבני המקום והיה מסיח עמהם בדברי תורה. לפתע הושלכה אבן גדולה לתוך הבית שכמעט פגעה בראשו של הרבי. הרים אחד המסובים את האבן טלטל אותה מיד ליד וקרא בועם, מה גדולה אבן זו שיש בה לסכן חיי אדם. וכמה רעים אנשים אלה שהשליכו אבן זו כלפי רבינו בכוונה תחילה. חס

ושלום להטיל דופי ביהודים כשרים אמר הרבי לא נחשדו חלילה ישראל להטיל בבני אדם אבנים גדולות כאלו, אין זאת אלא שהאנשים בחוץ הטילו כלפינו אבנים קטנות, והאבנים החלו מריבות ביניהן, וכל אחת אמרה אני אנוח על ראשו של הצדיק, ומתוך כך נעשו כל האבנים הקטנות אבן אחת גדולה.

התחת אלקים אנכי (ל' - ב')

מסופר: זוג כפריים חשוכי בנים באו אל ה"חווה" הקדוש מלובלין זיע"א לבקש ישועה, דרש מהם ה"חווה" פדיון נפש גבוה בסך שלושים זהובים. החל הכפרי לעמוד על המקח: רבי עשרה זהובים אולי אוכל להשיג, אולם שלושים? אין סיכוי. אך הרבי בשלו, שלושים זהובים ולא פחות. אמרה האשה לבעלה, בוא ונלך, ה' יושיע אותנו. נפלטה אנחת רווחה מפיו של ה"חווה" אה, סוף סוף יהודים יודעים שלא רק הרבי יכול לעזור, הרבש"ע בעצמו יכול לעזור ולהושיע, בפקודת השנה נשברו בבשורה טובה ומשמחת והתפקדו בורע של קיימא.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 5:16 ת"א: 5:17 ר"ת: 5:53

פרשת ויצא

זמני כניסת השבת

ירושלים: 4:00 ת"א: 4:14

הפריץ מעונין כל כך שיהיה לו דווקא חוכר יהודי?

שני הסוחרים פתרו לו את החידה באומרם, כי דרכם של פריצים כטוב לבם בהוללות וסכלות, הם מתפארים כל אחד במושקה שלו, היינו ביהודי ה"פרטי" שלו, כמה שהוא טוב, כמה שהוא מוכשר וכו'. והנה הפריץ הוזה מתבייש להודות כי אין לו חוכר יהודי, אין לו מושקה משלו, וכולם צוחקים ממנו ולועגים לו. משום כך הוא החליט פעם אחת ולתמיד להשיג לעצמו חוכר יהודי כדרך כל הפריצים, ושיעלה לו הדבר כמה שיעלה. זו הסיבה שהוא מוכן להעמיד לרשות החוכר את העסק בחינם למשך שנתיים.

האמת היא הוסיפו שני הסוחרים, כי אנחנו מצידנו, היינו מוכנים גם כן להוסיף כמה מאות רובל, לאיזה יהודי שיהיה מוכן לקבל על עצמו את הסיכון ולהיות חוכר אצל הפריץ הוזה, כי אין לנו חשק להפסיד את העסק השמן המזומן לנו אצלו, הוא אמר שאם לא יהיה לו "מושקה" הוא לא מוכן לראות אותנו יותר. שאלו שני הסוחרים את בעל הפונדק אולי הוא יודע במקרה על איזה קבצן יהודי שאין לו הרבה מה להפסיד, ומשום כך יהיה מוכן לנסות את מזלו אצל הפריץ המשוגע.

מי הוא זה ואיזה הוא שיהיה מוכן לסכן את חייו אצל פריץ שכזה? השיב הפונדקאי בשאלה לשאלה. אולם חכו נא רגע, הנה היה כאן איזה קבצן שנכנס לא מזמן ועלה על התנור כדי להתחמם קצת. לבו של יענקל שהאזין לכל השיחה ממקום משכבו שעל התנור פעם בחווקה, הוא נזכר בדברי הצדיק שאמר לו כי הוא יענקל עוד יגיע עם תרמיל הקבצנים שלו להיות חוכר אצל פריץ. והנה זה עתה מדברים בו נכבדות, הרי זה ממש פלאי פלאים. ומשום כך הוא התמהמה כאשר בעל הפונדק קרא לו לרדת מהתנור ולהתקרב אל השולחן, שם ישבו שני הסוחרים וסעדו את לבם, הללו מדרו אותו במבטיהם. וכנראה הגיעו למסקנתן כי זה האיש שהם מחפשים, קבצן שאין לו מה להפסיד ולכן אין ספק שיקבל את אשר מציעים לו. הבה נראה אולי הוא יהיה מוכן.

ר' יהודי, פתחו ואמרו לו, אנחנו רוצים לדבר אתך על משהו חשוב מאד בשבילך.

הקבצן שהפך לחוכר (המשך מהגליון הקודם)

(תקציר משבוע שעבר) לפני כמאתיים שנים היה יהודי תמים ויר"ש בשם יעקב, ועיסוקו היה מוביל טיט. פרנסתו היתה קשה ומייגעת, הוא היה עושה טיט או חופר וכורה זיפויף, ומוביל אותו העירה על עגלתו שהיתה רתומה לשני סוסים כחושים וחלשים, שבקושי הצליחו למשוך את העגלה עם המשא הכבד. את חומר הגלם הוזה היה מוכר לאלה שהיו עושים לבנים לבניית בתים. שנים רבות היה עוסק בעבודה קשה זו, ופרנסתו היתה לא פשוטה בכלל. עד שיום אחד העלה לעגלתו את הצדיק הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, שבשלב מאוחר יותר הבטיח לו שמרוצת הזמן יהפך מקבצן לחוכר.

פעם בלכתו בדרך בשיא הקור והגשמים, הגיע יעקב לפונדק אחד ונכנס פנימה, ועלה על התנור כדי להתחמם קצת. דקות ספורות לאחר מכן, נכנסו שני יהודים סוחרים והזמינו לעצמם ארוחה דשנה, ובשעה שבעל הפונדק עמד עליהם לשרתם סיפרו לו השניים כי הם סוחרים בהמות שקונים את סחורתם אצל בעלי האחוזה שבסביבה, הם הוסיפו וסיפרו כי הנה זה עתה הם באים מאחד הפריצים שעומו יכלו לעשות עסק טוב למדי, אולם הפריץ הודיע להם כי הוא לא ימכור להם אפילו בהמה אחת, כל זמן שלא יביאו לו יהודי שיהיה מוכן להיות אצלו חוכר. הפריץ הוסיף ואמר כי הוא מוכן לוותר לחוכר החדש על דמי החכירה למשך שנתים ואולי אפילו יותר, העיקר שיהיה לו חוכר יהודי, לא חשוב מי ואיזה, יכול להיות אפילו קבצן המחור על הפתחים.

כוונתכם ודאי לפריץ זה וזה אמר בעל הפונדק, כשהוא נוקב בשמו של אחד הפריצים הידועים. מאין אתה יודע זאת? שאלו הסוחרים, הפונדקאי השיב באומרו כי לפריץ הנזכר יש שם של רשע מרושע ששום יהודי המנהל עסקים איתו אינו יכול להיות בטוח בחייו. אולם, שאל הפונדקאי מה זה הולך כל כך בחיים לפריץ הוזה שיהיה לו חוכר יהודי? ומדוע איש אינו רוצה להיות חוכר אצל הפריץ הוזה? שאל בעל בית המרוח. ומאידך גיסא מדוע

צִיּוּן וְנִמְשָׁל

אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים (כ"ח - י"ז)
משל לאדם אחד שבא לעיר מלוכה והסתובב
בשווקים וברחובות להסתכל בבניינים המפוארים
אשר שם, וראה ארמון אחד העולה בתפארתו על כל
הבניינים אשר חזו עיניו, בהיותו מבצר נשגב ומפואר
להלל מאד. שאל את העוברים והשבים למי הארמון
הזה? השיבו לו הוא ארמון המלך. ניגש האיש אל
החצר החיצונה והביט על רוב החדרים הנמצאים
בתוכה. ושאל למי הם? השיבו לו לאמר: חדר זה שייך
לרופא המלך, וזה ליועץ המלך, זה לשריו וזה לעבדיו
וכיוצא בזה, עד שהגיע אל הפלטרין של המלך
בכבודו ובעצמו ושאל למי זה שייך? השיבו זה בית
המלך. השתומם האיש מאד ושאל, למה מכבר
אמרתם לי על הארמון כולו כי הוא ארמון המלך,
וכעת תאמרו אך על הבית הזה כי הוא בית המלך?
השיבו לו לאמר: אמנם כנים דברינו כי הארמון כולו
נחלת המלך וקניינו, אולם עם כל זה המלך נתן דת גם
לזולתו להתגורר בחדריו החיצוניים, וחילק להם
משכנות כפי הצורך של כל אחד ואחד, אולם
הפלטרין הזה הוא מיוחד למלך בלבד ואין לזרים אתו
כל מאומה. ולא ירהיב שום אדם עוזו בנפשו לגשת אל
הבית הזה בלתי רשות המלך. ואך ורק בלבשו
מלבושים נאים הנאותים לכבוד המלך.

והנמשל: כי אמנם נאמר ה' צבאות מלא כל הארץ
כבודו וכן לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, עם כל
זה הארץ נתן לבני אדם, אבל המקום אשר בחר ה' בו
לשכן שמו שם הוא מקום המקדש, שנאמר בו והזר
הקרב יומת. ואף על הכהן הגדול ישנה אזהרה חמורה
שלא יבוא בכל עת אל המקדש. ורק בזאת יבא אהרן
אל המקדש וכו' וכפר אהרן אחת בשנה. נמצא שבית
המקדש מיוחד אך ורק בלתי לה' לבדו. ולכן כאשר
התעורר יעקב אבינו וייקץ משנתו, אמר אכן יש ה'
במקום הזה, ושמה תאמר ומה החידוש? הלא כבודו
מלא עולם וימלא כבוד ה' את כל הארץ, לכן הוסיף
מה נורא המקום הזה במיוחד כי אין זה כי אם בית
אלקים וזה שער השמים כי המקום המקודש הזה
מיוחד להשם יתברך לבדו ואין בלעדו.

(אהל יעקב)

שמעתי את כל השיחה שלכם השיב יענקל בנחת,
אולם לאמיתו של דבר אין לי כרגע כוח אפילו לחשוב
על משהו רציני, כל זמן שלא שברתי את רעבוני.
בוודאי, בוודאי, אמרו הסוחרים והזמינו ליענקל
ארוחה דשנה, הוא אכל לשובע, ואחרי שאכלו וברכו
בזימון, גלגלו איתו שיחה נעימה שבמהלכה אמר להם
יענקל כי הוא מוכן ומזומן לקבל את הצעתם ולהיות
חוכר אצל הפריץ הנוראי.

הסוחרים שמחו שמחה גדולה, מיד הם שלחו לקרוא
לחייט, והזמינו ליענקל בגדים מתאימים, בינתיים ישב
יענקל בפונדק ונהנה מכל טוב על חשבון הסוחרים,
שראו בכך הוצאה עסקית שתשלם להם כפל
כפליים. כעבור ימים אחדים הביאו עמם הסוחרים את
יענקל אל הפריץ, הלה שמח מאד שסוף סוף יהיה גם
לו חוכר יהודי. ושוב לא יצטרך להתבייש בפני חבריו
הפריצים, הוא קיים את דברו וחתם על חוזה חכירה
שבו העמיד לרשות יענקל את בית המרוח שעמד ריק.
וכל מה ששייך לו למשך שנתיים חינם אין כסף. הוא
גם נתן לו סכום כסף במזומן לכיסוי ההוצאות
הראשוניות, וכדי שיוכל להביא למקום את משפחתו
ולהסתדר בדיוור וסידורים ראשונים.

יענקל היה שבע רצון ביותר ומה גם שהסוחרים
עמדו בהבטחתם ונתנו לו כמה מאות רובלים
כהשתתפותם לביטוס העסק, כך נהיה יענקל לחוכר
כדברי הצדיק הקדוש רבי משה לייב מסאסוב זיע"א
שהבטיח לו זאת. בפשטותו וביושר לבבו הוא קנה את
לבו של הפריץ שנתן בו אמון. ובמשך הזמן הפקיד
בידיו את ניהול נכסיו, גם הפריץ עצמו השתנה
במקצת. עתה הוא יכול היה להתפאר ב"יהודי" שלו
ולטעון בצדק שאין מסור ונאמן ממנו. ר' יעקב
התעשר וקנה לו שם טוב ובצדקתו ובמעשיו הטובים.

צ'ין אדם לחברו

אהבת אחים

מסופר: להרה"ק בעל "בית אברהם" מסלונים זיע"א היה גדול שקראו לו הרה"ק רבי יששכר לייב זיע"א. האח התגורר בסלונים ואילו ה"בית אברהם" התגורר בביאליסטוק. היו כמה חסידים שרצו לנסוע לראש השנה לאחיו שבסלונים, הוא הבין זאת ותלה פתק בבית המדרש דלהלן: סעיף א' – מי שרוצה לנסוע לאחי לראש השנה שבסלונים, ונמנע מלנסוע כי חושש שמא זה יפגע בי, שיקום ויסע, וידע שאם ישאר כאן, לא אוציא אותו ידי חובה לא בתקיעות ולא בתפילות. סעיף ב' – מי שרוצה לנסוע ויש לא בעיה כספית, שידע שיש לי קרן מיוחדת למטרה זו, ובאפשרותו לקבל ממני הלוואה בתשלומים נוחים עבור הנסיעה. סעיף ג' – את הפתק הזה אסור להוריד מלוח המודעות עד ערב ראש השנה בשעת יציאת הרכבת האחרונה לסלונים.

התחשבות בזולת

מעשה היה זה בעת שהגה"ק רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ליווה את חתנו הגר"א קוטלר זצ"ל ונכדו רבי שניאור זצ"ל עם שובם לאמריקה, בדרכם להקים את מבצר התורה הגדול של לייקווד, האב הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל ובנו ענקי התורה, ניצלו כידוע בניסי ניסים מציפורני הנאצים בשואה ולאחר שהייה קצרה בארץ ישראל טסו לאמריקה ומרן הגר"א קוטלר זכה

להיות שם ממקימי התורה. התרגשות רבה ניכרה בר' איסר זלמן בעת שחתנו ונכדו נפרדו ממנו וירדו בגרם המדרגות בדרכם לרכב שהמתין למטה ושהיה אמור להובילם לשדה התעופה. והנה הבחינותלמידי ת"ת "עץ חיים" שר' איסר זלמן לא ירד עד לרחוב ממש, אלא ליווה את ר' שניאור ואביו רק עד אמצע המדרגות שהובילו מדירתו אל הכביש, נשקו ונפרד ממנו. תלמידי הת"ת ביקשו לדעת מדוע ולמה לא ירד הגאון עד למכונית הלא דבר הוא. ואז השיב להם מרן הגרא"ז זצ"ל תשובה מרטיטת לב ושצריכה להרעיד את ליבו של כל אחד מאתנו.

הכרת הטוב

מסופר על הגה"ק רי"י קניבסקי הסטייפלער זיע"א, שנודמן לבקר פעם בביתו של חתן בתוך שבעת ימי המשתה. הכלה הצעירה הגישה שתי כוסות תה, עבור החתן והאורח החשוב. החתן מטעמי נימוס נמנע מלשתות את התה. הגאון שהבחין בדבר, פנה לחתן ואמר לו, שמע נא יקירי, כשהאשה מגישה וטורחת בשבילך, אין לסרב בדבר. גם לי מגישים לפעמים כוס תה בזמן שאני יודע שהוא לא טוב בשבילי, ובכל זאת כיון שטרחו בשבילי אני שותה ומודה לבני ביתי על הטירחה שטרחו בשבילי.

הילולא דצדיקא

שבת קודש י' כסלו

הרה"ק רבי פינחס מנחם אלעזר מפילץ (שפתי צדיק) ב"ר בנימין אליעזר (תרפ"א) הגה"צ רבי איסר זלמן מלצר ב"ר ברוך פרץ (תשי"ד)

יום שני י"ב כסלו

רבי שלמה ב"ר יחיאל (המהרש"ל – של"ד) הרה"ק רבי אברהם דוב מאבריש ב"ר דוד (בת עין – תר"א)

יום שלישי י"ג כסלו

האמורא רבינא בן רב הונא (ד"א רל"ו) הרה"ק רבי שלמה זלמן (יוסף) מוילעפאלי ב"ר אברהם (אליהו) (תרי"ח) הרה"ק רבי דב בער מליעווא ב"ר ישראל מרווין (תרל"ו)

הרה"ק רבי ישראל ממודוין ב"ר שמואל אליהו (תרפ"א)

הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב ב"ר דוד משה (תרצ"ד)

יום רביעי י"ד כסלו

ראובן בן יעקב משבטי קה (ב"א – שיי"ח)

הרה"ק רבי מנחם נחום משטיינעשט ב"ר ישראל מרווין (תרכ"ט)

יום חמישי ט"ו כסלו

רבינו הקדוש רבי יהודה בן רבן שמעון (ג"א תתקנ"ג)

הרה"ק רבי דוד ב"ר יצחק מסקווירא (תר"פ)

יום שישי ט"ז כסלו

הרה"ק רבי מנחם מאמשינוב ב"ר יעקב דוד (תרע"ח)

הרה"ק רבי שאול ידידיה אלעזר ב"ר ישראל ממודוין (אמרי שאול – תש"ח)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

פעם היתה בצורת קשה בארץ ישראל והביאו תבואה מחו"ל. ולא רצה הרה"ק רבי אברהם דוב מאווריטש זיע"א ה"בת עין" (יומא דהילולא י"ב כסלו) לאכול ממנה, ואמר: מה השאלה "מה נאכל בשנה השביעית" (ויקרא כ"ה כ) הרי אפשר להביא תבואה מחו"ל? אלא התשובה היא "הן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו" התבואה שלנו מארץ ישראל.

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ויצא יעקב (כח, י) - מפרש רש"י, שיציאת צדיק עושה רשם. תבת רושם נוטריקון שוב רשע מדרכו וקהל, פי סלוק הצדיקים מביא את האדם לידי הרהורי תשובה. (שפתי מהר"ש)

כיבא השמש (כח, יא) - בגימטריה שקיעה החמה לא בזמנה, כפי שפרש רש"י. (מגדנות)

וישכב במקום ההוא (שם) - י"ד אותיות, כנגד י"ד שנים שלא שכב על־מטתו בשיבה. (שם)

סלם מצב ארצה (כח, יב) - סלם בגימטריה סיני, ואלו סולם מלא וא"ו בגימטריה ממוזן. פי התומך תורה בבחינת סולם בגימטריה ממוזן, וצריך לתת ביד רחבה ומלאה לתלמיד־חכם שהוא בבחינת סיני שהיא בגימטריה סלם חסר, מפני שהוא לומד מתוך דקק וזמקסור. ואז יזכה הנותן, שעל־אף שהוא עוסק בעניני ארציות, יחשב כאלו ראשו מגיע השמימה, כנאמר בירושלמי שעתיד הקב"ה לעשות צל לכעלי מצות בצל בעלי תורה. (תולדות חיים)

הארץ אשר אתה שכב עליה (כח, יג) - מפרש רש"י, שהקב"ה קבל את־כל הארץ בארבע אמות תחת יעקב. והרי ארץ ישראל היא 400 פרסה ופרסה היא 4 מיל, הרי שהארץ 1,600 מיל, וכל אמה שלי־יעקב היתה 400 מיל, ורמז לזה בתבת אתה שהיא נוטריקון אמה ת' המיל, שכל אמה היתה ת' מיל. (מגדנות)

וישכם יעקב בנקב ויקח את־האבן אשר־ישם מראשיתו וישם אתה מצבה (כח, יח) - בגימטריה אדם פטדה ברכת, נפש ספיר יהלם, לשם שבו אהלמה, תרשיש שהם ישפה. שהם שמים עשרה אבני החשן, כנגד שמים עשרה האבנים שנטל יעקב למשכבו, והפכו להיות אבן אחת בזכות האחדות. (נפלאות יעקב)

הבה את־אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה (כט, כא) - ראשי התבות בגימטריה פ"ד, כי יעקב היה אז בן פ"ד שנים, כדברי רש"י. (מגדנות)

הפעם אודה אתיה (כט, לה) - הפעם נוטריקון הטר ממוז עקשות פה, כי הפונם פיו בדבורים אסורים אינו יכול להתפלל ולהודות לקב"ה, כי אין הפה שהוא קטגור נעשה סגור בתפלה, ולכן צריך לשמר פיו. (שארית מנחם)

ספורים בפרשה

והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה (כח, יב)

אמר פעם ה"בית וישראל" מגור: "אם הולכים לישן כמו יהודי, חולמים חלומות טובים", והזכיר את־דברי רבי מאיר מפרמישלאן שאמר: "בוא וראה מה בין חלום לחלום, יעקב אבינו חלם על סלם המצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו. וגם פרעה חלם חלום, אך מה ראה בחלום? ונהנה מן־היאר עלת שבע פרות" - בהמות הוא וראה..."

ויפרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה (כח, יד)

בדרך שנת תרע"ח, בשלהי מלחמת העולם הראשונה, פרסם שר החוץ הבריטי את הכרזתו הנודעת כ'הצהרת בלפור, ולפיה התמך בריטניה בהקמת בית ליהודים בארץ ישראל. רבים צהלו למשמע הידיעה, אולם כשבאו לספר את־הדבר ל"חפץ חיים", פרץ בבכי מר ואמר: "ולשמחה מה־זה עשה? והרי הקב"ה הבטיח לנו ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה, ויש לנו אפוא שטר בטוח שהקב"ה יפרע אותו בזמנו ויתן לנו את־הארץ בלה יחד עם הגאלה העתידה, ועתה אתם שמתים על־שקבלנו רק חלק קטן שבשטר זה של־הקב"ה, ועוד רואים בזה מעין גאלה? מה לכם מסתפקים במעט? אנו מחכים לגאלה עצמה ולממוש ההבטחה בלה!"

רבי יעקב אריה מרדזימין היה נוהג לעתים להטמין את ישועותיו במעטה פעם והקפדה, אולם היה ידוע שמי שזכה לקבל נזיפה ממנו, היה בטוח כי נושע, והיה יוצא מעמו שמח וטוב־לב. פעם הגיע הרבי לעיר אחת, ואחד מיהודי העיר נדחק בין ההמונים כדי להתברך מפיו. הביט עליו הרבי בפנים פעוסות, ואמר: "לך־לך לארבע רוחות העולם". נחרד האיש ופניו חורו, עד שפרץ בבכי מר. הרגיעו הרבי בחיוד, ואמר: "הרי פנתה היתה לךרך אותך ולהשפיע עליך שפע שלי־חסדים. והרי זו ברפת הקב"ה ליעקב אבינו ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה, שתרחב לכל רוחות השמים..."

מה־נורא המקום הזה אין זה כי אס־בית אלקים (כח, יז)

לאחר שעלה רבי יהושע ליב דיסקין מבריסק לירושלים, השתכן בבית פעיר העתיקה, שאחד מחלונותיו השקיף אל מקום המקדש. חלוז זה היה מוגף כלי־השנה, ורק פעם אחת בערב תשעה באב, היה המהרי"ל סר אל־החלון, מרים את־תריסו, משקיף על־פני הר הבית השמש אשר שועלים הלכו־בו, ודמעות רבות זלגו מעיניו על חרבן בית־מקדשו. ומספרים, שמיד לאחר עלותו ארצה, שם פניו אל הכתל המערבי, אולם בדרך פרץ בבכי ואמר: "מה־נורא המקום הזה אין זה כי אס־בית אלקים, ועכשו השכינה הקדושה בגלות ובצער, בוכה ומיללת". מרב צער חש פרע ושב לביתו, ומאז לא פקד מימיו את הכתל המערבי, אלא היה עומד מנגד.

ותאמר אלי־יעקב הבה־לי בנים (כ, א)

זוג כפריים חשוכי בנים, באו אל 'החווה מלבליו' ובקשו להתברך בבנים. דרש הרבי מהם סכום גבוה, והשנים החלו להתמקח עמו, והביעו את־הספקמתם לשלם פחות. ראתה האשה שהרבי עומד על־שלו, ואמרה בכעס לבעלה: "הבה ונשוב הביתה והקב"ה יושיענו בחנם". שמח הרבי ואמר: "זאת בקשתי לשמע מכם, שאתם מאמינים בקב"ה ולא בבשר ודם".

היה היה

והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה

בפסוק זה, מצא השבא קדישא' רבי ישראל מרוזין רמז נפלא לסעדת מלכה במוצאי שבת קדש, שמעלתה גדולה מאד אך אין נזהרים בה פראוי. 'סלם' - נוטריקון סעדת לזית מלכה, 'מצב ארצה' - שרונה היא בשפל המדרגה, הגם ש'ראשו מגיע השמימה' ומעלתה גדולה מאד, כי 'מלאכי אלקים' שלוו את-האדם במשך השבת, 'עלים' במוצאי שבת, ואלו על המלאכים של השבת הבאה בהם מתקנים 'יודים בו' - ב"ו נוטריקון ביום ו', שאז כבר באה קדשת השבת הבאה.

הספור ארע עם סוחר יהודי כשר וישר-דרך, אשר הקפיד על קלה בבחמורה וביותר היה מקפיד על סעדת 'מלכה מלכה'. מדי מוצאי שבת, היה עורך את-שלתו ומלכה את השבת בשמחה, פאשר אלי-השלתו מגשים דברי מאכל ערבים שהוכנו במיוחד. על מנהג זה שמר מפל-משמר, ומעולם לא יצא מביתו למסחרו טרם סעד את-הסעדה פראוי. שבת אחת, פאשר שב לביתו לאחר תפלת ערבית, וגני ביתו החלו להתמוגג לקראת עריכת ההבדלה וסעדת מלכה מלכה, נשמעו לפתע נקישות בדלת. בפתח עמדו שני סוחרים אמידים שבקשו לשוחח עם בעל-הבית, ולשוא נסה הלה לבקש מהם לשוב אחר שיבדיל על-הכוס ויערך את-הסעדה, הללו החלו לדחוק בו כי השעה קצרה, וכמתיקי סוד אמרו: "זה עתה נודע לנו, כי בעיר פלונית הגיעה בערב שבת רבבת גדולה, ועליה סוחרה רבה המצעת למכירה במחר מוזל ביותר. זו הזדמנות פז להרויח הון רב, אולם יפה שעה אחת קדם, שכן סוחרים אחרים עלולים להקדים אותנו ולקפץ על-המציאה". השנים פה בלבולו את-דעתו של-הסוחר, עד שחרג ממנהגו והחליט לצאת מביתו מיד. ובעודו מחליף את בגדי השבת שלו בבגדי חל נוטל ארנק מעות, הכינו גני ביתו סל גדול, ובו בקבוק יין ובשמים, וכן דגים ושאר מטעמים לסעדת מלכה מלכה. בינתיים, רתם עגלו את-הפרקה לשני סוסים, אולם שני הסוחרים האיצו בסוחר בקצרויח ובקשו ממנו להנהיג את-עגלתו לבדו, שכן הם הגיעו מצידים בכרפדה משלהם הרתומה לצמד סוסים רעננים. גלי בלי-חשד יצא הסוחר לדרך, ופשהו אוחז במוזכות הסוסים שלו ונוסע בעקבותיהם, ובפיו הוא מזמר את הזמירות למוצאי שבת, השגורות על-פיו.

שעה ארפה עברה, ולאחר שיצאו מהעיר, פנו הסוחרים הצדה ונכנסו לשביל צדדי בין עצי היער. הסוחר נסע לפי תמו בעקבותיהם, ולפתע עצרו השנים את-מרכבתם, קפצו החוצה במהירות ובאימי אקדחים ששלכו מפיסם, דרשו ממנו למסר להם את-כפל כספו. אחוז בהלה, נסה הסוחר להכות פסוסים ולברח, אולם הסוחרים מהרו לירות באחד הפוסים והרגוהו, והשני עצר את-מרוצו. הסוחר נסה לברח בגפו, אולם הסוחרים דלקו אחריו והצליחו ללכודו ולהפליא בו את-מכותיהם. אחר שכלו בו-את יעקם, השליכוהו השנים לחרפה קטנה שעמדה בלב היער, ולאחר שגזלו ממנו את אמתחתו ממנו, השליכו פנימה את סל המאכלים שנשא עמו, ואמרו בלעג: "אכל הרבה, טרם יבוא האורח", ופרצו בצחוק גם. טרם יצאו, פתחו השוודים דלת פנימית, ונקלטו מיד על-נפשם. ובעוד הסוחר שוכב וכל-גופו דואב, נבהל לשמע קול נהימה מבנית שנשמע מהחדר הסמוך. צעדים כבדים הדהו בבית הריק, ובפתח הפנימי נראה לפתע דב ענק וגדל-ממדים, ששניו החדות נהקו בחשך הכבד. מרב פחד וחלחלה, אבד הסוחר את-חושיו ושקע בעלפון כבד. פשהתעורר, מצא את-עצמו שכוב ארצה, פאשר מבעד לחלון הגבוה נראו פוכבים מנצנצים שבשרו על שעת לילה מאחרת. "לא לחנם נענשתי מן-השמים", לחש לעצמו מתוך כבי, "שכן זולתי במצות סעדת מלכה מלכה שלא פנהגי, ובגלל בצע פספס יצאתי מהבית טרם הבדלתי וסעדתי". הוא חש רעב גדול, וכאשר הושיט ידו הצדה, מצא את-סל המזון שלו שהסוחרים השליכו אחריו, והחל לקרבו אליו. לפתע התחלחל שוב, פאשר גלה כי הדב רובץ בסמוך לו ונהימה מפחידה התגלגלה מפיו, אך פשראה שהדב אינו מש ממקומו, התחזק מעט ושלף את בקבוק היין מהסל. בקול חנוק החל לומר את מלות ההבדלה, ובקספם חש כי הדב מתקרב אליו. גרב אימה החל לומר את מלות הודוי, אולם לפליאתו גלה כי הדב התישב בסמוך מאד אליו, אך אינו מזיק לו כלל. שלף הסוחר מתוך הסל לאחר שבצע את-החלה ונטל ממנה מעט, השליף לעבר הדב את-רבה, והוא זלל אותה בבת-אחת. כך עשה גם-טעם הדגים ועם שאר המאכלים, ולפליאתו אכל הדב את-כפלים ולא הזיק לו כלל. ישב הסוחר ושר מתוך כבי את-הזמירות למוצאי שבת, וכאשר החל הבקר להאיר מעט, גלה לפליאתו כי הדלת פלל לא נעולה, שכן השוודים היו בטוחים כי יהיה למאכל בפי הדב. יצא הסוחר מן-הבקתה, ולשמחתו מצא את עגלתו בסמוך. התיר את המוסרות של הסוס המת, והחל לעשות את-דרכו מחוץ לעיר, אלא שלתודתו החל הדב לרדף אחריו ולמרות שנסה להמלט, הצליח הדב להשיגו וטפס על-הענלה. אך שוב לא נגע בו הדב לרעה, ולמרב הפליאה בקע ממנו קול אדם, שספר כי נשמתי התגלגלה בדב לאחר שמיקמי לא סעד סעדת מלכה מלכה, ועתה תקן את-שלו פאשר אכל ממאכליו של-הסוחר במוצאי שבת. בסמוך, החל הדב לנשם בכבדות, ולנגד עיניו הנדהמות של-הסוחר, נפל ומת. בלב הולם שב הסוחר לעירו, ואחר שספר לאנשי החברה קדישא את-ספורו הנפלא, קברו הללו את-גופתו הגדולה של-הדב בפאתי בית הקברות, ומאז התחזק הסוחר שבעתים לשמר על מנהגו הטוב, לליות את-השבת גרב שמחה ומתוך פאר והדר.

מאורות

רבי שמשון בלוד מהמבורג
ליום ההולאה "בכסלו תצ"ח

מגדולי גאונים דורו ומרבני המבורג, ועל-שם חסידותו כנהו "רבי שמשון חסיד". היה מראשי הלומדים בבית-מדרשו של הנזיר רבי יששכר בר כהן, והוא מנהו בצואתו פראש הישיבה שהתקיימה מעובונו. ישב גלי-ימיו והנה בתורה, ובכל שבוע חזר בעל-פה על ששה סדרי משנה, ובכל חודש על הזרה הקדוש. התנהג בחסידות ופרישות, ומעולם לא שח בשבת-קדש שום דבר שליחל. מדי שבת, היה משכים קום והולך להטהר במקנה טהרה, ועל-אף שבאותם ימים נחקק חק שאסור לאדם ללכת באישון לילה ברחוב ללא עשיית בדין, הפירו שומר העיר וידע שהוא איש צדיק, ולכן לא אמר לו מאומה. פעם אחת הגיע שומר חדש שלא הכירו, וכשראה אותו גלי אבוקה גרדו, גער בו בכעס ושאלו מדוע אתה עובר את מצות המלך. רבי שמשון נסה לתרץ את-עצמו בלשון הקדש, כדרך לשוחח כך בשבת, אולם הלה לא הבין את-פנתו, והשליכו לבית-הסוהר. שם ישב עד שבני משפחתו מצאוהו, לאחר שחפשוהו בכל-העיר, והוציאוהו לחרות בהשתדלות גדולה. גדולי הדרו באו עמו בקשרי שאלות בהלכה, וכאשר התחבט פעם בעל "בנסת יחזקאל" רבה של המבורג בשאלה מסבכת, לא רצה לסמוך על-עצמו בהקצעת הדבר, ובקש ממנו שיסכים עמו. את-השיבותו כתב בענתונת גדולה, וחתם הקטי"ב - נוטריקון הקטן שמשון בלוד. התפרסם ספרו "עירות שמשון" על שלתן ערוך, וחדושו על-המשנה נדפסו במהדורות רבות.

יוסיף דעת

יעקב אבינו הוא בין השלושה שקפצה להם הארץ, כפי שאמרו חז"ל במסכת סנהדרין, והם אליהו עבד אברהם, יעקב אבינו ואבישי בן צרויה. קפיצת הדרך משמעותה לשון סגירה וקימוץ, כמו קפיצת-יד של קמצן, ולא מלשון קפיצה במובן של ניתור ודילוג, ולכן נקראת 'קפיצת הדרך' שהדרך היא זו שמתנוצצת ומתקטנת, כלשון רש"י. קפצה לו הארץ, והיא נעשית על-ידי הכרת שם קודש. סיפור מעניין הקשור בקפיצת הדרך, אירע עם לידתו של האמורא שמואל, עליו רמזו התוספות בקידושי בקיצור, המעשה הובא באריכות בספר הלכות גדולות, ורבי צבי-הירש חיות כתב, שהמעשה לא הוזכר בש"ס מפני כבודו של שמואל, אבי שמואל ששמו 'אבא', נסע למדינת הים לסחורה, ומטרונית אחת שידעה בלשון העופות הציעה לו אלף ככרי כסף כדי שיישאנה, וגילתה לו שהמעשה עוף אחד מצבצב שעתיד לצאת ממנו בן שלא יהיה ממותו בחממה. ברח אביו דשמואל מיד, וכוחו שם קדוש שהזכיר בא לביתו, ושב למדינת הים שוב בקפיצת הדרך. כשנודע שהתעברה אשתו, הלכה בבית-דין מפני שלא ידעו שבעלה היה בבית בדרך נס, והוולד היה שמואל האמורא. לימים סיפר שמואל, כי בשעה שהיה במעי אמו, חש במלקות שהכו אותה והוא כפף את-ראשו כדי שלא ייזק מכה, אולם ראש היציעה נגע בראשו ונותר לו שם סימן לכל-ימיו. ומטעם זה פירש רב האי גאון, ממונה אביו 'אבא' בש"ס בכינוי 'אבוא דשמואל', כדי להורות שהוא אביו של שמואל והוא ולד כשר. בתשובות הגאונים מוזכר, כי כמה בעלי השם היו משתמשים בשם המפורש, ומסורת מובאת שם על רב טרונאי גאון, שבא בקפיצת הדרך מבבל לספרד, למרות שלא נסע בשיירה ולא נראה בדרך, והריבץ שם תורה. אולם הגאונים כתבו שיתכן שאדם רמאי חזמן להם ואמר אני טרונאי! הרש"ש כתב, שבזמן ביהמ"ק היתה הדרך קופצת לעולים לרגל, והיה באים ליכתב בו"ו יום אחד הרגל בדרך נס, כי בדרך הטבע היתה הדרך מתארכת יותר מוזמן זה.

איך זה בי אסבית אלקים וזה שער השמים

תלמיד מבהק של החת"ס סופר, היה רבי מנחם מנדל פנט מדעש בעל "מעגלי צדק", בנו של רבי יחזקאל בעל "מראה יחזקאל", ונחשב בין התלמידים המיוחדים שבישיבת פראשבורג. בנוסף להתמדתו הגדולה ובקיאיותו הנפלאה בתורה, נודע גם ביראתו ופרישותו, ורבו חבבו מאד והשיב לו מנה אחת אפים. בשנת תקצ"ז, כאשר התקרב הנער מנדל לגיל עשרים, בקש לגלות למקום תורה ולקבל חסידות מצדיקי הדור, שכן אביו היה מחשובי תלמידיו של רבי מנחם מנדל מרימינוב ומראשוני מפיצי החסידות באזור מגוריו אשר ברומניה. באותם ימים, התפרסם שמו של רבי משה טיטלבוים בעל "ישמח משה", שהתקרב אז לגבורות שמונים שנה, ונודע כאחד מצדיקי הדור ומעתיקי השמועה של החוזה מלבלין וגדולי תלמידיו, ואילו בקש לנסע. נפרד התלמיד מרבו, וכאשר ספר לו כי בכוונתו לפקד את מעונו של הצדיק מאוהל, ברכו חכם והפליגי בשבחו של ה"ישמח משה" שנודע גם כאחד מגאוני הדור ודברי תורתו התבררו ב"מדרשא". עם הגיעו לפראשבורג, עלה הבחור העלוי לחלות את פני הצדיק, והתקבל בכבוד רב, שכן הכרת פניו ענתה בו, כי הוא זרע ברך ה' ונעלה מכל בני ימיו. לאחר שתר בין בתי העיר, מצא אכסניה בביתו של אחד מחשובי הקהלה, אשר הכניסו במאור פנים לביתו, וראה זכות לעצמו להיות לימנים של בני ישיבה ולכלכלם על חשבונם. יותר משנה תמימה עברה עליה העלם בעיר אוהל, כשהוא שקוד על התורה ועל העבודה, ושואב מלוא חפנים תורה וחסידות מרב העיר, אשר בצלו הסתופפו תלמידי חכמים רבים ובהם מגאוני וצדיקי הדור הבא. כל אותם ימים, לא מש העלם מהיכל הישיבה ולא יצא החוזה, אלא השקיע את כל ימיו בתורה, בה מצא את אשר אותה נפשו ואת משוש חייו.

היה זה ביום קץ לזה, ובעוד העלם יושב בהיכל הישיבה והוגה בתורה, חש לפתע פרעב גדול המכרסם בו בתולעת. דברי מאכל לא היו באמתחתו, והוא ידע גם כי בית האכסניה שלו סגור בשעות אלו על מסגר ובני הבית לא נמצאים בו, ולכן לא ידע מה יקרה. יצא דבר מזון קדי להשיב את נפשו. שעה ארוכה נאבק עם עצמו, עד שלבסוף החליט, כי מוטב יצא אליה השוק לרכוש לעצמו דברמה לחוק את לבו, ולאחר מכן ישוב אל-למודו בהתמדה. שפפש מנדל בכיסו, ואחר שמצא מטבעות מספר, יצא השוקה. את צעדיו עשה בזהירות, שכן בקש לשמו על-עצמו מראות ברע ובקש להתרחק מכל מראה אסור, ולבסוף מצא את עצמו ליד חנות למכר פרות וריקות. בראש משפל ומרן, התענין על-מחריו של מלון עסיסי שעמד שם בגאון, פמותו הפיר בעיר הולדתו וידע שטעמו משיב נפש והוא ערב לחץ. החנות הייתה שיכת לאחד מגנדי העיר היהודים, ובתו הנערה שעמדה שם, נקבה בקול את מחיר המלון. "מחיר פה גבוה?" לחש העלם לעצמו, ובקש לצאת מן החנות בידים ריקות, אלא שקולה שלי הנערה הקדים אותו. בהיותה נערה משפילה ויוערת ספר, ידעה את דברי רש"י שפפרשתנו בשם רבותינו: "אמר הקב"ה, 'צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה'?" ולכן קפצה לו הארץ ליעקב, והוא לן בהרמוניה. נטלה הנערה את דברי רש"י, ומתוך לשון נופל על-לשון קראה לעבר הנער העלוי שעמד לצאת החוזה: "צדיק בא לבית מלוני, ויפטר בלא מלני?" - 'היתכן שצדיק כמותך בא לבית המלוני, ויפטר בלא קניית מלון לעצמו?' הברקתה הנפלאה שלי הנערה שאתרה על-אתר, הפליאה את עלם החמודות, ומרב הערכה ופליאה העיר מבט בנערה, אולם מיד לאחר מכן הפהו לבו. הוא יצא החוזה מתוך התמרמרות ושבדורו לב, ולבו היה עליו דיו על שנכשל בראיה שלא פהגו, ולא מצא לעצמו מנוחה.

כששב לבית מארחו, ראה הלה את צערו הגדול, והתפעם לשמע את מעלתו הגדולה שלי-אורחו, אשר מימיו לא נשא עיניו לראיה שלא פדת, ועתה הוא שרוי בגון קודר על שפה עלתה לו. נסה המארח לדבר על-לבו שלי הנער ולהרגיע את-נפשו הסוערת, אולם לשון היה כל-עמלו, והנער התלהף בבית קדונית ולבו בל-עמו. לפתע נפל רעיון פביר במוחו שלי-המארח, והוא מהר להציע אותו בפני העלם: "הרי בודאי ידועים לך דברי חז"ל, שאסור לו לאדם לקדש את-האשה עד שיאנה, ובכן הרי שלף לפניך. בוא נא בקשרי שדוכין עם אותה נערה, וכך יתברר למפרע שלא היה בך פליאון". העצה הגאונית מצאה חן בעיני הפחור, אולם הוא בקש לשמע את-עצתו של הרבי ה"ישמח משה". האזין הרבי לדברים ברב-קשב, וסמך את-שתי ידיו לעצתו שלי-המארח, באומרו "מה יצא הדבר". מיד הודרו הרבי לשגר מכתב ערוך אל בעל "מראה יחזקאל" אביו של העלם, ובקש ממנו להגיע לעירו, כדי להסכים לשדוף המצע לבנו המצין, ולומר לדבק טוב.

עם הגיע מכתבו של הרבי לביתו, מהר רבי יחזקאל לצאת לדרכו יחד עם בני ביתו, וכאשר הגיעו אל העיר אוהל, החלו להתענין אודות משפחת הנערה המצעת לבנם. התברר, כי היא בתו של הנגיד רבי יהודה ליבוש הלני קרויס, אולם משפחת אביה לא נודעה כמשפחה מיקסת ומפארת, והם התקשו להשלים עם-העבודה, שבנם העלוי המפלג, שרבים וטובים בקשו להשתדף עמו, ינשא לפלה שאבותיה אנשים פשוטים, ואף היא עצמה לא תאר ולא הדר לה. אולם כאשר שמע הבן כי דעת הוריו נוטה לשלילה, נחרד עד עמק נפשו והתחנן בפניהם להסכים לשדוף, כדי להצילו מראיתו בה נכשל. כאשר ראה זאת ה"ישמח משה", הפציר בהוריו להסכים לשדוף, והבטיח להם לראות ממנו דורות ישרים, ואמנם התקיימה ברכתו, ומבנו ובתו יצאה שלשלת מפארת בישראל. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

והנה ה' יצב עלי - ירמו גם עלי יעקב, על-דרך אומנם ז"ל האבות הם מוכרבי לשכינה, ולחיות שהוא קבל רביעי יאמר בדיוק יצב עלי, יותר מעל אברהם ויצחק, כי הוא עקר העמדת הפסא:

ונברכו בך כל-משפחת וגו' - שכן מיניו בארם שנתברכו בו, כאומנם ז"ל שם וזה לשונם, שקדם בא יעקב היו מדחקים למים וכיון שפא נתברכו במים, וכן גם-כן במצרים מעת שירד נתפלה גזרת הרעב, ונתברכו לרגלו. ואומרו וברעך, שכל-זמן שהיה בית המקדש קים הייתה ברפת שבעים אמות וקיומם באמצעות ישראל שהיו מקריבו שבעים פרים בחג, ובגלות גם-כן קיום האמות וסמיכתם היא ישראל, דכתבי שמי נטרה את-הכפרים וגו'.

והיה ה' לי לאלקים - ועד-עתה אינו לאלקים חס-ושלום? ורש"י ז"ל פרש, שלא ימצא פסול בזרעו, ואין אני יודע היכן רמזו דבר זה באומרו והיה וגו'.

ועוד, בהטחה זו תמיד היא תלוייה ועומדת, ואימתי יהיה קץ הגבול לעשות האבן מצבה? והכיון הוא, שנתפנו לומר שיתנהו אליו שם ה' לאלקים כשם שנתנהו על-אבותיו אלקי אברהם אלקי יצחק, גם יאמר עליו אלקי יעקב, והוא אומר לי לאלקים, פרוש לי ביהודי. ודבר גדול דבר יעקב היה, ותמצא שכן היה, דכתבי ויקרא-לו אל אלקי ישראל, ואחר כך שלם נדרו אשר נדר לעשות אבן הזאת וגו'.

והאבן הזאת וגו' - יראה כי היא זו אבן השתייה, שהזמינה למקדש, ומצינו לו שהזמין עצי שטים למשכן במדבר, ואולי שיוכן ה' באומרו ועשו לי מקדש לשון מזמן, פרוש מה ששכר הזמן, כי המשכן וגם בית המקדש בשניהם הזמינים יעקב, ושכנתי בתוכם חזרו אל שני הכנות אלו.

דברי הימים

בי"א בכסלו תרצ"ב, נפטר רבי יחיא קאפח מרביני תימן, ומייסד כת ה'דרדעים'. מגאוני תימן היה, אולם הוא נלחם בעד החזרת פסיקת ההלכה בתימן על-פי פסקי הרמב"ם ובהתאם לשיטתו בענייני אמונות ודעות, והתנגד ללימוד הזוהר והקבלה. תלמידיו שהלכו בשיטתו כינו את-עצמם בשם 'דור דעה', אולם ההמון כינה אותם בלעג בשם 'דרדעים' (ומעניין ששם זה מוזכר כבר בפיוט שחיבר רבנו שמעון הגדול לשחרית של שביעי של-פסח, ושם הכונה לדור דעה' שהיו במדבר אחר יציאת מצרים; והקדימו בשימוש בתיבה זו, הפייטן רבי יוסף ברבי ניסן משנה-קורתיים שחי לפני כאלף ושלש מאות שנה), ואלו כינו את מתנגדיהם בשם 'עיקשים'. כמשקל נגד על-שם הפסוק 'דור עיקש ופתלתול'. את עיקרי שיטתו כתב הרב קאפח בספרו "מלחמות ה'", ובו דרש לחזור לשיטת הרמב"ם במחשבה, הלכה ותפילה, והעלה בו טענות שונות נגד ספרי הקבלה היסודיים, ובעיקר נגד ספר הזוהר, עליו טען שאין לייחסו לרשב"י, ולדבריו חדרו ספרי הקבלה למסורת תימן, לאחר גלות מוצע הידועה. רבני תימן בראשות הרב הראשי רבי יחיא יצחק הלוי, יצאו נגדו במלחמת חרמה, ופרסמו את הספר "אמונת ה'" בו השיבו על-כל טענות ספרו "מלחמות ה'". השמועה הגיעה עד ארץ ישראל, ומשם נשלח כתב חרם שגזרו גדולי ירושלים נגד אנשי הכת וכתבו שיינם יין נסך. במחלוקת רגמה לנזק רב בגולת תימן, והדברים הגיעו לידי הלשנות בפני השלטונות מצד מחזורי ריב, ומאסרים בבתי כלא. גדולי הפוסקים עד דורנו מתייחסים אל חברי הכת כדין אפיקורסים הכופרים בדברי חז"ל, ואסרו את שחיטתם וכתבת הסת"ם שלהם, ואף אסרו לצרפם למניין, אולם חלק התירו לצרפם כדין טועים.

קתבו בעלי התוספות בשם המדרש, שיעקב אבינו תקן לתת מעשר מרה המקומו, וזהו ל למדו מפכל הלשון שלי יעקב עשר אנשורנו קח" שהוא מעשר כפול והוא חמש, ואף המכובד לא ימו יותר מחמש כדי שלא יצטרך לבריות. והיו שאמרו, שדון זה נוהג רק כאשר הוא מחזר אחר העניים ואז לא ימו יותר מחמש ממזונו, אולם כאשר העני בא אליו חייב לתת אפילו יותר מקד.

מקפיד היה רבי אהרן מקלו, להפריש מדי לילה מעשר מכל הכספים שהגיעו לידו באותו יום, וכך היה גם מצוה להסדיו להקפיד עליו. פעם נכנס אליו אחד מחשובי החסידים, והזכיר לפניו את שאר-בשרו, שעסקו אינם עולים יפה. אמר לו הרבי שיורה לאותו קרוב, להקפיד על מעשר כספים ויראה הגלחה בעסקיו, אולם האיש טען, כי הלה מחלף צדקה יותר מחשבון המעשר שלו. נענה הרבי ואמר: "כונתה היתה, שתאמר לאותו קרוב להתחיל מעתה לחשב בדיוק את-כל הכנסותיו, ולהפריש מעשר מדין ולא באמרו, ואפילו אם חשבון המעשרות עולה על הסכום הנדון". עשה האיש בדברי הרבי, ומאז החלו עסקיו להגליח ומצב פרנסתו הוטב.

רבי חיים חורי מצאנז היה מחבב מאד את מצות מעשר כספים, ובכל-פעם שהגיע לידו סכום כסף, פקדוהו או בקמתה, היה דואג ראשית-כל להפריש ממנו מעשר פדיון. גם בצבור היה דודש על-עקרבה הרב של מצוה זו, ורבים משומעי לקחו הקפידו בכוונתו על-כך וראו ברכה במעשי ידיו. פעם, בעת מכירת העליות לתורה באחד התנים, הוסיף פליהעת על מחיר אחת העליות החשובות, עד שהגדיר שעמדו מולו נכנע ולא רכש את-העלילה בדמים בה וקרים. לאחר התפלל אמר לו הרבי: "יודע אתה מדוע רוצתהו? בשעת מכירת העליות? מפני שאתה קונה עליה מכסף, ולכן נוקף אותה לכך על סכום גדול מדי. אולם אני רוכש אותה מכפי המעשר שאינם שכימים לי, ולכן אין לבי נוקפני. התחל גם אתה להפריש מעשר, וכך לא אוכל לנצח" אותך..."

בשנת תשל"ו, נכנס סוחר אחד אל המקל רבי מרדכי שרעבי, ופניו נפולות. בקול בוכים ספר, כי מצבו הכלכלי הולך ויורד, ועל-אף שפילפי חוץ הוא נחשב כסוחר אמיד וזוכה לאמון הסוחרים, הרי שלאמנתו של-בדבר הפסדיו מרבים על-הכנסותיו, והוא עומד על-סף פשיטת רגל. הקשיב הרב לדבריו, מהודך השתתפות בנה בצערו, ואמר: "דע לך, שהתנאי הכלכלי להצלחתך במסחר, הוא בכך שתתמיד להפריש מעשרות מרווחיך מדי חדש נקדשו. והרי כבר מבטחים אנו מפי חז"ל עשר שבובל שתעשר, ובטוחני שאם תקים דבר זה, תשרה הברכה במעשי ידיו". יצא הסוחר מעודו מביתו שלי-הרב, שלח ידו במסחר כשהוא מקלטיס בבלו לקים את עצת הרב, ולפלא-אתו ראה כי מזלו טוב התגלגל לטובה. המסחר האיר לו פנים, ומיד הפריש מהרוח הראשון שקבל דמי מעשר, והביא את-הסכום לידיו של רבי מרדכי שרעבי, כדי שיתלקו כפי ראות עיניו להלמדי חכמים נוקמים. ומאז הלך בוכבו ונודד, עד שתנו ונעשה עשיר מפלג.

פעמים רבות, היה ה"שפע חיים" מצוין-קלוי-נבוגג מרחיב לדבר על החובה המוטלת על-כך להודי להפריש מעשר כספים לצדקה מהכנסותיו. הענין היה פשוט בעיניו בחיוב גמור, והוא הצטרך מאד לראות שהמצוה נוקה אצל רבים וכמעט שנשמחה מלב. פעם בא אליו אחד מתלמידיו בשאלה, היות ורובציני עליו חובות כסכומים גדולים שנטל בהלוואה, האם אינו מתוב להפריש מעשר אפילו, ויש לו לתת דין קדימה לפרעון החובות, השיבו הרבי בתרופות: "אם תבוא לשאל אותי גם-כן ביחס לשאר החוצאותי, מי קודם למי, אשיב גם כך לענין המעשר..."

אל ה"חזון אי"ש" נכנס פעם אדם אחד כדי להתברך, ובשפתו שהוא תושב העיר נתניה, בקש ממנו החזון אי"ש לסייע לקיים מוסד חנוכי בעירו. החל הלה להתנצל, וטען שהוא תושב חדש בעיר וזה עתה מקורב בא, ואף עסקו הוא בכל-ישועות היום במקלחתו, אולם החזון אי"ש אמר לו בתרבות: "דע לך, כי בשם שיש חיוב להפריש מעשר כספים, כך יש חיוב להפריש גם מעשר זמן למען הצבור, ולכן עליך להקדיש מזמנך כדי לסייע לקיים מוסדות תורה ודנוך בעירך".

ה"שפת-על"י בעל "קהלות יעקב" היה נוהג לומר, שמי שמקפיד על מעשר כספים, שמו לרשות המס שליטה עליו, וכאשר נשאל פעם עלנו ספק במעשר כספים, אמר: "בכל ספק שהוא בעניני מעשר כספים צריך להחמיר ולהוסיף, כי ממעשר אין מפסידים לעולם, אלא רק מרחימים".

רבי יוסף קרדי מורדוקובסקי ממצי"ט, ראש ישיבת "נורת חסד" ברוביניץ, היה מחשובי חסידיו כלונים והיה דגמה ומופת בכל הליכותיו, וגם במדת הצדקה. נוהג היה, שכאשר היה משהו מביא לו כפר-לקח מחמת עניו הגדול, היה אומר את שוי הלחם, ומפריש כנגדו מעשר כספים בפרוטות שהיו שמוזות אתו לשעת הצורך, ומקדישו לצדקה. פעם אסף ידיו בעבורו מאתם זלוטי, כדי לאפשר לו לנסע לעיר הנפש אוטובוץ לבריואנו, עקב מחלת הראות שסבל ממנה. אולם מיד כאשר קבל את-המעות לידיו, הפריש עשרים זלוטי לצדקה כדין מעשר כספים.

מטעים

וישכם יעקב בבקר (כח, יח)

בקרמא ואולא רביעי, וכן אצל אברהם וישכם אברהם בבקר, מפני ששניהם השכימו קום כדי להתפלל על הגלות הרביעית שאנו שרויים בה. והתבות וינקיץ יעקב משנתו מטעמות בטעמי ורקא סגל, בדברי המדרש שצפה יעקב את-החרבן ושאל מדוע נזרק עם ישראל שהוא עם סגלה, ואכן יש ה' במקום הזה כדי לנאלנו. (שם אליעזר)

ותהר עוד ותלך בן (כט, לה)

התבות ותלך בן בטעמי מנה רביעי, בעוד שלש הפעמים הקודמות בטעמי זקף גדול או ורקא סגל, כי פאן ילדה את-הבן הרביעי הוא יהודה. (פני יוסף)

ואם-אינן מתנה אנכי (ל, א)

את תבת מתה יש לקרא בטעם מלרע, כי הוא בינוני, ומשמעות התבה שרחל אמרה שאם לא יהיו לה בנים, תחשב כמתה. אולם להלן בפסוק מתנה עלי רחל, שם צריח להטעמה מלעיל, שכן שם המשמעות לשון עבר. ואף-על-פי שיש-שם תלישא קטנה בסוף התבה, אין הטעם מורה את מקום הטעמה שלי-התבה, שכן התלישא היא אחד הטעמים שעומדים תמיד במקום אחד, בלי קשר להטעמת המלה, ולכן יש המוסיפים תלישא נוספת בראש התבה כדי להדגיש את המקום הגבוה של הטעמה, ובתבים כדי מתנה. (ערו אהב)

מדגש

בפסוק "גרהטים בשקתות המים" מפרש רש"י, שהוא לשון מרוצה, עלישם מרוצת המים, וכך גם מפרשם אנקלוס ו"רז"י - "ורחט", ומבאין נזור השם 'דבור רחוט' מלשון מרוצה, על-דבור מהיר וברור בלי מגומגום. תבה דומה לה היא "דהיטנו ברותים" המוזכרת בשיר השירים, ושם התחבטו המפרשים להסבירה. רש"י פותב: "לא ידעתי אם לשון קרשים או לשון בריחים, אך ידעתי שאף בלשון המשנה שנינו רחטי ביתו שלי-אדם הן מעידים בו", ואף הרמב"ן מפרש לשון בריחים, עלישם שהם רצים מקצה לקצה, והוא לשון מרוצה. אכן גי'אח מפרש שהם מרובים שבהם רצים המים, והפסוק "מלך אסור בגרהטים" הם לתלמי השער שדומים למרובים שהמים נגרים בהם. בשפה המהדשת השתבשה המלה, והשם רחטיים משמש בשם כללי לכלי בית, ומקורו מהשפה הערבית.

ממלה

אמו של הרב מטשביץ, נודעה בהקמתה הגדולה ובביקורתה בתורה, בפקחותה בקיוות העולם ובשינונית מליצותיה. פעם הציגו כשדודף את אחת מבנות משפחתה לבחור שהתגורר בעיר רחוקה, ובני משפחתו בקשו לקבל את תמונת המשדכת. באותם ימים, לא היה השמוש בתמונות מצלמות דבר נפוץ בקרב שלמי אמוני ישראל, מחשש של לא-תעשה לה פסל וכילתמונה, ולכן סרבה הרבנית להצעה. את-התשובה למשפחת המחתנים כתבה בשינונית ובצחות לשון: "לא-ישעיה כן במקומוני, לתת הצורה (הצעיורה) לפני הבחורה (התבירה)..."

בסדר
"להתחיל מקראשית בפעם השלישית" - שבת טיש ג'

עולם הספר, רוח חיים בספרים שונים מכל המינים והסוגים, אבל שבת טיש" היא יצירה פאר ייחודית שתפסה לה מקום של כבוד כבולל המחיר של עולמית הספר היחיד. זה לא עוד ספר, זה "הספר ברא הידיעה, והפעם מדובר בכר של כרד שלישי מסדרה הספרותית והפופולרית, הנושבת כבוד כבד ברבנות (I) כתיב אב אפר" ובעולם.

אל מה מיוחד בספר הזה? ובכן, בפעם הראשונה אפשר לומר, כיכול לטוב את הספר לידיו, לשבת בביתוהא בשולחן השבת עם בני משפחתו, לפתח בשיחת השבעה או התב בו שרירים, ולהכניס ידו אל הן העדן של סיפורי צדיקים, מנינים ופרישות, מעשיות מענינות ומלאות תוכן, אצילות ידע ועומק רוחני ודיק, טעון עובדות על גדולי ישראל עם מסרים חינוכיים לחינוך החסידות והמעשים, מהו ימי הילולא על גדולי ישראל שיום מסירתם חל בנבוע הנוכחי, פינת נפלאות לטעמי המקרא שפארשו, טעמי אור החיים הקודש, הארת זוויות וקדויות בפרשה, טעמי מידע היסטוריים על מאורעות שאירעו בימי השבת, ולקחת בסוף באמרת בנה מלילה ומשעשעת הקשורה לפרשת השבעה.

הספר, שנערך במסגרת מפוארת ומיוחדת, שם כיום בעולם הספרים המושקעים, הוא מתבטל ביפני ובחידוהו, ערוך בטוב טעם, מנוקד כולו ביקוד מדויק ומשקוף, מסודר להפליא, והוא מסיל בכרד ארוך את כל המישים וארבע פרישות השבעה, ועשרת מועדי השנה. זו יצירה מונטמנטלית וכנס צאן ברזל בכל בית יהודי, לאבי המשפחה, למוחבים ומרביצי תורה, לדרושנים ומחברי ספרים, לנבירים ונשים כאחד, ומעלה נוספת ונדירה יש לספר זה, שיר כל אדם משמשת בו. הספר התחבב במהירות מפתיעה על כל שכבות היכל, החל מצעירי הנאון ובחורי חסד, וכלה בתיקים שדועים יפה. רבים גילו את הסוד הזה, שאם הם רוצים לשמח נער המביע למוצות, אין מתאים יותר מאשר להעניק לו את הספר שבת טיש, ומבטח להם שנתנו יעשה בספר שימוש חסד, וישמחו בו את המשפחה כולה. בעידן הקונפוס הספרים המוצרים אין זה דבר של מה-כבר, לראות ילדים צועדים במסע שבת טיש, ונולדת הכותרת היא מפאת ימי הילולא של משפחה מאת האישים המוכרים בשולחן הרבנים, מלאכת מחשבת המחזיר חיבור בפני עצמו.

הספר המיוחד מפיל 700 עמודי כריסו משבועיים בצבע מלא, ובו כמאה כל פרשות השבעה ומעדי השנה, והוא ניתן לרכישה בכל חנויות הספרים המוכרות. המחיר: שוהל לכל נפש, והפעם גם במל"ה, אלא עובדה. צאו והיוצו.

הכרד הראשון אול מחנויות לאחרי שנדפס כבר כ-13 מחנויות, והכרד השני תודפס שוב ושעוב. ואף הוא ניתן לרכישה במחיר מוזל ומיוחד. ואם עדיין לא הצטרפתם אל עשרות אלפי החיים שכבר הביסו את הכריסה לביהם, או שאנכם מחפשים מתנה יוקרתית ומיוחדת שמי שיקבל אותה לא יפסיק לחרות לכם עליה, מהיר ועשוי זאת עתה, האירו את ביתכם באור יקרות, והכרו לעונד רוחני צדוק, מעין יעלה הבא.

הודעה חשובה ומשמחית
התקבל במסדור מקרן "תומכי תורה" לרכישה ספרי שבת טיש חלק ב', במחירי עלות לחלוקת לאנשי תורה וחינוך, פרסי עידוד לתלמידים ועוד.
מינימום ההגנה: 50 ספרים, לפרטים, בית שבת טיש, טלפון: 02-5806777.

אומד את שוי הלחם, ומפריש כנגדו מעשר כספים בפרוטות שהיו שמוזות אתו לשעת הצורך, ומקדישו לצדקה. פעם אסף ידיו בעבורו מאתם זלוטי, כדי לאפשר לו לנסע לעיר הנפש אוטובוץ לבריואנו, עקב מחלת הראות שסבל ממנה. אולם מיד כאשר קבל את-המעות לידיו, הפריש עשרים זלוטי לצדקה כדין מעשר כספים.

למה נקרא בליאיש ישראלי בשם 'יהודי'? כדי שיזכר תמיד להודות לה', כמו שפרש רש"י "שאמרה לאה, הפעם אודה את-ה' שנטולתי יותר מחלקי מעתה יש-לי להודות". וכך צריך כל-יהודי לחשב, שהוא מקבל מה' יותר מחלקו המוגיע לו, ולא יתאונו על-מה שחסר לו. (ה'שמח ישראל' מאלכסנדר)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

פרשת ויצא

מבית שבת טיש

מתוך הספר "מדות טיש" שיצא לאור בעזרת השם על-ידי פרשות השבוע

נושא השבוע: ותרגנת

משבה

מאמר פתיחה

מדגש מהות המדה

אחת המדות הטובות והפעולות שצריך האדם לקנות לעצמו, היא מדת התרגנות. התנ"ך הנוגד ללב, מעביר על מדותיו, סלחן ואינו נוטר שנאה. והפוכו הוא הקמצן והפילי, הנוטר והקפדן. חז"ל אמרו במדרש, שהתורה למדה את האדם להיות ותרגן בתוך ביתו, ורבי ישראל סלנטר מוסד תנועת המוסר, קבע את המדה של "צדק - ותר משלך" ברשימת ההנהגות שכל אדם מישראל צריך לנהג בהן. לדעת חלק מהראשונים, התרגנות היא אחת מטעמי מצוות שמיטה, כדי להרגיל את האדם לומר משלו למען האלת, וכבר קבעו הקדמונים, שמדת התרגנות היא במעלה גדולה יותר ממצוות הנדיבות. מי שרכש לעצמו מדה זו של ותרגנת והתרגל לחיות עמה, הופך להיות אהוב לשמים ונוח לבריות, שכן מקבל הוא על כלם, אין הוא נוקם ונוטר, מתפייס על נזקו ומקבל את הכל באהבה ובשמחה. מדת התרגנות נחלקת לחלק הגוף וחלק הנפש, גם בכך שהאדם מותר ממונו למען האלת, ובנפשו הוא מוהינע לבים ואינם עולבים. הנוהג במדת התרגנות זוכה, שגם בשמים מתנהגים עמו בנדיבות, מדה כנגד מדה, וגם אם חלילה נכשל ולא מתנהג כראוי, מוחלים לו בשמים פשם שהוא סולח ומוחל לכל מי שפוגע בו ומעביר על מדותיו, ונוהגים עמו לפנים משורת הדין. מדת התרגנות מביאה את האדם להיות מאשר ושמת, חיון רגועים ושלום, ולעולם אינו מגיע לידי כעס. הוא רצוי על הבריות והאשר מנת חלקו. וכל זאת על ידי עבודה עצמית של התגברות על הכעס, וקבלת כל מה שמתרחש באמונה, שהכל מה'.

על הפסוק: "ויהי בבקר והנה הוא יאה", מביא רש"י את דברי חז"ל: "אבל בליה לא היתה יאה, לפי שמסר יעקב סמנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו יאה, אמרה 'עכשו תכלם אחותי'. עמדה ומסרה לה אותן סמנים". ומכאן למדו חז"ל במסכת פלה רבתי: "העבר רצונך מפני רצון חברך, שכן עשתה רחל ללאה". מעשה היתור של רחל אמונו, היא נפלאה ונעלה מבינת אנוש, שהרי בכך שהתירה לאחותה יאה להנשא ליעקב אבינו, העמידה את עצמה בסכנה שפא תנשא לעשו, והתירה על כל יצירת עם ישראל מפנה. אולם לבסוף, לא רק שלא הפסידה ממעשה היתור שלה אלא גם הריוחה, שהרי סופה שיעקב נשא לאשה, ורק בזכות המעשה האצילי שלה נפקדה בבנים, כפי שצאמר "ויזכר אלקים את רחל", ומפרש רש"י: "זכר לה שמסרה סמנים לאחותה". וכה גדולה זכות היתור של רחל, עד שאמרו חז"ל, שבשעה שנגזרה גלות על ישראל, עמדו אברהם ויצחק ויעקב ובקשו מהקב"ה לרחם על בניו ולא נענו, וכאשר באה רחל והזכירה את מעשה היתור העצום שלה, מיד התגלגלו רחמי של הקב"ה ואמר לה: "בשבילך רחל, אני מחזיר את ישראל למקומן". ולכאורה עולה התמיהה מאליה, הרי אברהם ויצחק התנסו בנסיון העקדה, ומדיע לא עמדה להם זכות זו, עד שבאה רחל עם זכות התרגנות שלה? אלא מכאן אתה למד, שמעלת היתור של רחל, היתה בגלל שהוא ותור לצמיחות ולכל הדורות הבאים, ולא רק מעשה רגעי אחד של התגברות על המדות, שהרי ידעה בנפשה שהיא תראה כל העת את יעקב בחיר האבות חי עם אחותה יאה, והיא נצבת מרחוק בהפסידה את אשר חיה. ולכן הכריעה התרגנות העצומה שלה את הפי, עד שנצלו בני ישראל מן הגלות. וכך היו צדיקים מטעמים ואומרים: "בשעת רצון ונסיון, מסגל האדם להגיע לידי מסירות נפש נפלאה והוא מוכן להקריב את כל פלו למען הקב"ה ותורתו. אולם לותר לחברו מהפגיע לו ולחלקו, זהו הקשה שבנסיונות".

רבי משה סולוביצ'יק משוין, נכדו של רבי חיים מברסק, שוחח פעם אודות מדת התרגנות של יעקב אבינו, ובתוך דבריו אמר כך: "המען במעשיו של יעקב אבינו, וקורא את הנהגתו בשעה שנפגש עם אחיו עשו, מדמה בנפשו שיעקב יצא מנצח וידו של עשו היתה על העליונה, שהרי יעקב נבע לפניו ושלה לו דורון של כבשים ועגים לרב. אולם לאמתו של דבר, מי שנצח הוא דוקא יעקב ולא עשו, שהרי הוא השיג את מה שרצה, והצליח לשמור את עם ישראל ולהצילו מידי עשו. ואמנם בשעת מעשה היה נראה שעשו הוא המנצח ויעקב עמד לפניו בהכנעה, אולם במבט ארוך טוח רואים אנו שיעקב השפיל להשתמש במדת התרגנות, ויצא כאשר ידו על העליונה. וזהו אפוא סוד התרגנות, לדעת שאין טוב יותר מאשר לותר, מפני שסופו של המותר לצאת מנצח".

בזקנותו של ה"חפץ חיים", הלך פעם ביום חורף גשום מביתו אל בית המדרש. באותם ימים לא היו הדרכים סלולות וכבושות כמו בימינו, ובימי הגשמים הככה האדמה להיות בוצנית ומלאה ברפש. היו התושבים מניחים קורות עץ ארוכות לארך הרחוב ופוסעים עליהן, ואף ה"חפץ חיים" הלך באותו יום על קורה מעין זו. לפתע, הגיע אל מולו קצין נכרי צעיר, שפסע בפון ההפוך של הרחוב, ומפיו שהקורה לא היתה רחבה דיה כדי מעבר של שני אנשים, ירד ה"חפץ חיים" מהקורה, והמתין עד שהקצין יעבר לפניו. הלה התפעל מאד מהיהודי הגון שפנה לו את הדרך, ובעת שעבר על פניו קרא לעברו: "אתה תחיה עוד שנים רבות, בגלל מדת היתור שלך, מתוך רגע נפשי נפלא". ואמנם, ה"חפץ חיים" הפליג בזקנה עד גיל תשעים וארבע שנים, והרופאים שבדקוהו בזקנותו אמרו, כי לבו פועם באפן תקין כמו של ילד בן תשע. זו דגמה של ותרגנת נכונה, מתוך נפש בריאה הידעת מה עקר ומה טפל, ואשרי האדם אשר דבק במדה זו, וחיו מאשרים ללא גבול מדה.

טוב יותר להתחבר עם עמ הארץ
 שותרו במקומו במשא ומתן,
 מלהתחבר עם תלמיד חכם
 שעצרו ומפדו. (רבי יהודה החסיד)

נמשל

למה הדבר דומה

השור הביט בנעשה בפליאה, ולא הבין מדוע בקש ממנו הרב לצאת אל החצר, שכן צוחותיהם של התרנגולים כמעט החרישו אזנים והוא נזעק לדבר עם הרב בקול רם. "תן לתרנגולים את מזונם", הורה הרב לשמשו, והלה נטל בידיו חפץ של זרעונים והשליכם אל בינות התרנגולים. מהומה רבת פרצה במקום, והצוחות כמעט הגיעו עד לב' השמים. התרנגולים שהיו מרעבים כהגון, התנפלו מתוך רעב על הזרעונים המעטים שנשרו ארצה, והחלו להתפתש ביניהם עד זוב דם. אף אחד לא רצה לוותר למשנהו ולא העלה על דעתו לאפשר לאחר לגשת אל הגרגרים. זה נקר את עינו של זה, זה קרע את פרבולתו האדמה של משנהו, האחר שרט בצפרניו החדות את ראשו של העוף שנאבק עמו, והמקום כלו היה לחרדת אלקים. השור הביט בעינים קרועות במתרחש, ולא הבין את כוננו של הרב. לאט לאט הלכו הקולות ונחלשו, התרנגולים נפלו שדוידים לאחר הקרבות הפורים על ערמת הזרעונים, ושכבו על הרצפה כשהם מתבוססים בדמם. ובעוד השור לוטש את עיניו בתמהון אל המחזה המוזר שלפניו, הסב הרב את תשומת לבו אל התרנגול השבועים ואחד, השדוף והזעיר, שהתחבא בפנה נסתרת בירפתי החצר, ולא נטל חלק במהומה הגדולה. הלה המתין בסבלנות לשוף המלחמה, ולאחר שכלם הכרעו ארצה, הגיח ממחבואו בגאון והדס באטיות אל מרפו החצר. באין מפריע ומשטין, עמד התרנגול הקטן ונקר בהנאה את גרגרי הפזון, השביע את נפשו בשלוה, אין פרוץ ואין יוצאת ואין צנחה.

"האם קבלת פבר תשובה לתמיחה?" שאל הרב את השור, אולם הלה הביט בו בעיני עגל מפלבלות, כשכלו תמיחה ומבוכה. "הבה ואסביר לך", אמר הרב אל השור הנבון. "בחצר זו עמדו שבועים תרנגולים, המשוילים לשבועים הזאבים שהם שבועים האמות בעולם. התרנגול הקטן הוא הסמל של עם ישראל, הזעיר מכל העמים והחלש בכוחו. התגרה שבין התרנגולים, הנה דגמה למלחמה העולמית שתפרץ ברבות הימים, עם ביאת משיח צדקנו, כאשר הקב"ה יסכסך בין אמה לאמה ובין עם לעם. כל העמים, שאינם מסגלים לוותר זה לזה, ילחמו ביניהם עד זוב דם, והמלחמה ביניהם תהיה מלחמת חרמה. היחידים שלא יטלו חלק במלחמה, יהיו בני ישראל, שיעמדו מן הצד פאותו תרנגול קטן ושדוף, מתוך מדת הנתרנות. אולם, כאשר תסתים המלחמה העקבה מדם, וכל העמים יפלו שדוידים תחתיהם, יעמד המלך המשיח בגאון וישלט על העולם כולו, וכל הבריאה כלה תהיה נבועת תחתיו, כ"מלאה הארץ דעה אתה", פמים לים מכסים".

הנמשל

משל נכלא זה, המשיל רבי חיים מוולוז'ין לאחד משרי המשלה הרוסית, שתמה בפניו על אמונת ישראל בזמן ביאת המשיח, ובשמוש במדת הקנאה וחסר הנתרנות שבפעמי העולם, הצליח להניח את דעתו במה שעתידי להיות בזמן הגאולה, וקיים הנבואה: "וסכסכתו מצרים במצרים ונלחמו איש באחיו ואיש ברעהו, עיר בעיר ממלכה בממלכה, ומלך עז משל בם נאם האדון ה' צבקות".

הרוזן סרגי אוברוב, היה איש אצלה בכיר, וכהן כשור ההשכלה בממשלת רוסיה הצארית. חקרן בלתי נלאה היה, ותמיד שאף להכיר תרבויות שונות וארחות חיים. ביחוד, היה חוקר את דת ישראל, מתחקה אחר ארחות חיהם של יהודי רוסיה ומתעמק בדברי מיהם. מפעם לפעם, היה בא בדברים עם תלמידיו חכמים ויודעיספר, מתוכח עמו בענינים שונים, והם היו עונים לו כאנולו. משיבים לו מנה אחת אפים, ומוכיחים לו את הסר הבנתו הבסיסית בתורת ישראל, ואת בערותו הגדולה בעניני רוח וחקמה. פעם, הזדמן השור לארוע ממשלתי חשוב, בה השתתף גם אחד מגדולי הדור, שנודע בגאונותו המפלגת ובפקחותו העצומה, והוא מצא את ההזדמנות לבוא עמו בדברים בענינים שונים שהטרידו את מנוחתו. "אמר נא לי", פנה השור אל הרב בשאלה, "מתעמק אני תכופות בספרי תורת ישראל, והנה קראתי שם דבר מסים שאיני יכול להבינו בשום אופן, ומבקש אני לשמע מפיך הסבר על הדבר. הרי מאמינים אתם כלכם, כי לעתיד לבוא יבוא משיח בן דוד ויגאל אתכם מהגלות בו אתם שרויים, והוא עתיד למלך על העולם כולו, וכל האמות שבתבל יהיו נכנעים תחתיו. ואני עומד ומשתומם, הרי אתם היהודים ידועים בפאנשים פקחים ומנסים, סוחרים ממלחים שאי אפשר לרמותם בנקל ולהוליכם שולל, וכיצד יכולים אתם להאמין בדבר פה מוזר, שעתידי לבוא אדם מסים, איש בשר ודם, ולהשתלט על כל העולם כולו?".

שמע הרב את דברי השור, ונת שחוק נלבבת התפשטה על פניו. "אדוני השור, יש באמתחתי הסבר נפלא לתמיחה, אולם מכיון שאין השעה מתאימה עכשו להסביר לך דבר זה, אבקש להטריח את מר, לבוא לבקר את ביתי בעוד שלשה ימים בשעה פלונית, ואז תבחר כל הענין על בריו". היום השלישי הגיע, ומיד בראשית היום הזמן הרב את שמשו והטיל עליו משימה מוזרה ביותר. "צא נא אל שוק העופות שבועיר, וקנה שם בכסף מלא, שבועים ואחד תרנגולים חיים. אולם עליך לבדק היטב את התרנגולים, ולדאג שכלם יהיו גדולים ושמינים, בריאים וחזקים, חוץ מאחד שיהיה דוקא תרנגול קטן ורזה, חלש ומפחד. אסף את כלם בחצר הבית, ואל תתן להם לא מזון ולא שתיה, עד שאצנח אותך לעשות פן". לא עברה שעה ארפה, והרב לא היה צריך לקבל את אשורו של השמש כי בצע את המשימה במלואה, שכן קולות הקרקורים של התרנגולים הרבים, כמעט החרישו את האזנים. הללו קפצו ברחבי החצר בעליזות, התפתשו זה עם זה וקרקרו בקולות רמים בדרושה נחרצת לקבל את מזונם. אולם השמש היה מנוע מלעשות זאת, שכן הרב הזהירו שלא לעשות פן, ולבו נחמץ לראות את שונעתם של העופות המסכנים, המצפים למזונם ואין.

לפתע נשמע קול שקשוק אופני עגלה, וכרפרתו של הרוזן הנכבד עברה בסמוך לבית. בלווי משמר פבוד, נכנס השור הביתה, והרב קבלו במאור פנים, הושיבו בכבוד רב ליד שלחנו והחל לשוחח עמו על דא ועל הא. "הבה נצא מעט אל החצר", אמר הרב, ונוכל להמשיך בשיחתנו באויר הצח שבחוגן". צאנו השנים החוצה, ואת פניהם קבלה עדת התרנגולים הגדולה שבחצר בקרקורים עזים.

מְרָגֵל

הַלְכוּת וְהַלִּיכוּת

עצמו מהערבות. גם אנכי מצוה ומשבע מאבותי שלא אהיה ערב בשביל אדם, פן אנכי מצוה אתכם בתקף צווי, והשמרו לכם בזה במאוד. (השל"ה הקדוש)

• עצה להציל מאונאת זמון, לותר מממונו ולאחרים שלא יפנס בחשש גזל. וכך כותב בעל "סוד ושרש העבודה": "הייתי נזהר מאד בעון גזל, וותרתי מממוני שלא אנגיס את עצמי חס ושלום בגזל זמון אחרים, אף פרוטה אחת, והזהירו גם אתם מספק גזל". (הצוואה הקדושה)

• אפשר לקים את מדת הותרנות, על ידי שאין עומדים על המקח, ויש צדיקים שנהגו שלא לטל עדף, פדי להרגיל את עצמם במדת הותרנות. ואין זו הנהגה קבועה לכל אחד, אבל צריך להרגיל את עצמו לותר בעת הצרה, ולא לעמוד על פנים קטנים. (שערי תורת הבית)

• אשרי המותר תמיד בכל מחלקת וחושב ומפנה איבה, וזאת בדברים שאינם נוגעים להלכה, אבל בדברים שנוגעים לתורה אסור לותר. וכן אמרו "אל תהי צדיק הרבה, שלא יהא אדם מותר על התורה". (אמרי אפרים)

• המדה החשובה ביותר שיש לשים לב אליה בחנוכה ילד קטן שמתחיל ללכת לתלמוד תורה, היא מדת הותרות. בזמן שהילדים משחקים ומקבלים מיני מתיקה, לחנכם בדרכי נעם למדת הותרות. כי מדה זו תעמוד לימנם בכל חייהם, שהרי מותרות לא רק שלא מפסידים אלא גם מרויחים. ובמציאות רואים בזמננו, עד כמה גדול הצורך בחנוכה זה, מפני שאין רגילים לותר לאילת. (רמ"י ליכוביץ)

• מי שהוא ותרן יש ברכה בהשפעה שלו, ומי שדואג רק לעצמו ומשפיע בלב רע, אין ברכה במעשי ידיו. ואם כל השפעתו ונתנתו ברוחניות לחבריו ותלמידיו, כננתו רק להנאת עצמו, אין בכחו להשפיע על אחרים. (מבשר טוב)

• מעלת הותרנות היא מדת חסידות ואינה מעקר הדין, ולכן אין להכריח ילדים קטנים להתנהג במעלה זו ולותר תמיד לאילת, אלא לשוחח עם הילד על מדה זו, לכוננו לצעד בה ולהשתדל להתגבר על עצמו, והכל בדרכי נעם ובשום שכל. והדרך המעלה ביותר להגיע למדה זו אצל חניכים צעירים, היא על ידי ספורי צדיקים ועבודות מאלפות של גדולי תורה, ובכך מחדירים בהם את החשיבות של תקון המדות והשכר הגדול המצפה למי שמוותר משלו למען השני. (אשר צווח)

• מי שהוא מותר לחברו ומעביר על מדותיו, מעבירים לו על כל פשעיו. (מסכת ראש השנה)

• למדה אותה התורה שתהא ותרן בתוך ביתך. נשפך יין הוי ותרן - להנחיל אהבי יש. נשפך שמנה - ואצרתיהם אמלא, נקרע כסותך - ימלא ה' כל משאלותיך. שתהא ותרן עם בני ביתך בעניני זמון, ואל תטיל אימה יתרה בעבורך, כגון כאשר נשפך יינה או שמנה. (במדבר רבה)

• וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפלו מעט בחין ערפיה, ידע בברור כי המפאז מממונו אלי הצריכים - נוסף עוד, וחושב מישר את למחסור. כי ה' ידן את האדם לפי מעשיו, ויעניקוהו מברכתו כפי התקורבו אליה. ומדת הכליות מחצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות חלק מחלקי הברכה, ישמע חכם ויוסף לקח. (ספר החינוך)

• אחד הטעמים למצות השמטה, היא כדי לקנות את מדת הותרנות. כי אין נדיב כנותן מפלי תקנה על הגמול, ורצה הקב"ה להיות ברואי מלמדים ומרגלים במדת החסד והרחמים, כי היא מדה משפחת, ומתוך הכשר גופם במדות הטובות יהיו ראויים לקבל הטובה. (שם)

• והוי רצוי לאחיה ולחבריה, ואל תשכב בליטה וקטטה לה עם בני אדם, אף לה ותרצה אותו עד שיתפייס. ואף אם חטא לה, בקש ממנו פייס, ואל תאמר 'הן חטא לי ועליו לבוא לפייסי', אלא כף את יצרה ולה אליו למען לא יגבה ללבה ותהיה מתעב לפני הבורא. (רבונו יונה)

• וותרנות היא מדה טובה, ומדת הותרנות בבית צריכה רבה, והיא גזרת יהלום לענגן השלום, ואבן טובה לענגן האהבה. מה טוב הותרנות לכל אשר אתו, משים שלום בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, ומבריח קטטה ואיבה, ועל כל פשעים תכסה אהבה. ולפעמים שמדת הותרנות תחיה בעליה ותצילהו מצרה וצוקה, מה טוב חלקה, לא ידע אנוש ערפה. וכילי כליו רעים, רע לשמים ורע לבריות, רע לביתו ורע לעצמו, ונרחיק ממנו אוהב ורע ולא ינוה בננה שלו, כי מרבה מחלקת וקטטה, וגורם נפש פיתחטא, וקחו ממנו שלא מדעתו, לא תמוש רעה מביתו והיה נמאס ונבזה, ודל ורזה, וימסר נפשו למיתה, וירד מטה מטה. (פלא יועץ)

• מדת הותרנות טובה, אמנם זהר האדם בותרנותו במה שהזהירו רבותינו ז"ל עליו, לעולם ישמור אדם

פְּרֻשֶׁת וַיֵּצֵא | תשע"ז

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוֹתַי, פְּדִילָה דְלִיהַ בַּת עֲזוֹ ע"ה

אָסוּר לְקַרֵּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשַׁמֵּר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

פְּרֻשֶׁת עֵינַי חַמְדַּי

יִצְחָק אֲרִיאֵל בֶּן טוֹבָה חַי חַיִּים וּב"ב שְׁמוּאֵל אִימָן בֶּן אֲסַתֵּר זָרִי מִשְׁפַּחַת שְׁטָרִית מֵאֵיר יִשְׂרָאֵל בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- יִצְחָק יְהוֹשֻׁעַ סוֹמֵךְ וּב"ב יְהוּדָה אֲרִיָּה בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- עֵינַת בַּת רַחֵל בְּרַכָּה רַחֵל בְּרַכָּה בַת פְּדִילָה דְלִיהַ אֲרֵץ מִזְרַחֵי וּב"ב נָעַם יִצְחָק בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה חַי הַפְּקוּת וְאִירוּעִים יוֹסֵף לִיאוֹר בֶּן דְלִיהַ אֲפֶרַת פְּרֹנְסָה בְּקִלּוֹת וּבִשְׁפַע נְטוּלַי בַּת יוֹנִית שְׁלֹמָה וְדָנָה דוּד וּב"ב קְסִיר אֲפֵרַיִם וּב"ב אֲקָבְלִי יוֹסֵף חַיִּים בֶּן נֹסְכָה י.מ.י.ש כְּדוּרֵי שׁוֹלְמִית וּמֵרַדְכִי חַיִּים דּוֹיֵטֶשׁ וּב"ב

הַעֲלוֹן מְקַדֵּשׁ לַהֲצֻלַת

יִצְחָק אֲרִיאֵל בֶּן טוֹבָה יִיב בֶּן גִּילָה שְׁמוּאֵל אִימָן בֶּן אֲסַתֵּר זָרִי מִשְׁפַּחַת שְׁטָרִית מֵאֵיר יִשְׂרָאֵל בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- יִצְחָק יְהוֹשֻׁעַ סוֹמֵךְ וּב"ב יְהוּדָה אֲרִיָּה בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- עֵינַת בַּת רַחֵל בְּרַכָּה רַחֵל בְּרַכָּה בַת פְּדִילָה דְלִיהַ אֲרֵץ מִזְרַחֵי וּב"ב נָעַם יִצְחָק בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה חַי הַפְּקוּת וְאִירוּעִים יוֹסֵף לִיאוֹר בֶּן דְלִיהַ אֲפֶרַת פְּרֹנְסָה בְּקִלּוֹת וּבִשְׁפַע נְטוּלַי בַּת יוֹנִית שְׁלֹמָה וְדָנָה דוּד וּב"ב קְסִיר אֲפֵרַיִם וּב"ב אֲקָבְלִי יוֹסֵף חַיִּים בֶּן נֹסְכָה י.מ.י.ש כְּדוּרֵי שׁוֹלְמִית וּמֵרַדְכִי חַיִּים דּוֹיֵטֶשׁ וּב"ב

פְּרֻשֶׁת וַיֵּצֵא - תְּפִלוֹת אֲבוֹת תְּקֻנוֹם

"וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיִּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשֶּׁמֶשׁ" (בראשית כח, יא)

(בראשית כו, טו). אכן באופן כללי חייו של יצחק לא היו כה קשים. ולפיכך תפילתו היא לעת ערב ינטו צללי ערב, בשעה בה אור וחושך משמשים בערבובייה, אז "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לְפָנוֹת עֶרֶב (בראשית כד, טג)".

ליעקב אבינו לעומת זאת - היו חיים רצופי קשיים. עשרים שנים בבית-לבן, לאחר מכן רק ביקש לישב בשלווה מפני עשו אחיו הרודף אותו וכבר קפץ עליו רוגזו של יוסף, וכאשר סוף-סוף נמצא הבן האובד הוא נאלץ לצאת לגלות ולרדת מצרימה. **יעקב חידש את תפילת ערבית בלילה, בחשיכה, מעומק הצרות והייסורים.** תפילה אשר אינה מקבלת אפילו את תשומת לב הראויה. יעקב חידש תפילה בבחינת ויפגע במקום.

הרי לנו, כל אחת משלושת התפילות מרמזת על סוג שונה של תפילה, בנסיבות ובנתונים אחרים, אולם הצד השווה בכלן - שכולן מתקבלות לפניו יתברך לרצון!

וזו נחמתנו בעניינו כיום, הלא לב יודע מרת נפשו, כולנו טובעים בטרדות היום יום עד למעל הראש, וברוב המקרים תפילתנו חסרה את הכוונה הראויה, אך אפילו תפילה זו מתקבלת, גם כשהיא אינה בשיא איכותה, שכן יעקב אבינו כבר תיקן וייסד את הכוח הנפלא הזה של תפילה בכל המצבים, בכל הנתונים. תהא איכותה אשר תהא!

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסו שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

בגמרא בברכות (כו ע"ב) כתוב: אברהם תיקן את תפילת שחרית, שנאמר "וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֹקֶר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם (בראשית יט, כז)". ואין עמידה אלא תפילה. יצחק תיקן תפילת מנחה, שנאמר "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה לְפָנוֹת עֶרֶב (בראשית כד, טג)", ואין שיחה אלא תפילה. יעקב תיקן את תפילת ערבית שנאמר "וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיִּלֶן שָׁם (בראשית כח, יא)", ואין פגיעה אלא תפילה.

כתב לבאר הרב 'מקדש הלוי', שאין מדובר כאן שחז"ל מלמדים אותנו על פשטות הדברים, שאברהם תיקן תפילת שחרית - ויצחק את תפילת מנחה, ויעקב את תפילת ערבית. אלא טמון כאן עומק רב כיצד ומתי עלינו לעמוד בתפילה.

אצל אברהם נאמר "וַיִּשְׁכַּם". אצל יצחק - "וַיֵּצֵא", ואילו אצל יעקב "וַיִּפְגַּע".

אברהם - השכים בבוקר. השכמה זו מרמזת על טיב תפילתו. אברהם, שהיה מושפע בכל טוב, עשיר ונכבד, לא המתין לצרה, שתפקוד אותו, כדי שיעמוד להתפלל, אלא מיד בבוקר, השכם, בשעה המובחרת ביותר שבכל היום כולו - עמד לשפוך שיחו בפני בוראו. **אברהם אבינו חידש את אופן התפילה מתוך שלוה ונחת.**

אצל **יצחק** - המצב היה כבר שונה במעט. יצחק אבינו כבר החל מתמודד עם קשיים: "וְכָל הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֵבְדֵי אָבִיו בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו סָתְמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עָפָר

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר רוינת בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר יוסף בן רחמה יפית בת ג'ינה אורן בן נעמי ענת נעה בת מזל טוב דוד עומרי בן יהודית

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו מרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה נינדי בת טסה- בריאות ואריכות ימים מרדכי נינדי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה מזל בת חנה אורן בן אסתר יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל אקבאל בת נושפארין שירה שילת בת אורלי' תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה שלו בן מזל פחמה אליהו בן מאיה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה מישא אסתר בת זהרה שאלו בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רונית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנום כל עם ישראל

י' כסליו תשע"ז 10/12/2016

פרשת ויצא

הפטרה: "ועמי תלואים" - מושע י"א

ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
17:44	17:13	16:01	
17:39	17:09	16:17	ת"א
17:39	17:09	16:17	ח"פ
17:44	17:13	16:21	ב"ש

העלון מוקדש לעילוי נשמת	העלון מוקדש לעילוי נשמת	רפואה שלמה	זש"ק, פרנסה טובה
משה בן גורג'יה	מרים בת שרה ע"ה	לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי	ובריאות איתנה לאליהו נינדי בן ימנה וגלית בת מסודי

שואל ומשיב בהלכה – אולמות ומסעדות- חלק ב'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

אדם המבקש לאכול במסעדה או באולם, על מה עליו להקפיד?

שאלה: **?**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: **!**

אין להסתפק בהבטחותיו של בעל העסק ללא השגחה, המציג את עצמו ככשר, תוך טענה, כי בשל פתיחה בשבת אין לו תעודת הכשר. **הערה:** כמו"כ אין לקבל טענה שהתעודה אינה בנמצא כי "המשגיח עוד לא הספיק להביא אותה מהמועצה הדתית".

רבים המקומות, שבהם מצויה תעודת הכשר שאינה בתוקף, או שבעל המקום טוען, שהוא דתי ושומר כשרות, ואינו זקוק לתעודה, או שתעודת ההכשר תגיע בימים הקרובים, אין לקנות שום אוכל ללא תעודת הכשר מוכרת ובתוקף. **הערה:** אף שבאופן עקרוני אדם שומר מצוות הרי הוא נאמן על הכשרות ואינו צריך משגיח, שיפקח עליו. כך אנו נוהגים בפועל, כשאנו מתארחים אצל מכרים וקרובים. אך לגבי קניית מזון יש לנו מגבלה, שהאדם צריך להיות מוכר לנו באופן אישי כמוחזק בכשרות עיין ברמ"א (יו"ד סימן קיט ס"א). כיום מציאות זו אינה רווחת. שכן ברוב המקרים הלקוחות אינם מכירים באופן אישי את בעלי המקום.

כחו של הפה

עד כמה עלינו להיזהר בכל מה שיוצא מפינו. אי אפשר לתאר ולשער, מהן כוחן של מלים, שכן האדם שמתפלל עליו לברור את מילותיו ולהיזהר לבקש מאת הבורא בתפילה מדוקדקת שכן, חלילה, עלולה התפילה להתקיים ולא יהיה זה כפי שציפינו בשל תפילתינו שלא הייתה מבוררת דיה.

מעשה שהיה עם הרה"ח אלימלך בלייר, מחשובי חסידי בעלז בארה"ב, בן העיר מונקטש. היה זה בשנות הזעם לא תקום פעמיים צרה, בהן עם ישראל היו צריכים לשתות מכוס התרעלה. יום לפני הקמת הגטו במונקטש, בעת שכל אנשי העיר עסוקים לארוז את חפציהם לעבור לגטו, הלך רבי אלימלך להתפלל מנחה בקלויז, שהיה ריק מאנשים.

ניגש הוא לארון הקודש, הסיט את הפרוכת והתפלל תפילה מכל לבו הבוקעת רקיעים והתחנן לפני בורא העולם, שיצילו מידיהם של הנאצים הרשעים ודמעות זלגו מעיניו ללא הרף. וכה התפלל, כתפילת יעקב אבינו 'אם יהיה אלקים עמדי ... ושבתי בשלום אל בית אבי (בראשית כח, כ-כא)!'.

ואכן תפילתו התקבלה, והוא שרד את השואה הארורה. כשחזר למונקטש, שמע, שאמו הי"ד נהרגה, ואילו אביו שרד את התופת. היה זה בעת אחר הצהריים, והלך מיד להתפלל מנחה באותו הקלויז. לפתע נזכר באותה תפילה נוראה, שנתקיימה בו- שהרי כך ביקש: **ושבתי בשלום אל בית אבי- ולא אמי...**

כל עכבא לטובה

עד כמה המשפט 'כל עכבא לטובה' הוא נכון- זאת ניתן ללמוד ולראות מהסיפור המופלא הבא המעובד מתוך 'דרשות משמה"ל" אותו סח הגאון רבי משה מרדכי הלוי שולזינגר זצ"ל וכך אמר: אם משמים מעכבים אדם ועוצרים אותו מללכת ולעשות מה שתכנן, זה ודאי לטובתו, ועליו להודות על זה!, כיוון שכל עכבה לטובה!.

אחד מגדולי הרבנים בחוץ לארץ נכנס לבקר את רבינו הגאון הרב אלעזר מנחם מן שך זצ"ל. היו לו כמה שאלות וקושיות לשאול ולהתייעץ עם הגאון, כשסיים, נעמד להיפרד מהרב שך והתכוון לצאת, אך ראש הישיבה אמר לו: "מה אתה ממהר... בוא נשב עוד קצת..."

הרב התפלא מאד, שכן סגנון כזה לא רגיל אצל הרב שך. כשראה הרב שך, שהלה סיים דבריו, אמר לו: "אני אגיד לך דבר תורה" ... והחל לומר דברי תורה עוד ועוד, וכך נמשך הזמן... אותו רב, שמיהר לחזור לירושלים, כי חיכו לו שם, הרגיש שראש הישיבה מושך בכוונה את הזמן ומעכב אותו ואינו מבין מדוע ולמה.

לאחר עיכוב של כעשרים דקות, תפס הרב שך את ידו בשמחה ונפרד ממנו בברכה חמה.

הרב מיהר לדרכו ועלה על אוטובוס קו 400 ונסע לירושלים בעודו מביט בשעונו ומצטער על אותו העיכוב. באמצע הדרך הבחין באוטובוס קו 400 שיצא לפניו, כשהוא הפוך. אירעה לו תאונה ל"ע והאוטובוס התהפך. כעת הבין מדוע הצדיק עיכבו מלצאת בזמן. שכן אם היה הולך עשרים דקות קודם, הוא היה אמור לעלות על האוטובוס שהוא שהתהפך, ואז יתכן שלא היה מגיע לפגישה בירושלים גם באיחור של שבוע או שבועיים...

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון חנם ב-email: מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, חזרה בתשובה וכו"- נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
2/4	פניני עין חמד פרשת ויצא י' כסליו תשע"ז גיליון 615	

הצדיק הרב דוד אביחצירא זצ"ל הי"ד המכונה "עטרת ראשנו" נולד בשנת ה'תרכ"ו (1866) כבן בכור להוריו בעיר תאפיללת שבמרוקו. כבר בצעירותו נודע כעליו. לאחר פטירת סבו קיבל אביו את הנהגת הקהילה והישיבה. באותן שנים עסק רבינו לבדו בתורה, נהג במנהגי פרישות, ולא התערב בהנהגת הקהילה. בהיותו כבן 42 שנים לאחר פטירת אביו בשנת ה'תרס"ח (1908) קיבל על עצמו את הנהגת הקהילה, אולם פחות משנה לאחר מכן מסיבותיו חילק את סמכויותיו לקרובי משפחתו. במשך כחמש שנים משנת ה'תרס"ט (1909) ועד סופה של שנת ה'תרע"ד (1914), **הסתגר רבינו עם חמיו ר' אליהו ועם חברו ר' משה תורג'מן בעליית הגג של ביתו, שם התבודדו, עשו תעניות וסיגופים ולמדו יומם ולילה את תורת הנגלה והנסתר.**

רבינו התחתן והתאלמן פעמיים, ונולדו לו שמונה בנים ובת אחת. כל בניו למעט הצעיר שבהם נפטרו עוד בחייו. **ועל אף שסבל ממחלות רבות והניסיון העצום של פטירת שמונה מילדיו, היה ידוע כאדם שמח שאף עודד אחרים.** הוא נמנע מלצאת אל הרחוב. בית מדרשו והמקווה שלו היו בביתו. כאשר היה יוצא לרחוב, לא היה מהלך ברחוב אלא מדלג מגג לגג, ובאותה שעה היו מכריזים לבל תהין אישה לצאת מפתח ביתה עד אשר ישוב לביתו.

פרישותו המופלאה נודעה ברבים. לא אכל מאכלי בשר בשל השחיטה, צם פעמים רבות ובכלל מיעט לאכול. **לא ישן על מיטה אלא על כיסא.** מדי בוקר לפני לימודיו היה מסתגר בחדרו, ושם היה נכנס בתוך ארון קבורה ומכסה עצמו בעפר על מנת לזכור את יום המיתה ולהתגבר על יצר הגאווה. נרצח על קידוש ה' באמצעות פגז שנורה ישירות אליו ב- י"ד כסליו ה'תר"ץ (1929). חי כ-64 שנים.

אביו: רבי מסעוד. **סבו:** רבי יעקב. **מרבתי:** סבו, רבי יעקב. **חברותא:** חמיו, ר' אליהו, ר' משה תורג'מן. **מספריו:** יפתח האוהל- על התורה ישכל טוב- על התורה ירישא וסיפא

בשנת ה'תרע"ז (1917) כבש צבא צרפת את מרוקו. הערבים התארגנו בראשות מולאי מוחמד בן קאסם ונלחמו בצרפתים. לאחר תקופה ארוכה נסוגו הצרפתים. מולאי מוחמד נלחם אז מול משפחת המלוכה המרוקנית, הרגם ותפס את כס השלטון בכח זרועו. בשנת ה'תר"פ (1919) הוציא גזירה להרוג את כל היהודים הדרים במחוז תאפיללת, בטענה שהם קושרים קשר חשאי עם הכובש הצרפתי על מנת לגרש את שלטון המורדים בראשותו. על מנת להגביר את החרדה לא פורסם תאריך לביצוע הגזירה.

בשבת י"ד כסליו ה'תר"ץ (1929) לבש רבינו בגדי חול שחורים במקום בגדי השבת הלבנים שאותם נהג ללבוש. התושבים היהודים התפלאו עד מאוד לראות זאת והבינו, כי רבינו יודע דבר מה ומיכנס לכך ואכן בשבת בצהרים החל מולאי מוחמד לרכז את יהודי האזור, על מנת להוציאם להורג. החיילים של מולאי מוחמד הקיפו את האיזור וגרמו לפחד רב. אז החל הצדיק לעודד את הקהילה, באומרו, כי **התפלל לריבונו של עולם שבמקום שיהרגו כל אנשי הקהילה, ביקש למות כפרת כולם.**

לאחר שהתקבצו כל היהודים אל הכיכר המרכזית, שכנעו יועציו של מולאי שכדאי לו להרוג רק את רבם של היהודים, בהטעימם שאם ימותו כולם לא יוכלו לגבות מהם מיסים ותשלומים אחרים. ואכן תפילתו של ר' דוד נענתה בשמים ונכנסו דבריהם של יועציו של מולאי מוחמד באוזניו והוא שמע לדבריהם.

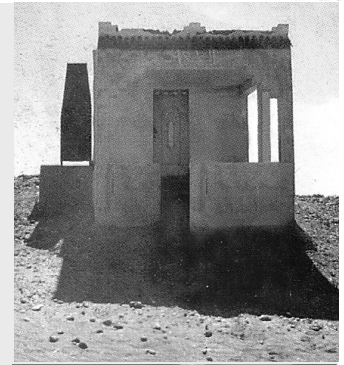
מיד ציווה לקחת את רבי דוד ואת שני עשירי העיר רבי יצחק בן שמחון ובנו רבי דוד למפקדתו. הרשע העריץ הציב את גופם מול לוע של תותח וירה משם פגז... **לאחר מותו גזר מולאי מוחמד, כי אסור להתאבל על מות רבי דוד, ואיים כי מי שימצא מתאבל על פטירת הצדיק יוצא גם כן להורג!** מספר ימים אחרי הריגתו של רבי דוד הי"ד הועברה גופתו אל ראשי הקהילה, והוא נקבר בלוויה צנועה, שאף בה בלשו חיילי המורדים לבל יעז איש להתאבל ולבכות על פטירת הצדיק.

שנים אחר כך סיפר הצדיק רבי ישראל אביחצירא (סידנא בבא סאלי זצ"ל, אח רבינו) סיפור מדהים- כשבאו אנשי החברא קדישא של תפילת לאסוף את חלקי גופתו הקדושים לקבורה, הם לא מצאו חלק מיד שמאל באזור השריר שעליו מניחים את התפילין של יד, ולאחר חיפושם רבים נאלצו לצערם לקבור את הצדיק ללא חלק זה של גופו. אנשי החברא קדישא סיפרו שרבי דוד בא אליהם בחלום לאחר הקבורה ואמר להם שלא יצטערו, כי זה עונשו משמים! על כך שפעם אחת בשעת הנחת תפילין, בין תפילין של יד לתפילין של ראש הרהר בדברי תורה, ועל כך נענש שאותו חלק באזור השריר מיד שמאל, במקום בו מניח את תפילין של יד דווקא הוא נעלם! למרבה הפלא הוא אף גילה להם איפה נמצא החלק החסר והם הלכו לאותו מקום, וכמובן, מצאו את החלק, כפי שגילה להם ר' דוד והוסיפו אותו לקבורה בדיעבד.

ההצדיק הרב ישראל אביחצירא זצוק"ל (ה'בבא סאלי') מיאן להתנחם על אחיו, ונהג אבלות מעבר לשנה הנהוגה. לאחר שבע שנים בדיוק, ביום ההילולה, חלם חלום. בחלומו טבל במקווה של סבו ה'אביר יעקב' זיע"א. לפתע נפתחו השמיים. ממעל ירדו שבעת רועי ישראל בדמות מנורות אש בוהקות, ונבלעו בבית המדרש. מיד אחריהם הופיעה דמותו המאירה של רבי דוד. הבבא סאלי רצה להיכנס עמו להיכל, ואחיו עצר בעדו: "אינך יכול להיכנס, מפני שאתה שרוי עדיין בעולם החיים, אך אני מתיר לך לשבת סמוך לפתח ולומר עמנו תיקון חצות".

לאחר מכן הוסיף: "דע לך, אחי, שיש לי צער גדול מכך שאתה מוסיף להתאבל עליי. הרי כל הצער שהיה לי לא ארך יותר משנייה אחת... תיכף ומיד העלו אותי למחיצתי בעולמות העליונים, למקום שאיני יכול לפרט לך את גודל מעלתו ועוצם התענוגים שבו. ואם ברצונך לגרום לי קורת רוח, הפסק להתאבל!".

הבבא סאלי התעורר מחלומו. לאחר שהתפלל שחרית, ערך התרת נדרים למנהגי האבלות שקיבל על עצמו. הוא סיפר ברבים את דבר החלום, ואותו יום נקבע ליום משתה ושמחה לכבוד נשמת הקדוש, רבי דוד אביחצירא הי"ד.

חש שוב ושוב בעוצמה הטמונה במילים הטובות ובמחמאות, עוצמה שמסוגלת להפוך עולמות.

היה זה בערב חורפי, סוער וגשום, כשנקראתי לחדרו של מנהל המוסד. **בה התבשרתי על פציעתו הקשה של חניכי לשעבר רפי**, יתום שלא זכר את אמו, והתגעגע לאביו החולני, שלא היה מסוגל לגדל אותו. ילד שהתגלגל בין משפחות אומנות. ילד מוכשר, מבריק אפילו, אשר כל הכאב שבעולם שוכן היה בתוך עיניו הנוגות. שנות השהות בפנימייה היטיבו עם נפשו הפצועה.

"רפי נפצע בתאונת דרכים קשה, ושוכב במצב של חוסר הכרה..." עדכן אותי. "הוא אבא לשני ילדים קטנים, ועסקנים מן השכונה שבה הוא מתגורר הופכים את העולם כדי לעורר את תאי המח שנפגעו אצלו. שכנים ומכרים מתחלפים במשמרות ליד מיטתו. הם היו רוצים שגם אתה תבוא". כמוכן שהסכמתי.

את אביו הקשיש הכפוף שישב ליד מיטתו זיהיתי מיד כשנכנסתי. "המדריך יהושע, רפי הזכיר אותך הרבה, כשהיה מגיע מהפנימייה לשבתות חופשה", אמר, כשדמעות בעיניו. נטלתי כיסא והתיישבתי לצדו. הידיעה כי אישה צעירה ושני ילדים רכים מצפים לאבא האומלל והפצוע שלהם בבית, המסה את לבבי.

"יש לי משהו להראות לך", אמר האב. "מצאו את זה בכיס חליפתו. ראיתי את שמך על הדף". הוא שלף שתי פיסות נייר, שהיה פעם לבן. ניכר היה, כי הם הודבקו וקופלו פעמים רבות. לא הייתי צריך להסתכל במה שכתוב שם, כדי לדעת **שאלו הם הדפים שעליהם העתקתי בזמנו את כל הדברים הטובים שחבריו של רפי בפנימייה כתבו עליו**. "תודה רבה לך, שעשית את זה", אמר האב. "כפי שאתה רואה, רפי שמר על דפים אלו כעל אוצר יקר". באותו רגע נע הווילון ושתי דמויות ניצבו שם: מושיקו ואיציק, חבריו מהפנימייה.

"שלום, המדריך יהושע", אמרו ולחצו את ידי בחמימות. התרגשתי לפגוש אותם. במיוחד שמחתי לראות את איציק, שהגיע ממשפחה חלשה מבחינה רוחנית. לא הייתי מאמין, שהוא ישמור על החינוך ועל הערכים שספג בשנות השהות בפנימייה.

מבטו של איציק נפל על הדפים המקופלים. "גם אני עדיין שומר על הרשימה שלי. **המילים הטובות שבה, הן הבטריות שמניעות אותי**", הוא חייך במבוכה. "והרשימות שלי שמורות בארנק שלי", הוסיף מושיקו, "נדמה לי, שכולנו שמרנו את הרשימות שלנו, קראנו בהן שוב ושוב, ושאלנו מהן עוצמות וכוחות".

כשעזבתי את חדרו של רפי, היו הדפים בתוך ידו. מקופלים. הבטחתי לאביו לשוב ולבקר. **בסוף אותו שבוע רפי התעורר**. המחלקה סערה כשזה קרה, הבשורה עברה מפה לאוזן והכל סחו נרגשות בנס הגדול. הכל ידעו, כי תקופת שיקום ארוכה עדיין צפויה לו, אבל העתיד כבר נצפה בקצה המנהרה, והרופאים היו אופטימיים בדבר סיכויי לחזור לעצמו, בס"ד.

שני הדפים המקופלים, שהיו פעם בצבע לבן, ששכנו תדיר בכיס חליפתו, המשיכו ללוות את רפי גם כעת. **הרי מאז ומתמיד הם היו הדבר שהעניקו לו כוח, שהאיר את נשמתו והחיה אותו...**

להלן סיפור מופלא המעובד מתוך "אמונה שלמה", ויש בו כדי ללמדנו עד כמה עלינו להתחזק במצוות בין אדם לחברו ומהי החשיבות בראיית מעלת חברנו. הייתי אז אברך צעיר וקיבלתי הצעה לטפל בקבוצה של נערים בגילאי 12 עד 14 בתנאי פנימייה. התפקיד הרשמי שלי הסתכם בעזרה קלה בלימודים, ופיקוח על הסדר בחדרים ועל שעת השינה בלילה.

אך למעשה, היה בו הרבה מעבר לכך. היו שם ילדים ממשפחות הרוסות, ילדים יתומים וילדים להורים חולים שאינם מתפקדים, לצד ילדים עולים חדשים, שהגיעו זה מכבר מארצות מצוקה, לעתים אף ללא הוריהם, שנאלצו להישאר בניכר.

מעבר לרצון להצליח בעבודה, פיעמה בי תשוקה אמיתית לסייע לאותם נערים, לתמוך בהם, לשקם אותם. ידעתי כי כל הצלחה שלי כאן, ולו עם אחד מתוך הקבוצה שקיבלתי, היא עולם שלם, והידיעה הזו היא שנסכה בי את הכוח ואת האומץ לפתוח במלחמת ההישרדות שלי. והמלחמה לא הייתה קלה.

באחד מאותם ימים סוערים ומלאי מהמורות בהם חשתי כי כוחותיי, הגופניים והנפשיים כאחד אזולים, צץ בי רעיון: **מחמאות**. הרי אין אדם בעולם שמסוגל להישאר אדיש מול מילים טובות ומחמאות שמורעפות עליו. ביום שלמחרת הגעתי כשבידי ערימת דפים גדולים, חלקים, ועל פניי חיוך צופן סוד.

"היום נשאיר את הספרים סגורים", הכרזתי כשנכנסתי. במרכז השולחן הנחתי ערימת דפים ועטים. "בכל אחד מכם, נערי היקרים, יש מעלות רבות", אמרתי בחיוך, "אבל במרוץ החיים, לא תמיד יש פנאי להיעצר ולהבחין בכך. כל אחד ייקח דף ועט. מלאי סקרנות נטלו הילדים את הדפים והעטים, כשהמשימה היא: **כל אחד צריך לרשום את הדברים הטובים ביותר, את המעלות הבולטות, על כל אחד מחברי הקבוצה**.

בסיום היום היו בידי 22 דפים גדולים מלאים. בטרם עזבתי את הפנימייה, הבטחתי כי השלב הבא בתכנית יתקיים למחרת. בשעת לילה על השולחן שבביתי נטלתי גיליונות נייר. רשמתי בראש כל גיליון שם תלמיד, ואח"כ העתקתי בצורה מסודרת את כל מה שכתבו עליו חבריו. היו כאלו שהתארכו על פני שני עמודים מלאים. למחרת לעת ערב, כשנכנסתי לפנימייה, הקיפה אותי קבוצת ילדים נרגשים וחסרי סבלנות. "המדריך", הם הפצירו בי, "הבטחת להמשיך היום בתכנית עם המחמאות".

"הבטחתי ואני מקיים", הכרזתי, ושלפתי את צרור הגיליונות מתיקי. אחד אחד נמסרו הדפים לבעליהם. ניכר היה כי המילים מיטיבות עם נפשם האומללה. "לא חשבת", שמעריכים אותי בפנימייה". אם הייתי זקוק לאישור בדבר השפעתן המכרעת של מילות עידוד על נפש האדם, הרי קיבלתי אותו באותם רגעים. אחרי אותה תכנית, השתנה לבלי הכר המצב בקבוצה. הקרח הופשר, המחיצות הוסרו, ונסללה בפני דרך אל לב הילדים.

גם בשנים הבאות, כשכבר הייתי ותיק במקצוע, ושמי הלך לפניי כמי שמצליח לטפל בקבוצות קשות במיוחד, לא ויתרתי על התכנית הזו, והקפדתי לשבץ אותה בתחילת כל שנה, כשאני

הרב שבתי בן אסתריא אטון זצ"ל	הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל	הרב נחום בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
גאולה בת טובה ע"ה	אביבה בת איירין ע"ה
עמירם בן דבורה ז"ל	אברהם בן יונה ז"ל
רחל רפאת בת השמת ע"ה	יצחק בן חביבה ז"ל
הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל	חי זידי בן קלרה ז"ל
דב בן מזל ז"ל	יוסף בן סעדה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה
אביגדור בן ג'ולי ז"ל	לטיף בן פרחא ז"ל
יעקב בן אסתר ז"ל	ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה
מאיר בן נעמי ז"ל	מישא אסתר בת זהרה ע"ה
זילפה בת רנדה ע"ה	אברהם בן דינה ז"ל
אביבה לויש ע"ה	
כל נשמות עם ישראל	

לע"נ

תנצב"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל

הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל

אסתר בת בלה ע"ה

נעמי בת כותן ע"ה

מרים בת בלה ע"ה

צדיק חכם בן חזלה ז"ל

שני בת אסתר ע"ה

מסודר בת חביבה ע"ה

יונה בן סעדה ז"ל

ברכה בת מרדכי ע"ה

יפה בת רבקה ע"ה

שרה בת מורברי רחל ע"ה

אלון בן סעדה ז"ל

הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל

הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל

שמאל בן רבקה ז"ל

משה בן רוזה ז"ל

אביחי בן אסתר ז"ל

נעמה בת גורג'יה ע"ה

דוד בר חסיבה ז"ל

מסעוד בן יקוט ז"ל

שמעון בן שמחה ז"ל

ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל

אורה בת נעמה ע"ה

שמעון בן חנה ז"ל

גורג'יה בת נעמה ע"ה

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' ובל מאמרים

פרשת ויצא

פניני אמן ותפלה בפרשה

מאצרות אמונים

"התפללו שיִתבטל הרעב ויחזור השבע לעולם, ומיילא תבטל המגפה. שהרי כלל הוא בדינו שאין הקדוש ברוך הוא מוריד שבע לעולם אלא כדי שיהיו בו הבדיות, כפְּתוב (תהלים קמה טו): 'פּוֹתַח אֶת יַדְךָ וּמְשִׁבֵּעַ לְכָל חַיִּי'."

אף כאן, כְּאִשֶּׁר הַקִּדִּים וּבִקְשׁוּ: "וְנָתַן לִי לֶחֶם לְאֹכַל", הַרִי כִּלְל בְּכֶךָ בְּקִשְׁתָּה עַל שְׁלֹמֹת הַגּוֹף, וּמִכֶּה שֹׁשֶׁב בְּקִשׁוֹ וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם" - הַסִּיק רַש"י שְׁכֻנָּתוֹ הִיְתָה לְהוֹסִיף וּלְבַקֵּשׁ לְהִיּוֹת שְׁלֵם מִן הַחַטָּא.

שְׁלֵם חַי'

לאה בקעה שערי שמים

"יעיני לאה רכות" (כט ז)

בא וראה כמה גדול כחה של תפלה, שהרי על פי מנהג העולם שבתה לאה הבכירה אמרה להמתן לעשו הבכור, אף כיון שבתה והתחננה לפני ה' שלא תפל בדין, זכתה ונשאה ליעקב (רש"י ע"פ ב"ר ע טו).

הוסיף וכתב האלשיך הקדוש:

מלבד סבה זו, היו סבות רבות נוספות לכך שיעקב יבחר ברחל על פני לאה אחותה, כמפורט בכמה וכמה פסוקים בפרשתנו. למרות זאת הצליחה לאה בכת תפלתה לבקע שערי שמים ולהעמיד אף על פני רצונו והשתדלותו של יעקב, ולזכות להעמיד אשה שבטים מישׂראל. "הו' אומר כי אין פאלקינו לכל אשר יקראוה באמת, וטוב טוב אשר יעזרונו הוא יתברך מכל משקימי קום בכל כחות שבעולם".

תורת משה'

הודאתה המיוחדת של לאה

"והאמר הפעם אוֹדָה אֶת ה' על כן קראָה שְׁמוֹ 'הוֹדָה'" (כט לה)

תמוה הדבר: וכי עד עתה טרם הודתה לאה על שלשת השבטים שזכתה להעמיד בישׂראל?

פרט המהר"ם שיק: בודאי שהודתה לאה לה' בלדותיה הקודמות, אלא שעמה שזכתה לטל יתר על חלקה וללדת בן רביעי ליעקב, מהתה: וכי רק "הפעם" - בשעת הלידה "אוֹדָה אֶת ה'" והלוא צריכה אני להודות על כך בכל רגע בחיי! "על כן קראָה שְׁמוֹ 'הוֹדָה'" - כדי שבאמצעות שמו תזכר להודות לבורא תמיד, וכפי שאמר דוד המלך עליו השלום בתהלים (לד ב): "אֲבָרְכָה אֶת ה' בְּכָל עַת תָּמִיד תִּהְלְתוּ אֶת ה'".

על פי יסוד זה פרט בעל דעת סופר' מפרשבורג את דברי רבי יוחנן בשם רשב"י (ברכות ז ב): "מיים שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתה, שבאמר: 'הפעם אוֹדָה אֶת ה'".

רבים תמהו על דברי הגמרא: וכי עד שבאה לאה לא הודו האבות הקדושים על נסים שארעו להם, והלוא במקראות מפורשים מצינו שהודו לה' יתברך? ולאור האמור נתן לפרש: אבותינו אכן הודו לה' בשעה שנעשו להם נסים, אף לאה היתה הראשונה שעשתה לעצמה סימן כדי שתזכר לשוב ולהודות על חסדי ה' בכל יום תמיד.

"אז אמרתי, עודני בתוך הגל: אם יהיה אלקים עמדי והוציאני מן המקום הזה לשלום ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים, לא אמנע עצמי מפתלי בית המדרש ולשקד על דלתי העיון בסוגיית הש"ס ופוסקים וללון בעמקה של הלכה... אני טרם אכלה לדבר הדברים אל לבי, שמע ה' בקולי עניי ונתן לי מהלכים בין העמדים כמין שביל מקם נעשה לי ויצאתי בשלום בלי פגע... אז ידעתי נאמנה כי מה יהיה הדבר".

להקפיד לומר: 'אם ירצה ה'

"וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי" (שם)

אחד מחסידיו של הרב הקדוש בעל 'תורת חיים' מקוסוב בא להפריד מרובו אחר שהסתופף בצלו משך זמן מה. הוא ספר כי בתקניו לנסע לעירה זאבלטוב. שלא כדרכו נמנע הרבי מלברכו בברכת הדרך. נסע החסיד, אלא שעד מהרה גאלץ לשוב על עקבותיו, הואיל והגשר שעליו היה אמור לחצות את הנהר קרס פחתה, ודרכו נחסמה.

מששב האיט לקוסוב, הביע תמיהתו בפני הרבי: "מדוע שתק רבנו כששאלתי לדעתו ולא אמר לי מראש שלא כדאי לי לנסע עתה זאבלטוב?"

"אף אני כמורך, לא ידעתי את העתיד להיות", השיב לו הרבי על אחר, "אלא שבעת שספרתי לי על תכניתך לצאת לדרך מבלי להוסיף את המלים המתבקשות מ'ערליכער איד': 'אם ירצה ה', הבנתי שלא תצליח ללכת ועל כן לא ברכתיך בברכת הדרך". הוסיף הרבי ואמר: "בדבר זה למדתי מעצב אבינו עליו השלום, וכי יש לפרש את שהעדה עליו התורה: 'וידר יעקב נדר לאמר' - 'יעקב נדר שלא פגע כל פעמי קדים ויאמר: 'אם יהיה אלקים עמדי'".

שורפי קדש' עמ' תמט

אמן מפי שנים

"ועקב הלך לדרך ויפגעו בו מלאכי אלקים" (לב ב)

כתב הרמ"ע מפאנו:

'מלאך האלקים' בגימטריה ב' פעמים 'אמן', גם 'יעקב' בגימטריה ב' פעמים 'אמן', ויש ללמד מקאו שלכתחלה ישתדל האדם לברך בפני שני רעים-מקשיבים שיגעו אחריו 'אמן'.

עשרה מאמרות [לרמ"ע מפאנו] מאמר חסיד דין ב טו

היכן בקש יעקב לשוב שלם מן החטא?

"ונתן לי לחם לאכל... ושבתי בשלום..." (כח כ-כא)

את לשון הכתוב ב'שלום' פרש רש"י: "שלם מן החטא שלא אלמ מדרכי לבן".

בטעם שלא פרש רש"י את הפסוק כפשוטו: 'שלם בגופו', באר רבי אריה ליב תאומים רבה של בראד, על פי המשעיה שהובא בגמרא (מעניי ח ב): בעירו של רבי שמואל בר נחמני נפל דבר ובאו רעב ומגפה באחת. בצר להם פנו תושבי העיר לרבי שמואל בר נחמני ובקשו שיונה להם דרך תפלה. השיב להם:

להתפלל במקום ראוי וכשר

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה; ויפגע במקום" (כח ז-א)

חכמינו זכרונם לברכה (חלו א ב) פרשו שפשהגיע יעקב לתרו שאל: "אפשר שעברתי במקום שהתפללו אבותי (הר הפוריה) ולא התפללתי?" נתן דעתו לתמוך את דרכיו ולחזור, וימני נעשה לו גם והתמצרה לו הדרך.

מעשה בני קהלה בארצות הברית שצר היה בית מדרשם מהכיל את המתפללים הרבים שהתעמדו להתפלל בו בימים הנוראים. בקשו הללו לשכר אולם רחב ידים שישכן במקרב מקום ולערוך בו את התפלות. כיון שאולם זה שמש במהלך השנה למסבות הוללות ופריצות, באו בשאלה לפני הגאון מטשיבין זצ"ל, האם מתר להם להתפלל בו.

בתשובתו הביא הגאון מטשיבין את דברי הגמרא האמורים, שמהם נוכל ללמד עד כמה חשובה בחירת מקום ראוי לתפלה: יכול היה יעקב להתפלל בכל מקום ששהה, ולמרות זאת הסכים לחזור לרחוק עצום כדי להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ואף משמים הסכימו עמו כפי שנתן להנכח מקף שקפצה לו הדרך. מקאו למדנו עד כמה מוסיפה קדשת המקום לתפלה, ועל אחת כמה וכמה בודאי שאין להתפלל במקום המשמש להוללות ולפריצות.

'שוורן' כרך יג עמ' רע

תפלת ערבית רשות היא

"ויפגע במקום וילן שם ב' בא השמש" (כח יא)

"ויפגע" - ורבנותנו פרשו לשון תפלה... למדנו שתמו תפלת ערבית (רש"י).

במסכת ברכות (כ ב) הביאה הגמרא את דעת רבי יהושע הסובר שבשונה מתפלות שחרית ומנחה שהן בגדר חובה, תפלת ערבית אינה אלא רשות. רבים תמהו כמה השתנתה תפלה זו מיתר התפלות?

באר רבי יוסף שאלו נתנו מלובב:

מעיקרא לא בקש יעקב לתמו תפלה חדשה, וכונתו היתה להתפלל את תפלת המנחה שתמו אביו. אף כיון ששקעה לו השמש טרם זמנה נמצא שהתפלל תפלת ערבית, ומתוך כך נקבע לדורות שיש להוסיף על שתי התפלות שהיו עד אז את תפלת ערבית. ומכל מקום כיון שלא התכוון לברך יעקב מלכתחלה, לפיכך נקבעה היא כרשות ולא כחובה.

דברי שאל'

כחו של נדר בעת צרה

"וידר יעקב נדר לאמר" (כח כ)

"לאמר" - לדורות, כדי שיהיו נודרים בעת צרתך (ב"ר ע א).

אסון נורא ארע לפני כשלוש מאות שנה בעיר לבוב; מוסון חמרי נפץ שהתפוצץ בפתע פתאום גם לבתים רבים ברבע היהודי לקרס על יושביהם. רבים מיהודי לבוב נהרגו באותו אסון, וביניהם אשתו ובתו הצעירה של הגאון בעל 'פני יהושע' ז"ע. אף הפני יהושע עצמו נקבר תחת ההריסות בלא יכלת להחלה, ובתוך עמק צרתו הלך בדרך של יעקב אבינו ונדר נדר לה', כפי שהעיד על עצמו בהקדמתו לסדר נשים:

כך פרש בעל דברי ישראל' ממדוד'ניץ (נפ' י"ג בכסלו תרפ"א) את שאנו אומרים בברכת המזון:

"כן יברך אותנו... בברכה שלמה ונאמר אמן":
 נרמזו כאן דברי הזהר (וילך רפה ב) שהמקפיד על עניית אמן ממשיך על עצמו שפע רב - "כן יברך אותנו... בברכה שלמה" בזכות "ונאמר אמן".

אמן, עונים ומתברכים.

ויברך דויד חלק א'

ויברך דויד

ההנהגה לברכת 'ישתבח' מקדימים אנו ומזכירים את פסוקי 'ויברך דויד' ואת 'שירת הים', אשר מתוכם ועל פיהם יסדו אנשי כנסת הגדולה את חמשה עשר השבחים המזוהים בברכת 'שתבח' (טור א"ח סי' נא). לדברי בעל 'ארחות חיים', חלק זה של התפלה נפתח בפסוקי 'ויברך דויד את ה' משום שכל השירות שהזכרו עד עתה היו משידי דוד המלך.

אך בעת הפסוקים הראשונים ב'ויברך דויד' (עד לשם תפארת) הנם צוטט הברכה שברך דוד המלך עליו השלום את ה' אשר שגננו וישראל לבקשתו לתרם מספר נחמיה (ט ו-יא) המבטאים את הודאתם של בני ישראל לקדושת ברוך הוא, בעת שגבו והבדל מתוך בני הנזכר שמקורם שהו בתקופת גלות בבל, וזלילות לעיר הקדוש והמקדש.

אף שברכה זו היא צוטט מדבריו של דוד המלך עליו השלום שנאמר לשעתם, צריך המתפלל להרויש בשעת אמירתה, ובפרט בתבות: 'ועתה אלקינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך, שאף אנו מודים ומהללים על כל פְּרַט ופְּרַט מרבי רבבות החסדים והטובות שמרעיף עלינו הבורא תברך מיום עמדתנו על דעתנו ועד עצם היום הזה; הקדוש ברוך הוא גדלנו ופרנסנו, ברח אמתנו ברחמינות ובגשמיות, וגם כאשר חללה נטינו לפל, מיד החזיק בידנו והעלנו משאול תחתיות. על כל זאת עלינו להללו ולשבח, לפארו ולרוממו מעמק לבנו בכל יום ויום, בשמחה ובטוב לבב (עולת תמיד פ"ח).

לעיני כל הקהל ויאמר דויד

הרבי ר' ברוך ממו"בזו רגיל היה לומר שאנשי העולם אינם מבינים לעמק את שיחת הצדיקים. נראה להם כביכול מספרים הם 'ספורי מעשיות', אולם באמת אורזים מעשיות אלו בקרבם סודות עמוקים ונשגבים, שאותם בחרו הצדיקים להטמין בתוך מעשה או אמרה. בדרך צחות פרש הוא את הכתוב בתפלה זו: 'ויברך דויד את ה' - דוד ברח את הקדוש ברוך הוא בכל הכונות הנסתרות, אולם לעיני כל הקהל ויאמר דויד' - לצבור השומעים נראה היה הדבר כאלו מספר הוא מעשה בעלמא (תולדת אדם פ"ר י"ב).

כי כל בשמים ובארץ

בבואנו לשבח את הבורא ותברך, יכולה לאחו אותנו רתת וחלחלה; וכי כיצד יוכל קרוץ מחמר להבין אף את אפס קצה גולת הבורא כדי להודות על חסדיו האינסופיים? אכן זאת נחמתנו בעינינו, אף כי אין לנו תפיסה בו: תברך כלל, מפל מקום הרי השומנו בהן העולם השפל שהוא בבחינת ה'נגלה' שבבריאה, ומן הפרטים הנראים לעינינו: יכולים אנו להעלות בדעתנו את גדלתה של המערכת הנסתרת, שבה אין שיעור לגולות ותפארתו: תברך.

דומה הדבר לאדם שלא טעם דבש מימיו, ומשפשש להבין את עצמת מתיתות הדבש, הגישו לפניו מאכל שתבל בדבש. על אף שלאחר טעימת מאכל זה ידעו אין לו משג במהותו של הדבש עצמו, מקל מקום הרי עתה יוכל לקבל משג והבנה כלשהי בעצמת מתיתותיו של הדבש, מה שלא היה מסוגל לקדם לכן.

זהו שאנו אומרים כאן: 'לך ה' הגדלה והגבורה... כי כל בשמים ובארץ; אין בידנו להבין את גדל ונפלאותיו ורוממותו: תברך אשר בשמים ממעל, וממילא איננו יכולים להודות עליהם בפרוטרוט, אף מגדלותיו הנברך בארץ ויכל להבין עד כמה עצומה ונשגבה היא גדלתו בשמים ועל כן עלינו להודות בפה מלא (בית דוד [לרבי דוד טעביל ממניסק] דרוש ה).

נתינת צדקה ביאתה מושל בכל'

המשנה בברכה (א"ח נ"ט) הביא שהאר"ל נהג לתת צדקה בעת שאמר: 'אתה מושל בכל'. רבי יעקב זמנינצקי, מסביר במנהג זה את הסבה שאנו נוהגים לעמד בשעת אמירת 'ויברך דויד', כמובא בספר 'יח"ד ס"א' שראוי לעמד בשעת עשיית המצוה (שילי אורח).

בספר 'נהג כפאן יוסף' (אות יא) הוסיף והעיד כי בבית הכנסת הגדול של הרמ"א בעיר קראקא היתה קרפה קבועה בכתל המזרח, סמוך למקום עמידו של הרמ"א ז"ל, שבה היה נותן הגאון זצ"ל צדקה בשעת אמירת 'ויאמר דויד'.

בספרו 'באר משה' (פר' תרומה) באר הרב"מ מאור"ב מנהג זה, על פי מה שאמרו חכמים במסכת אבות (פ"ג מ"ח): 'תן לו משלוי, שאתה ושלף - שלו'. למדנו מדבריהם שיסוד מצות הצדקה הוא האמונה כי האדם אינו אלא בגד 'שומר' על הפסד שהפקיד בידו הקדוש ברוך הוא, ומחובתו להפריש מהממון המפקד בידו בעבור העניים כצווי ה'. וזהו אף המעלה שבה שבח הקדוש ברוך הוא את אברהם איבנו עליו השלום בפסוק (בראשית י"ח ט): 'כי ידעתי ולמען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וישמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' - 'לעשות צדקה' הנתנת מצד הדין, בבחינת 'משפט', ולא 'לפנים משורת הדין'. לפיכך ראי שבאותה שעה שמעיד האדם כי הקדוש ברוך הוא 'מושל בכל' וכל מה שיש בידו שך לקדוש ברוך הוא, מנסה בפעל את דבריו ויתן צדקה לעניים.

בהמשך דבריו הביא הרב"מ משה את אשר הובא בספר 'אמרי פינחס' (שער סדר היום אות עט) בשם רבי פינחס מקארץ שבשעת אמירת 'אתה מושל בכל' יש להפריש ג' פרוטות לצדקה (ראה ב"ו איש ח' שנה א) ויש אות ג' שבכא את הסדר הראוי ע"פ הסוד בנתינת ג' פרוטות אלו), ואלו היו כל ישראל מבינים את מעלת מנהג זה והיו נוהגים לתת ג' פרוטות לצדקה בשעת אמירת 'אתה מושל בכל' מיד היה מגיע משיח צדקנו.

סגולה לחשוכי בנים

בספר 'עולת תמיד' (פ"ח) הביא המחבר רבי שמואל הומינר זצ"ל על פי דברי רש"י (דה"א ג א יא), כי בפסוקי השבחה: 'ברוך אתה ה' אלקי ישראל' עד 'ויברך לגדל ולחזק לכל' יש שלושים ושמונה מלות שבה, ואמירת שבחים אלו בכונה היא סגולה לחשוכי בנים שיזכו לזרע של קמא. אף סיים הגר"ש: 'אמנם פשוט שצריך לכוון לשם שמים, והשם ותברך יעשה את שלו וירחם עליו למען כבוד שמו הגדול'.

מלכדת של אמונים

הספור שלפנינו שהובא בבטאון 'קול ברמה', בטאונה הידוע של שכונת 'דמת אלחנן' בבני ברק, ונשמע בשנית מפי בעלי המעשה, מגולל את הנס הגדול שארע למשפחה מרְכִסִּים בזכות התחזקותם המיוחדת במצות ענית אמן על כל פְּרַטִּיהָ ודקדוקיה:

הספור החל לפני כשנה ומחצה. בשנה זאת נפטר לבית עולמו רופא הילדים הנודע הרב דוקטור ירחם אשר בגטל ז"ל.

דוקטור בגטל שמשמש בשנים האחרונות כמנהל הפגיה בבית החולים 'לניאדו' בנתיבה ובבית החולים 'מעיני הישועה' בבני ברק, היה ידוע כיהודי בר אורחן, איש ספר ורא שמים.

מלבד מקצועיותו המיוחדת, נודע שמו של ד"ר בגטל לתהלה בזכות יראת השמים המיוחדת בנחונו בה. למרות ידיעותיו המפלגות בעניני הרפואה הקפיד להתנייע על כל צעד ושעל עם רבותיו הגדולים, אשר כמים הפנים לפנים הטיבו לו אהבה וחבה, ואף הם נועצו בו בשאלות הרות גורל שיעלו על שלהם מעת לעת.

במים הם התינוקות שחבים לו את חייהם, ביניהם כאלו שגולדו במשקל נמוך במיוחד, והוא במקמחיתו הרבה טפל בהם באחריות ובמקצועיות עד שהשתחררו לביתם כשהם בריאים ושלמים.

במקופה האחרונה לחייו תקפה אותו המחלה הידועה, רחמנא ליצלו. ד"ר בגטל התיסר בסיורים קשים, אף למרות כל זאת לא חדל מעבודתו המסורה להציל עוד ועוד תינוקות ולסייע להורים רבים להעמיד דורות בישראל.

באותם חודשים קשים השתדלו בני משפחתו ומכריו לקבל על עצמם חלקים שונים לרפואתו, כאשר בין החלקים בלט המבצע המיוחד שהכינו בני משפחתו במסרה להתחזק ולחזק את כל בני המשפחה במצוה הכפירה של ענית אמן. כידוע, ענית אמן היא מצוה קלה, אף מאידך כיון ששאר גדלתה תלויה בכונת עניתה על כל ברכה לפי ענינה, לפיכך היא דורשת מחשבה ויכבד ראש.

לצורך כך הם צירו על כרות ניר גדול פסיפס המרכב ממשפחות קטנות שעליהן רשומות ספרות מאמת עד ארבע. בראש הכרזה נרשמו ארבע קבוצות של ברכות, כאשר כל קבוצה סמנה במספר ובצבע שונה.

כל אחד מגני הבית שברך ברכה, הדביק על הכרזה מדבקה בצבע התואם לקבוצה שהברכה שייכת לה, וכך אט אט התמלאה הכרזה במדבקות זוהרות. כדי להגדיל את החויה סדרו הברכות באופן שבאמצעות הדבקה נכונה של המדבקות יוצרו מלים ומשפטים הקשורים לאמן, דבר שהעצים את ההנאה מהמבצע המאחר והתולעלי.

כפצוי, בעקבות המבצע החלו הילדים להקפיד יותר על אמירת הברכות בקול ועל ענית אמן אחריהו בפנהג הראויה. על אף שהזמן מה לאחר מכן, למגנת לב, נפטר הסב הדגול לבית עולמו, המשיכו הילדים במבצע ביתר שאת וביתר עז. הם חשו בלבם כי במעשיהם הם גורמים נחת רוח ועליו נשמה הגדול, והדבר הסב להם קורת רוח וספוק.

בהתלהבותם הרבה ספרו הילדים לחבריהם על המבצע, ואט אט הפך הוא לשיחת היום בקרב ילדי רכסים. מפה לאן עברה השמועה על המבצע המיוחד והפלקט המרהיב שגילה אליו. רבים בקשו להתחזק, וגליון המבצע צלם בכמה עשרות עתקים והופץ במחיר הקרן לכל דורש ומבקש.

היה זה באחד ממוצאי השבתות. מכשיר הטלפון בבית משפחת בגטל צלצל. השופרת הורמה ומעבר לקו נשמע קול נרגש של אשה שהדהתה כאם אחת המשפחות הדרות בשכונתם. היא ספרה לגבי בגטל כי זמן מה קדם לכן רכשה את הכרזה המיוחדת של האמן. הכרזה הדבקה בגיר דבק רחב על קיר חדר הילדים בבית המשפחה, ובשבועים האחרונים הפסיפס כבר הספיק להתמלא בחציו ולחשוף מקצת מהמלים ש'נחבאו' בתוכו.

הוסיפה האשה וספרה: 'בשעה שקדמת למדי, בבקר יום השבת, התעוררו כל בני הבית לשמע יצקותיו המחרדות של אחד הילדים'.

נשענו במהירות לחדרו והבחנו בגלד המבעת המצביע לעבר הכרזה התלויה על הקיר. מבט קצר הספיק כדי שגבנו את גדל הנס שארע לנו; אל אחת מפסות גיר הדבק שבאמצעותו היצודה הכרזה לקיר, דבוק היה נחש מת. הנחש שנראה גדול וימא, נדבק בראשו לפסת הדבק, ולמרבחה הפלא, על אף שנסה בכל כוחותיו להשתחרר לא עלה הדבר בידו.

אחד השכנים שבקי היה בטבעם של נחשים הזעק למקום והתפעל עד עמקו נשמחו מהנס העצום שהתרחש מול עיניו. מדבר בנחש ארסי ומסכן, צוץ האיש, איננו יכול להסביר כיצד לא הצליח להשתחרר מפסת הדבק שאליה נדבק, ומדוע לא הניח לא מי מילדכי בטרים טפס על הכרזה, אין ספק כי התחוש כאן נס גלוי! הוסיף האיש בהתפעלות בטרים עוב את הבית'.

הדלת נסגרה מאחוריה, ובבית נותרו ההורים וילדיהם המומים מהנס הגדול שהתחולל למול עיניהם. הם לא היו זקוקים להסברים נוספים. בטוחים היו מעל לכל ספק מהי הזכות שהנהגה עליהם מהנחש האימנני. הכרזה הצבעונית שפורעה היתה בחלקה העליון העידה על כך כאף עדים.

מלאכי האמן שמלאו את חלל הבית בימים האחרונים בלמו את הנחש והצילו את הילדים מנשיכתו המסכנת.

עליוני shay

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

אי ש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש י כסלו תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:00 תל-אביב: 4:14 חיפה: 4:03 מוצאי שבת: ירושלים: 5:16 תל-אביב: 5:17 חיפה: 5:15 ר"ת: 5:52

פרשת ויצא

מעשר כספים

הביקור המסתורי...

סיפרה בתו של הגר"צ ויספיש זצ"ל (בנו של הגאון רבי דוד בהר"ץ זצ"ל): בכל ערב פסח היו מגיעות לאבי בקשות לצדקה, ואבי היה מפרש מממונו כדין. והנה בערב פסח אחד הגיעו אל אבי מכתבי בקשה יותר מתמיד:

היו אז מקרים קשים בירושלים שנזקקו לעזרה מיוחדת. נכמרו רחמי אבא על עניי ירושלים וחשב לתת הפעם מעל ומעבר ליכולתו: מאה ל"י שהיה סכום עצום בימים ההם. אבי קיבל את הסכמתה של אמי "שהרי את שותפה" כלשונו. וחילק הכל לנצרכים.

לפתע הגיע אלינו לביקור, ערבי בלתי מוכר. רגילים היינו באורחים ערבים לרגל עסקיו של אבא בחלב ומוצרים, ביקשנו ממנו לשבת באכסדרה וכיבדנו אותו בדבר מאכל. אמא הגיפה את התריסים הפונים לאכסדרה. שאל אותה הערבי מדוע עושה זאת? והשיבה כי "כל כבודה בת מלך פנימה".

הגיב הערבי במפתיע: יודע אני את הסיבה האמיתית: יש לכם סוד מקצועי ביצור מוצרי החלב ואינכם רוצים שיתגלה לי... אך אני כן יודע את הסוד. שאלנו, מה הסוד? אמר לנו: אותם מים הניגרים מן הגבינה, בעת החביצה, במקום להשקותם לפרות אפשר לשים אותם בצנטריפוגל [=מתקן להפרדת שומן מחלב] ולהוציא מהם הרבה שמנת. לאחר שאמר זאת, הלך הערבי. יצאנו לחפשו לבירור נוסף, אך הוא נעלם ולא ראינוהו יותר.

ניסינו את הצעתו והתקבלה שמנת בכמויות שלא יאמנו! תוך זמן קצר הכפלנו ושילשנו את ייצור השמנת והחמאה והרווחנו מהצעתו של הערבי מאות רבות של ל"י. את הפלא של גילוי ה"סוד" מהערבי ואת הפלא הגדול יותר, שאפשר להוציא ממי החלב בכמויות מסחריות של שמנת, ייחס אבא למעשר הכפול והמכופל שהפריש לצדקה מעל ומעבר לרגיל אצלו.

מצוה להפריש מעשר או חומש מרכושו לצרכי צדקה והחזקת תורה!

נלמד מהפסוק: "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (פרק כח-כב)

והובא בדעת זקנים (מהמדרש) "יעקב תיקן לתת מעשר מן הממון". ובגמרא למדו חז"ל מכפל הלשון "עשר תעשרנו" על מעשר כפול, היינו חומש. שכן אמרו: באושה התקינו, המבזבז אל יבזבז יותר מחומש (כתובות נ.).

החפץ חיים (בספרו אהבת חסד ח"ב פ"ט) כותב הדרכה כיצד יפריש אדם מעשר כספים מרווחיו באופן הראוי ביותר: (א) ראשית, טוב שיתנה בתחילה על מצות המעשר שהוא בלי נדר כדי שלא יכשל ח"ו בעוון נדרים, ויראה שיהיה לו פנקס מיוחד שיכתוב בו כל רווח שמזמין לו הש"ת, אחר ניכוי הוצאותיו.

ב) יעשה חשבון בכל חצי שנה או עכ"פ בכל שנה. ואם יזדמן לו ח"ץ הפסד בתוך זמן זה, ינכה מחשבון הרווח ויתרת הרווח יהיה שייך מזה מעשר לצדקה.

ג) בכל משך הזמן הזה יכתוב בפנקס כל הנתניות שמוציא על הצדקה, ויכול לכלול בחשבון של המעשר כל מה שרגיל ליתן בביתו לעניים אפילו פרוטה. וינכה כל זה לבסוף מן המעשר.

ד) אם בעת החשבון יראה שיש עודף במעשר על מה שהוציא, יראה להפרישם ולחלקם מיד, ואם לא מזדמנים לו כעת העניים שבדעתו לתת להם, יכול להשהות עודף המעשר אצלו עד שיזדמנו לו, ואין מוכרח לחלקם מיד, ומותר לעת עתה להשתמש במעות לעצמו, אך כשיזדמנו לו העניים שרגיל לחלק להם מזה, מחוייב ללות ולשלם להם מיד.

ה) אם ימצא שהוציא לצרכי הצדקה יותר מהמעשר. יש אומרים שיכול לנכות זה לבסוף מהמעשר של שנה שניה. ויש מחמירין בזה. על כן טוב לעשות כאשר כתבנו לעיל, דהיינו שיתנה בפירוש בתחילת קבלתו את מעות המעשר, שיוכל לתת מעות לצדקה על סמך שיגבה לבסוף ממעשר מתי שיזדמן.

ומוסיף החפץ חיים: שכ"ז טוב אם יש לו עסק פרטי שיכול לכתוב הרווח שמזמן לו ה' בכל פעם. אבל אם הוא חנוני, כמעט שא"א לכתוב בכל פעם את מעט הרווח שמזמן לו. על כן העצה לזה, שבכל שנה יעשה חשבון מסחורתו בכלליות סחורותיו וחשבון פנקסו השייך לעסק וידע את מה שנתווסף לו. גם יחשב ויעריך את חשבון הוצאות הבית על מזונותיו ומלבושיו שהיה לו במשך הזמן הזה. ולעומת זאת יחשב כל מה שהוציא עבור הצדקה שכתב בפנקסו. וכ"ז יתנה בתחילת קבלתו את המצוה שיוכל לשער בכל אלו לפי דעתו בערך ולא במדויק.

להסתפק במה שחננו השי"ת ולשמוח בחלקו !

נלמד מהפסוק: "ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" (פרק כח-ב)

וכתב ללמוד מכאן החובת הלבבות (שער הבחינה פ"ה) כי "זאת שאלת הצדיקים מאת ה' לא ישאלו המותרות, רק הדבר ההכרחי בלבד, שאי אפשר לו לאדם שיחיה בלעדיו. ובידוע כי נטיית האדם אחר בקשת המותרות, הוא גורם לו מהומות רבות, ועל כן כל איש ירא את ה', ראוי לו שיהיה שמח בחלקו ושיסתפק במועט, ושלא יתאוה המותרות, ויטיב לבו ביראת ה'".

ההסתפקות במועט, טובה ויפה לא רק לעולם הזה אלא גם למען העולם הבא, כפי שכתב רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו חסדי אבות), כי יש לו למסתפק במועט ריווח גדול בעלמא דקשוט, שכן ידוע שהקב"ה מעניש מדה כנגד מדה. מעתה, כאשר יגיע לעולם האמת אדם שלא היה לו כלל מדת ההסתפקות בעולם הזה, אלא הרבה במותרות בריבוי אכילה ושתייה ובמלבושים רבים ויקרים, יתבע ממנו הקב"ה: הראה לנו תורה ומצוות שהרבת בעולם הזה. ואז ישחר משחור תארו, כי בוודאי אין בידו תורה ומצוות כפי חיובו בעולם הזה, ויוצא דינו קשה רח"ל.

ואולם אם חי האדם במדת ההסתפקות ולא היה נבהל לקנות הון. אזי אחר פטירתו אומר הקב"ה לבית דין של מעלה להקל בדינו, כשם שהוא הסתפק במועט בטוב הגשמי שהטבתי עמו, והיה נחשב בעיניו המעט להרבה, כך מעט התורה והמצוות שעשה, יחשבו בעיניו להרבה, מדה כנגד מדה.

נמצא לפי", שמי שיש לו מדת ההסתפקות ושמה בחלקו, ירויח בכפלים: **א)** יהיה לו טוב בעולם הבא, כאשר מעט זכויות יחשבו לו להרבה. **ב)** גם בעולם הזה יהיה מאושר, שיינצל מעצב ודאגות מכיון ששמה הוא בחלקו.

באחת משיחותיו אמר הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל בין היתר את הדברים הבאים: "ההתחרות בחיי העולם הזה שיש היום ברמת חיי המשפחות הוא נורא ואיום! רואים שאפילו עני שבישראל רוצה לערוך שמחות כמו עשיר. אין זאת אלא שהקנאה והתאוה מוציאים את האדם מן העולם.

"עלינו לעזוב את התחרות בענייני העולם הזה, ולעמוד בנסיון של חיי תורה מתוך דחקות, שזה הנסיון שלנו כעת. והתכלית היא לעמוד בניסיון, ועוד אדרבה, להתרומם מן הנסיון לחיות כמו בדורות הקודמים - "תורה מתוך הדחק".

פעם נשאל רבי מיכל יהודה: כיצד אפשר בזמננו, שיש שפע גשמי גדול, להנהיג את הבית "בהסתפקות במועט" באופן שהילדים לא ירגישו כמקופחים ביחס לאחרים ויבואו לקנאות בהם?

והשיב רבי מיכל יהודה: "העיקר תלוי בשמחה שההורים משדרים בבית, ואם הם משדרים אווירה של שמחה ושל התספקות במועט, אזי הילדים קולטים זאת, והם מאושרים במה שיש להם, ואין להם כל קנאה לאחרים.. וכאשר ילד שמח ומרוצה בבית שלו, שוב אינו מחפש שום דבר מחוץ לבית".

ההסתפקות במועט היא גם הערובה להצלחה בלימוד התורה! ראיה לכך הביא הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל מהמעשה הידוע על רבי עקיבא ואשתו שהתגוררו בבקתה עלובה בימי עונים, כשתבן וקש משמשים להם כמצע לנום את שנתם. נשלח אליהו הנביא לעודדם - הוא נקש בדלתם וביקש מרבי עקיבא מעט תבן לאשתו שילדה, וכי אין להם קש להניח עליו את התינוק. התעודד רבי עקיבא ואמר לאשתו: "את רואה? יש עניים יותר מאיתנו".

ולכאורה תמוה: אם כבר נשלח אליהם אליהו, מדוע לא העשירם? וכי נבצר היה ממנו לבנות להם ארמון מלא בכל טוב!?

אלא התשובה היא: אמנם היה רבי עקיבא מרויח את העושר. אבל אז היה עם ישראל מפסיד את רבי עקיבא...! שכן תורה לא קונים מתוך עושר אלא מתוך עוני והסתפקות במועט, כדתנן (במסכת אבות) שכך היא דרכה של תורה... ואם אתה עושה כן אשריך בעוה"ז וטוב לך בעוה"ב...

"להסתפק בהכרחי"...

כאשר היה הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל כבן שבעים ושמונה והוא חולה ותשוש, הכינה לו פעם רעייתו הרבנית (מזיווג שני) מרק עוף מהביל. טבל רבי יוסף חיים את הכף בצלחת, טעם טעימה אחת ולא יסף.

כשנכנסה הרבנית לחדר, פנה אליה רבי יוסף חיים בהתנצלות נוגעת ללב, והחל משבח אותה על מומחיותה בהכנת מטעמים, ותוך כדי דיבור ביקש את סליחה באמרו:

"מעדנים כאלו בימות החול, זה קצת יותר מדי... הן כל ימי נזהר הייתי מלפנק את גופי, והרגלתי להסתפק בהכרחי, ואף עלה בידי. ואם כן, למה לקלקלו דוקא כעת בערוב ימי, דוקא סמוך לפרידתי ממנו... שמרי על המתכון המוצלח הזה לכבוד שבת, ואז אשמח מאד להתענג על התבשילים הטעימים שלך, ואטעם מהם מלא חופניים..."

חכמת חיים

צערנו של החפץ חיים...

פעם הגיע לידיו של החפץ חיים, סכום גדול בבת אחת של שלושת אלפי זלוטי, כפדיון ממכירת ספריו. הדבר גרם לו צער עמוק... "מדוע אני צריך את כל הכסף הזה?" שאל בצער. והוסיף: כשריש לקיש נפטר, כל רכושו שהותיר אחריו הסתכם בחבילה של ירקות והוא קרא על עצמו: "יעזבו לאחרים חילם" (גיטין מז).

על כן, החל החפץ חיים לנקוט מיד בכמה פעולות של שימוש בכסף הזה לצורך הציבור, כמו הדפסת ופירסום חוברות שונות בענייני חיוק הדת, ועוד כהנה פעולות שונות לזיכוי הרבים, עד שהוציא מכיסו את הזולטי האחרון. **מאיר עיני ישראל**

הזהירות ממותרות...

הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל נזהר ביותר ממה שנחשב אצלו ל"מותרות"... כאשר נקרעו מנעליו סירב להחליפן בחדשות, אלא הורה למוסרן לידי הסנדלר שיתקן בהם טלאי...

ומעשה בעוזרת שהכינה ארוחות בביתו (אחרי פטירת זוגתו הרבנית), ראתה פעם בשוק שהביאו תפוזים מפורטוגל ומוכרים אותם בזול, על כן קנתה עבורו תפוזים אחדים לכבוד שבת, אך רבי אלחנן סירב לאוכלם, בנימוק, כי הישיבה היא שמשלמת על כל צרכיו וממילא אינו רשאי להזדקק למותרות...

אור אלחנן

"גדיק אוכל לשובע נפשו"

סיפר הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל: כשביקר פעם אצל המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, היה זה בשעה שהביאו לו את ארחת הערב אשר היתה מורכבת מפרוסות לחם, ופירות ועוד דברים. לא לקח רבי יחזקאל לעצמו אלא את הפירות ומעט מהלחם, מינימום שבמינימום.

שאל רבי שמואל את המשגיח, מדוע לוקח כל כך מעט ולא חס על בריאותו? השיב המשגיח, כי "לימד" את גופו לכמה אוכל זקוק הוא, ודי לו במעט הזה. ואמנם הפעם לקח פחות מכמות הלחם לה הוא זקוק, משום שהביאו לו פירות ארץ ישראל ורוצה לאוכלם לתיאבון!...

ראש הישיבה

להוכיח הזולת בדרכי נועם ומתוך אהבה ורעות!

נלמד מהפסוק: "ויאמר להם יעקב אחי... ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה... ויאמר לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים" (כט-ד,ח)

ופירש רש"י: לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד. אמר להם, הן עוד היום גדול, כלומר: אם שכירי יום אתם לא שלמתם פעולת היום... עכ"ל. והובא במדרש לקח טוב: מכאן לאדם חשוב שהולך למקום אחד ורואה דבר שלא כהוגן שצריך למונעו ואל יאמר שלום עלי נפשי.

כיצד יש לקיים מצות תוכחה שתהיה באופן הנכון והמועיל ביותר? הדרכה מאלפת בענין זה כתב חתנו של החפץ חיים הגאון **רבי אהרן כהן זצ"ל** בשם חמיו החפץ חיים. ואלו דבריו:

"כשאדם רוצה להוכיח את חברו על איזה דבר שעשה שלא כהוגן - הן במילי דשמיא והן במילי דעלמא - הוא צריך להוכיחו בלשון רך ובדברי נועם, ויזהר מאד שלא להביא את חברו לידי "נצחנות", מפני שאם יוציא אותו, על ידי תוכחתו, מגדרו, ויכריחו להתעקש, אזי ח"ו אין שכינה חשובה כנגדו, וכיון שבא לכלל ניצוח, אזי רצונו משחדו לעבור על כל זדון בשאט נפש, ולא לשוב מפני שום דבר, הן מה ששייך למדת הדרך-ארץ והן מה שנוגע לחברו בנפשו.

"והנה בזמן האחרון הולכת ונעשית מצות התוכחה לענין הדורש שימת לב וחריצות יותר ויותר. שכן מלפנים היתה עפ"י רוב התוכחה נשמעת רק על חטאים קלים, והמוכיח היה נוהג להעיר את חברו בידידות על מה ששגג, ודבריו היו נכנסים בלבו. אבל לא כן הדברים בזמננו, אשר המוכיח ומקבל התוכחה הם שני סוגי אנשים שונים, והדברים שעליהם צריכים להוכיח המה גופי עוונות ח"ו. ויש בהם כדי להוציא את המוכיח מגדרו שידבר דברים קשים, ואז ח"ו יכולה תוכחה כזו להביא רק הפסד, ולגרום שחברו יחטא עוד יותר."

"וכל בר-דעת, איננו יכול בימינו להשתמט ממצוה זו בטענה שהיא שייכת רק לרב ולראשי העדה, מפני שהיום כולם רואים בחוש שרב יכול להשפיע רק באופן כללי. אבל עיקר התוכחה כבר נכנסה לרשות הרבים, וכל יהודי חרד לדבר ה' יכול להשיג השפעה רבה בין קרוביו וידידיו, הן על הנהגתם בכלל והן בתיקון הפרטי." עכ"ד.

והחפץ חיים עצמו כותב במאמרו: כתוב בנביא יחזקאל ולג-ז,חט) שאמר לו הקב"ה: צופה נתתיך לבית ישראל... ואתה כי הזהרת רשע ולא שב מרשעו ומדרכו הרשעה, הוא בעונו ימות ואתה את נפשך הצלת." ולהיפך כתוב: "באמרי לרשע מות תמות ולא הזהרתו ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו, הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש."

ומזה לומד החפץ חיים ש"כל תלמיד חכם הוא בגדר "צופה" במקום הנביא להוכיח לעם את דרך ה', וח"ו אם מתרשל בזה עונו גדול מאד. ובימינו אלה, כל מי שמופלג בתורה ובידו להוכיח נקרא תלמיד חכם לענין זה, ולא בעינין לזה גאון גדול בתורה.

ועל כל תלמיד חכם שלא להתעצל בזה ולדחות הענין כלאחר יד, כי עליו לדעת כי בנפשו הוא ויתבע על זה. וכל הרוצה להנצל ממדת הדין הקשה, עליו להוכיח ולירז להמון ישראל, ואז את נפשו הציל ויהיה להם טוב בזה ובבא.

מדוע מלאך המות שחט לשוחט...?

פעם נסע הגאון מליסא - רבי יעקב לוברבוים זצ"ל (בעל נתיבות המשפט) למקום כלשהו ובדרך התאכסן באכסניה של יהודי. הדבר היה בימות החורף והקור היה עז.

והנה נכנס לאכסניה השוחט שבא מן העיר הסמוכה כדי לשחוט אצל הפונדקאי. כיון שהיה קר לשוחט ביקש הפונדקאי לתת לו כוס חלב חם לשתות. אך השוחט לא אבה בכוס חלב. והוא ביקש כוס יי"ש. אחר ששתה כוס אחת ביקש עוד אחת וכך לגם כמה כוסות.

לאחר ששתה לשכרה כמה וכמה כוסות, הכין עצמו לשחיטת הבהמה. הוא לקח את הסכין והתקרב אל הבהמה לשוחטה...

רבי יעקב שראה את כל מעשיו של השוחט קרא אליו בקול: "עמוד! כי לשיכור אסור לשחוט"... השוחט שלא הכיר את רבי יעקב כעס על תוכחתו ועל התערבותו במעשיו. אך בעל נתיבות המשפט הרגיע אותו והוסיף להוכיחו בנועם ובדברי חיידוד וכך אמר לו בין היתר:

"הלא מוצאים אנו ב"חד גדיא" שבהגדה של פסח "ואתא מלאך המות ושחט לשוחט דשחט לתורא" ונשאלת השאלה: מדוע מלאך המות הרג לשוחט? מה חטא השוחט ששחט לתורא, הלא סוף בהמה לשחיטה? אלא - הפטיר רבי יעקב - חטאו של השוחט היה בכך ששחט לתורא אחרי ארבע כוסות".

תוך כדי כך, נודע לאותו שוחט שהזובר אליו הוא הגאון מליסא. חרד מאד לקראתו וביקש מחילתו על דברי העזות שהשמיע בפניו, וקיבל על עצמו להיות מכאן ולהבא נזהר במעשיו.

מגדולי התורה והחסידות

"לא רק למתוח ביקורת"...

מעשה שהתכנסו אנשים באסיפה פומבית, כדי להוכיח את חברי-הועד שפעלו באותה עיר, על זה שאינם פועלים כהוגן. נענה על כך כ"ק האדמו"ר מגור רבי אברהם מרדכי זצ"ל (בעל האמרי אמת) ואמר להם:

כאשר באים להוכיח ולתקן את עוולות הזולת, אין די רק למתוח ביקורת, אלא יש להציע ולהראות את התיב אשר הוא דרך המלך לתיקון הענין.

וראיה לכך - אמר האדמו"ר - היא ממה שאמרו חז"ל על יתרו שנקרא "יתר" על שם שיתר פרשה אחת בתורה: "ואתה תחזה" (שמות יח-כא). והרי הפרשה שיתר מתחילה בפסוק "לא טוב הדבר אשר אתה עושה" ומדוע מציינים "ואתה תחזה", אלא משום שבזה החלה הצעת התיקון להבא...

בישישים חכמה

תוכחה בחביבות ובנועם

סיפר בנו של הצדיק רבי חיים פלאגי זצ"ל על אביו:

היה מראה פנים שוחקות לכל מי שבא לפניו, ומראה לו חיבה כאילו היה בנו. ואפילו למי שהתריס כנגדו ובא לבקש מחילה, מיד היה מקבלו בסבר פנים יפות ושמחות.

והרגשתי הרבה פעמים שכאשר היה רוצה להוכיח את הזולת, היה מרבה לשחוק עמו קודם שיתחיל בדברי התוכחות, זאת כדי שלא ירגיש הלה צער והקפדה על דברי התוכחה.

צואה מחיים

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו - סיפורים בני זמננו

"קומו ונעלה ציון" / הרב נפתלי וינברג

האכזרים. פלא שמיליוני אזרחים בארה"ב מצטיידים בנשק חם לשם הגנה? המיעוט הליברלי לא בוחל בהיתר כל תועבה שבעולם ובלבד שזה יתיישב עם "ההשקפה" המעוותת שלו.

ולכל השכבה האליטיסטית הזו העניק טראמפ סנוקרת לתוך הפרצוף. בניגוד לכל הסוקרים מטעם-עצמם שחיים בבועה הליברלית שלהם, זכה טראמפ בנשיאות - כאשר הוויכוח בין השקפת העולם הליברלית, אותה ייצגו הדמוקרטים, להשקפת העולם השמרנית, אותה ייצגו הרפובליקנים, בהחלט נידונה בעימותים שבין המועמדים לפני הבחירות.

* * *

מזה שנים ספדו הפרשנים למפלגה הרפובליקנית. טענו שאין לה סיכוי לנצח היות שהמהגרים מתרבים, ואלו נוטים במוצהר לטובת הדמוקרטים. אך בהשגחה פרטית ניצחו השמרנים **וזה מלמד אותנו שהקב"ה מצפה לעצירת ההתדרדרות**. אם הליברלים והמתירנים היו זוכים בבחירות, הייתה ארה"ב מתפרקת מבפנים לחלוטין. כל הערכים היו מושלכים לפח האשפה, בדרך ליצירת סדום מודרנית, כאשר היום המצב שם לא רחוק מכך.

נכון. טראמפ עדיין איננו מל"ו צדיקים שבדור... אך הוא בהחלט מייצג ערכים שמרנים, שיחסית טובים פי אלף מונים מאלה של מתנגדיו. הוא גם לא מגלה הנאה מיוחדת לחבק את שונאי ישראל ולבעוט ביהודים - כמנהג קודמו ששמו מכיל משום מה את צירוף האותיות 'חוסיינ'... יש לו אפילו חתן, שמזדהה כאורתודוכסי ומצהיר קבל עם ועדה על שמירת המצות, וטראמפ גאה בו ובנכדיו היהודים.

* * *

מניצחוננו המפתיע אנו למדים שהקב"ה הוא שמוביל את העולם מעבר לכל מחשבות אדם כדי להטיב. וזה סימן שעלינו רק לחזק יותר את ציפיתנו לביאת משיח צדקינו בכל יום שיבוא. איננו שוגים באשליות. אמריקה היא הולכת להפוך למוסרית, כי התדרדרותה הרוחנית של האומה לא כבר בדרך אל-חזור. מה שכן, הבחירה בשמרנים מעניקה את התקווה לעצירת ההתדרדרות הנוספת - וזה כבר המון. אך בכל מקרה, גם המצב הנוכחי לא יוכל להימשך אין קץ. עשוי לבוא יום בו תתבקש האומה האמריקנית לשלם על אי-התרבות שהעניקה לעולם.

אמנם, תובנה זו גופא מה שנראה שהעולם צועד לכיוון של שיפור רוחני, מזמין את יהודי ארה"ב לעלות לארץ ישראל, למרות הקושי המובן של לעקור ממקור פרנסה. אך כל מי שיודע לראות ולשמע, מבין שעתידי היהודים הנו בארץ ולא בחו"ל. גם כאשר נגאלו ממצרים לא הסכימו כולם לצאת, אך זה לא מנע מהאחרים את הגאולה. כשיש אפשרות להשתכן בא"י ובחרים להשאר שם לכאורה ע"ז אמרו חז"ל (וכתובות ק"י) "כל הדר בארץ ישראל - דומה כמי שיש לו א-לוה, וכל הדר בחוצה לארץ - דומה כמי שאין לו א-לוה, שנאמר: (ויקרא כה, לח) לְתֵת לְכֶם אֶת אֶרֶץ פְּנֵנָה לְהִיּוֹת לְכֶם לְאֱלֹקִים, וְכָל שְׂאִינֵי דָר בְּאֶרֶץ אֵין לוֹ א-לוֹה: אֵלֶּא לֹמַר לָךְ: כָּל הַדָּר בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - כְּאִילוֹ עֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים".

איננו יודעים מה ילד יום, אך כדאי שנתאזר בביטחון בהקב"ה - נעלה לארץ ונתעלה בחיים רוחניים נעלים בארץ ישראל!

ידוע מאמר חז"ל שכל העולם נברא עבור ישראל ("בְּרֵאשִׁית" בשביל ישראל שנקראו "רְאשִׁית" - רש"י בפסוק הראשון בתורה) הווה אומר שכל ההתרחשויות בעולם קשורות - אם במישרין ואם בעקיפין - לעם ישראל. מה גם התרחשות מפתיעה שכזו בה נבחר **דונלד טראמפ** כ"מלך העולם", ללא כל רקורד מתבקש של הצלחה מדינית / צבאית וכדו'.

הסיפור הזה בוודאי זועק דרשני! והשאלה אם-כן: מה משמעות בחירתו לנשיא ארה"ב, בהתאם להשקפת התורה? בשורות הבאות ננסה להעניק את המענה.

* * *

ארה"ב, וישראל החילונית בעקבותיה, מושתתים על יסודות ה'דמוקרטיה'. מייסדי המדינה חלמו 'להיות עם חופשי בארצנו', כאשר מי שמכריע בכל תחום איננה התורה אלא 'הרוב המכריע'. נכון, את חוקי הנישואין הם השאירו תחת סמכות 'הרבנות הראשית'. אך זה היה מתוך ידיעה ברורה שאלמלא כן עשוי רובו של העם להיעלם ולהיטמע - כפי שזה מתרחש לצערנו ברבות ממדינות העולם. אחוזי נישואי התערובת בעולם מעוררי פלצות, ובחלקם זה מתקרב לתשעים אחוז רח"ל.

אך מלבד פינת חמד זו של מוסד הנישואין, ייחלו המייסדים למדינה דמוקרטית חופשית לחלוטין. את ערך הדמוקרטיה הם זיהו - או הציגו - עם **"אחרי רבים להטות"** (שמות כג, ב) וביקשו לשכוח את **"לא תהיה אחרי רבים להטות"** (שם) - בחירה סלקטיבית שכזו רח"ל...

נחזור לארה"ב. מתחילת יסודה של המדינה לפני 240 שנה קובע העם את מדיניותה. אין ספק שהרעיון הזה מושך כל אחד, שכן מי לא רוצה להרגיש "בעל הבית"? אך מאידך מבין כל בר-דעת שהרעיון הזה של "הרוב תמיד קובע" איננו עומד במבחן המציאות כלל וכלל.

לדוגמה; לו יערכו 'משאל-עם' בארה"ב, או בכל מדינה דמוקרטית אחרת, אודות השאלה: **"האם לבטל את מס הכנסה? כן / לא"** אין ספק שהרוב המוחלט ישיב בחיוב, אך כל אחד מבין שללא הכנסות - אין מדינה... באותה מידה ישיבו הרוב 'כן' על השאלה: **"האם תחלק המדינה מענק חד פעמי של מיליון דולר לכל אזרח? כן / לא"** ואין צורך לתאר לאיזו אינפלציה תדרדר ארה"ב עם הדפסת 320,000,000,000,000 דולרים חדשים...

הווה אומר שכולם מבינים ש"הרוב" אינו ערובה לדרך האמת. אך מה קורה כאשר הרוב נשלט באמצעות שטיפת מח אין סופית של **מיעוט** ליברלי? זה כבר בכלל עסק מטורף!

זה בדיוק מה שהתרחש בארצות הברית של אמריקה!

רוב תושבי ארה"ב, הינם טיפוסים שמרנים יחסית. אך מיעוט צעקני, ליברלי שמאלני, השתלט על התקשורת, על האמנות, על השיח הציבורי - ומלפני שמונה שנים גם על הפוליטיקה ומוקדי הכוח.

הרעיון האנטי-חינוכי בעליל שילד "שווה זכויות" כמו הוריו, מקורו במיעוט ליברלי זה, כמו: האיווולת של פירוק המשפחה מתוך עקשנות שמעמד האשה חייב להיות שווה לגבר, וכדומה דעות כוזבות, עד שיש בארה"ב כיתות שלמות של ילדים מבתים מפורקים!

גם פריחת הפשע מקורה במיעוט הליברלי, שמתעקש לרחם על

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 182 | שנה ד' | פרשת ויצא | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

פחד ירא אלוקים מחיות

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא" (ויצא כה, יח) פרש"י עשאן כמין מרזב סביב לראשו שהיה ירא מפני חיות רעות. וצ"ב מה מועיל שעשאן כמרזב סביב לראשו וכי החיות לא יכולות להזיקו בגופו?

ואולי כפי מה שכתוב שהחיות בראותם צלם אלקים אינם מעיזים להזיק, ולהיפך כשלא רואים צלם אלקים הם מזיקים [ועי' שבת קנ"א ב' דאמר רמי בר חמא אין חי' שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה] וזה הרי ניכר "בפנים" של האדם, והיות שלא החזיק עצמו מספיק צדיק לכן רצה להסתיר פניו.

והנה בחובת הלבבות (שער אהבת ה' פ"ו) כתב שסיפר אחד מן החסידים על אחד מהיראים שמצאו ישן באחד המדברות וא"ל האינך ירא מן הארץ שאתה ישן במקום הזה א"ל בוש אני מאלקים שיראני ירא זולתו עכ"ל. וצ"ב דכאן כתוב שיעקב אבינו התגונן מפני חיות רעות.

וא' תירץ דיראת חטא של יעקב ה' כ"כ גדול, שחשב שקרוב לודאי שיכול להיענש, בשעה נמצא בקרוב למקום שחיות יראוהו.

ועוד צ"ב ממש"כ הדעת זקנים (להלן ל"ז כ"ח) שפני יוסף הוריקו בבור מאימת נחשים ועקרבים, ואולי קודם מ"ת ה' אחרת כיון שעדיין לא נצטוו על יראת ה' ומשו"ה פחדו.

אמנם אם זה דבר המובן מסברא בלי ציווי דאיך יתכן לפחד מאחרים, א"כ גם קודם מתן תורה ה' צריך להיות כך לפי הנוקטים (עי' ר"ג גאון ריש ברכות) דבני נח חייבים במצוות שכליות.

לא ישן במקום קדוש

"ואנכי לא ידעתי". פרש"י שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. יל"ע אם ה' איסור לישן שם, או שאין איסור אלא שאינו מהראוי לישן במקום קדוש?

וראה אילת השחר יבמות דף ו' שהסתפק רבנו שליט"א אם מורא מקדש נהג לפני בנין המקדש. וראה פנים יפות בפרשתינו.

ובשם מרן הגרי"ז צ"ל מובא (מפי השמועה) שלא ה' ישן שם משום דאיתא ביבמות דף ו, ב דדין מורא מקדש הוא גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים, ולמד מזה דאע"פ שזכה להשגות נפלאות בשינה זו, מ"מ לא ה' כדאי כל זה כדי לעבור איסור עכ"ל.

והנה בודאי שאיסור לא נדחה בשביל לזכות לדברים גדולים, אמנם כאן יל"ע דאם בן נח נצטווה על מורא מקדש נמצא שיעקב עבר עבירה בשוגג, ואע"ג דבן נח אזהרתו זו היא מיתתו דוקא בז' מצוות שנאמרו לו בפירושו, מ"מ צ"ע אם הקב"ה יגרום להצדיק שיכשל בחטא דהרי הוא רצה להמשיך והקב"ה עשה שתשקע חמה שלא בעונתו וכדאמרו חולין צא, ב צדיק בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה ועי"ז נגרם שישן שם?

ואם לא נצטוו בזה אלא דמ"מ כונתו משום שהאבות קיימו את כל התורה, מ"מ בדבר כזה שלא ידע ממנו כלל ומחמת זה לא קיים את הדין לא שייך להחשיבו כאיסור, דהא באמת לא נצטוו אלא דקיימו הכל כאילו נצטוו, וזה שייך רק במה שיודע ומקיים כאילו נצטוו, אבל כשאינו יודע שזה איסור ואינו מקיים לא שייך לומר שעבר בזה איסור.

ועוד דאם לא נצטוו הרי רבנו הנפש החיים ש"א פכ"א כותב: דקודם מתן תורה אע"פ שהאבות היו מקיימים את כל התורה, מ"מ מה שהשיגו דלפי שורש נשמתם יגרמו לתיקונים גדולים עשו, ומה"ט נשא יעקב ב' אחיות ויגע כמה יגיעות ועבודות להשיגם שינשאו לו עי"ש, וא"כ כאן שרצה הקב"ה להתגלות אליו הרי אין לך תיקון גדול מזה, ולמה לא יישן הרי אדרבה אם ה' יודע שרצון השי"ת להתגלות אליו ה' צריך לרוץ לעשות רצון קונו ולהשיג את ההתגלות הזאת.

ויתכן לפרש שהצטעה כי לא הסתפק במה שהשיג שהקב"ה נתגלה אליו והבטיחו הבטחות חשובות אלו, כי כל זה הקב"ה עשה, אלא רצה לעשות בעצמו ע"י שה' לומד ומתפלל, וכידוע שעבודת ה' יותר מעולה במקום שיש יותר השראת השכינה, ואדם מתרומם שם מאד והצטער על אותם רגעים שישן ויכל להתעלות באופן גדול יותר מבמקום אחר.

[ועי' באור החיים כאן (כת, טז) דכ' ואמר ואנכי לא ידעתי קודם טעם הדבר כי אם היה יודע היה מכין עצמו לנבואה כי הנבואה צריכה הכנה כידוע. ואפשר אם היה מכין עצמו היה מתנבא בהקיץ ולא בחלום ידבר בו, ולזה מתאונן על מה שלא השכיל על דבר. ורש"י ז"ל פ' ואם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש ע"כ. ואם לזה לבד נתכוין נאמר אליו ואם לא ישנת לא היית חולם חלום נבואי בכל ההבטחות, ובהכרח להשלים הכוונה במה שפירשתי].

מה שקנתה אשה קנה בעלה בב"נ

ותתן לו את בלהה שפחתה לאשה ויבא אליה יעקב (ויצא ל, ז). צ"ב במה זה נקרא שהיא נתנה לו את שפחתה? ואולי הכונה לזה שנתנה לו רשות לשאת אותה.

ובתרגום יב"ע כתב ששחררה אותה, ולפי"ז מש"כ להלן פסוק ז' שפחת רחל צ"ל דנקראת שפחה ע"ש העבר.

ובהעמק דבר מפרש שבא לומר שלא הוקל גברתה בעיניה כמו הגה, וצ"ב בענין זה שיש פסוקים שנקראת שפחה ויש פסוקים שלא.

ויתכן ששיחררה בשטר והועיל אצלם, והנה בגיטין מ' א' איתא דעבד שהשיאו רבו בת חורין יצא לחירות ועי' יו"ד סימן רס"ז סעיף נ"ח נ"ט. אמנם יל"ע אם גם קודם מתן תורה זה ה' ראי' לשחרור, והאזה"ח לעיל כ"ט כ"ט כתב שלבן נתן את בלהה לרחל ע"מ שאין זכות לבעלה בה.

אמנם יל"ע לר"מ דס"ל בקידושין כ"ג ב' שאין קנין לאשה בלא בעלה, ולהלן פסוק י"ד כתבנו דאולי עדיין לא נהגו בתקנת מה שקנתה אשה קנה בעלה, ועי' אוה"ח לעיל ט"ז ה' מש"כ בענין זה על הגר.

לא יעשה כן במקומינו

הרבה פעמים שנשאל רבנו האם לשמוע שידוכים לבן או לבת קטנים יותר מאחיהם או אחותם הגדולה שעדיין לא התארוס?

ואומר רבנו שכדאי שישמעו שידוך גם לקטנים יותר. ובזכות שהגדולה ויתרה שידלגו עליה היא תזכה למצוא בקלות יותר את בן זוגה.

[ושמענו מדו"ר רבי ברוך רקובסקי זצ"ל שהחזון איש אמר לו על סיפור כזה, שזה כמו פלונטר שמנסים למשוך בכל חוט כדי לשחרר את פקעת החוטים, כך צריך לעשות גם בשידוכים]

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית מרת שרה רבקה ע"ה
א"ח להגאון האדיר רבי אשר ליכטנשטיין זצוק"ל ראש ישיבת קמניץ
נלב"ע י"ד כסליו תשע"ז

שמתפללים בתפילה שלעתיד לבוא ידע השר של הגויים שהקב"ה שולט, משמע שעד עכשיו הוא לא ידע. (אפיקי איל)

"ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו" (ויצא כח, יב)

כל אחד מצפה למילת שבח

בגמ' ב"ב ט"ז א' מסופר על רב אחא בר יעקב שדרש בפפוניא על השטן, ששטן ופנינה לשם שמים נתכוונו וכו' ונאמר שם בהמשך הגמ', אתא שטן נשקיה לכרעיה. והדברים מפליאים מאוד הרי השטן עושה את מלאכתו ע"י שליחות מהקב"ה ואין לו לחשוש משום ברי' שיפטרוהו ויסלקוהו ממלאכתו, ולמה היה צריך לדברי השבח שנאמרו עליו, הרי הוא מצווה ועושה מפי הקב"ה?

רק רואים מכאן יסוד גדול: שכל אחד צריך ורוצה לשמוע מילה טובה אפילו מי שנראה לנו שאינו צריך לזה. והראיה הכי גדולה משטן שנשקיה לכרעיה. (מפי בנו הגר"ש שליט"א)

"בחירה" ענינה אצל המלאכים

שאלה: האם למלאכים יש בחירה? תשובה: אנו אומרים בתפילה ביוה"כ ונתנה תוקף וכו'. ומלאכים יחפזו, וחיל ורעדה יאחזו וכו', כי לא יזכו בעיניך בדין, וזה קאי גם על המלאכים.

כתוב בירושלמי בר"ה (פרק ד' הלכה ד') על המזלות דכל שני שעות יש מזל אחו, ואותו מזל שמשמש עכשיו אינו רואה את המזל שאחריו, אלא רק את שלפניו, כיון שאצלו כבר חושך שהרי הגלגל מסתובב, וכבר אצלו חושך, וכך לא מתקנאים אחד בשני.

הנפשה"ח (שער ד' פרק ט"ז) מביא תנא דבי אליהו (סדר אליהו רבה פ"ח) שכתב שאדם שלמד דרך ארץ יש מלאך אחד לשומרו, ואם למד גם מקרא שני מלאכים לשומרו, ואם למד גם דרך ארץ מקרא, משנה וכו' הקב"ה שומרו.

מה ההבדל בין מלאך אחד לשומרו או שנים, ובין שמירת הקב"ה בעצמו?

וכן בשמות רבה (פרשה ל"ב). עשה מצוה אחת הקב"ה מביא לו מלאך לשומרו "חונה מלאך ד' סביב ליראיו", עשה שני מצוות הקב"ה נותן לו שני מלאכים לשומרו, עשה מצוות הרבה חצי מחנהו, עכ"ל.

וקשה מה הנפק"מ בין שני מלאכים לאחד, דממה נפשך אם יש קטרוג אז מלאך אחד גם לא יכול לשמור, ואם לאו אז גם אחד מספיק?

ונראה לומר דאם הקב"ה בעצמו שומר זה יותר טוב וכמו דמבואר בגמ' בחגיגה (ד'): שלפעמים המלאך שוכח או טועה, אבל הקב"ה לא שוכח. (ולכן יש חילוק גם בין שני מלאכים למלאך אחד). (אפיקי איל)

הדרגות במלאכים עצמם

אמר רבנו: נראה לי [ולא שמעתי ולא קיבלתי בזה] שמה שכתוב יש הבדל בין מלאך למלאך הוא כמו מדרגות ברוחניות זה מעל זה, וכל ההבדל ביניהם הוא ביחס להשגות מהקב"ה, כמה יש לו השגה בהקב"ה, והמלאך הזה משיג יותר ממלאך זה, וכן מוכח מהרמח"ל במאמר החכמה

בתפילה הוא יותר ממלאך

ברכות י' ב' וא"ר יוסי בר' חנינא משום ראב"י המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנא' ורגליהם רגל ישרה.

ויש להבין מה הראיה מהפסוק הא קרא איירי במלאכים, ומגלן דגם אנחנו צריכים להיות ברגל ישרה?

אלא בהכרח דזה היה פשוט לגמ' דבשעת התפלה אנו כמלאכים. והנה בשבת דף קי"ב ב' אמר ר' זירא אמר רבא בר זימונא אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים, ע"ש. הרי מבואר דאותו חילוק ומרחק שיש בין חמור לבן אדם יש בין מלאך לאדם.

וזה ודאי דדברי הגמ' דרגליהם רגל ישרה קאי נמי על הדור שלנו, ואם אנו כחמורים איך נהי' בתפלה כמלאכים דרגליהם רגל ישרה, חזינן דהאדם יכול להיות כל היום כחמוה, אבל בשעת תפלת 'שמונה עשרה' נהפך להיות כמלאך.

הרגיש שמלאך שומר עלי

סיפרו לרבינו הגר"ק שליט"א: שרבינו אמר שהיה זמן שהיה כמה שעות בתחנת הרכבת בברלין במקום סכנת נפשות בימי מלחמת העולם השנייה, והרגיש בחוש שהיה עמו מלאך ששומר עליו.

הגיב רבינו הגר"ח, לכל אחד יש מלאך. [עי' ב"ק ב, ב אדם אית ליה מזלא ובפרש"י] ומי שמקלקל את מעשיו הם בורחים ממנו, ורבנו לא קלקל לכך נשאר עמו המלאך והרגיש בחוש את המלאך [מנחת תודה]

שירת המלאכים

רגיל רבנו לספר מעשה נורא שמוספר על בעל מגלה עמוקות ז"ע, שבלילה היו באים אצלו מלאכים ושרים עמו, והזהיר שאף אחד לא יכנס לחדרו מפני שזה סכנה, ולילה אחד נכנסו ג' אנשים והתחבאו תחת המטה והתחילו ללמוד ובאו מלאכי ה' ושרו עמו, וג' האנשים מתו מיד, ונגזר עליו מהשמים שילך בגלות על דבר זה, ואע"פ שהזהיר שלא יכנסו מ"מ כיון שנתגלגל מיתתם על ידו הוצרך כפרה, ופעם כשהי' באיזה סוכה נגבב שם גביע כסף וחשדוהו שהוא הגנב ורצו להענישו וברגע האחרון נמצא הגנב ועזבו אותו ולאחר מעשה זה נשלם כפרתו ונגמר גלותו.

יש לנו עסק עם מלאך

שח הגרא"י קוק שליט"א: נכנסתי פעם למרן שליט"א ושאלתי אותו על ענינים שניתן לחזק מספר דברים בישיבה הק'. ולעת סיום אמר לי רק תזכור יש לנו כאן עסק עם מלאך, ומלאך יותר חזק מבן אדם אז אל תחשוב שמחר הכל יהיה טוב, אתם הולכים לצאת למלחמה עם מלאכים, ויש להביא בחשבון גם את זה.

ונהנים ממנו עצה

בשביל כסף יש כח

לפני כמה שנים היה בבני ברק יהודי שהיה גומל חסדים ביותר וארגן מכירת בשר בזול לפסח. לצורך זה עשה הסכם עם משווק שיעבור בכל המקומות לחלוקת הבשר ומכירתו במחיר המוזל. אותו משווק הגיע בתחילה לכל המקומות כפי שסוכם, אבל ביום האחרון לא הגיע וכל האברכים בכל המקומות שהיה אמור להגיע אליהם המתינו עד בוש והיה להם עגמת נפש.

אחר הפסח רצה אותו איש חסד לפרסם מודעת התנצלות בעיתון, וניגש לשאול את רבינו האם לכתוב שאותו משווק עבד במסירות וללא ליאות כל הזמן, וסמוך לפסח כרע מעייפות והתמוטט, ולכן לא הגיע כפי שאותו משווק טען לו בהסבירו מדוע לא הגיע.

אמר לו רבינו: אל תפרסם התנצלות זו, דע שבשביל כסף יש לאנשים תמיד כח, ואכן אותו איש חסד מיד ביטל את הפירסום, אבל עז היה רצונו לדעת מדוע המשווק לא בא?

ואחרי שבדק היטב התברר שהמשווק לא היה עייף ולא ממוטט, והסיבה האמיתית היתה שבאותו יום הציעו למשווק למכור במקום אחר בקצת יותר רווח, ולפיכך לא הגיע. ושמח אותו איש חסד ואמר: תמיד שומע אני בקול חכמים אבל הרי לא תמיד זוכים לראות מיד במציאות את עומק דבריהם לעינינו ואשרי שזכיתי לכך. (מזקנים אתבונן)

צורת העיטוף

בעטיפת הטלית רבנו אינו מכסה עיניו עם הטלית, וכמדומה שפעם אמר הטעם שלא מסתבר שהישמעאלים מכסים לגמרי את עיניהם כשמתעטפים, כי הלא צריכים ג"כ לראות. [א"ה, וכן הביא מרן הגר"ק שליט"א בשם החזו"א זצ"ל]

ונשאל רבנו האם כשמתעטפים בציצית צריך להמתין אחרי הברכה כדי הילוך ד"א [בעוד שמעוטף כדרך הישמעאלים] ורק אח"כ לומר הפסוקים "מה יקר חסדך" וגו' מחשש הפסק בין הברכה לעיטוף?

השיב שאע"פ שכתוב שיש להישאר מעוטף כדי הילוך ד"א, אפשר להתחיל לומר הפסוקים מיד לאחר העיטוף, מכיון שהמצוה היא העיטוף, ומה שנשארים מעוטף זה רק משום שאם תיפק נסתור את העיטוף אין זה נראה כדרך לבישה.

(רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

נוסח הכונה

רבנו ביקש שייכנו לו על פתק מודפס לשון השו"ע (ס' ח' ס"ח וס' כ"ה ס"ה) הכוונה של מצות ציצית ותפלין, ומחזיקו בכיסו, והניחו בתוך מעטפה, כדי שיהי' בתוך כיסוי שיכול להכניסו לביה"כ. [עו' במ"ב שם הטעם דבציצית ותפלין איכא כוונה נוספת]. [צדיק כתמר יפרח]

ואמר רבנו שיתכן שבמצות ציצית יש להקפיד יותר בכונה מבשאר מצוות כגון ק"ש וכדו' שבאלו המצוות גם כשלא כיון אם ניכר הדבר מעצם המעשה שעושה לשם שמים, כגון שקורא ק"ש על סדר התפילה וכו', יצא יד"ח שהמעשה מצד עצמו מוכיח שעשה לשם מצוה, [עו' משנ"ב ס' ס' סק"י בשם החיי אדם] משא"כ במצות ציצית כשלוש ט"ק אינו מוכח כלל שעושה לשם מצוה, שהר"ז אחר ממלבושיו. [הל' ציצית להרה"ג ר"כ שליט"א עמ' טו-טז]

טלית לבחורים כהנים

בשיעורים בהלכות ציצית, ציין רבנו שהגרש"צ שפירא זצ"ל שהיה כהן, היה קונה לבניו הבחורים טלית כי הם היו צריכים לברך ברכת כהנים, שלא יקחו מבחורים אחרים, דע"ז הם מכשילים אותם בספק ברכה כאשר יחזירו להם אח"כ את הטלית.

[א"ה, וראה בס' ארח דוד להגרד בהר"ן שאמר הגר"ד, שאין לקחת טלית בשביל ברכת כהנים או לקריאת התורה מן עדות המזרח, דכיון דלשיטת השו"ע (ס' ח' סעי' י"ד) צריך לברך שוב כשמחזיר לו את הטלית, והם נוהגים לא לברך, נמצאת מכשיל אותם בנטילת טלית בלא ברכה. רק יקח מאשכנזי שנוהגים כשיטת הרמ"א (שם) שאין צריך לברך כשמחזיר לו את הטלית ושוב אינו מכשילו. ובספר הליכות שלמה (עניני תפילה פ"ג ארחות הלכה 27) הביאו בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שבצעירותו היה מזהיר את הכהנים שבבית הכנסת שלא יטלו טלית ממתפלל בן עדות המזרח שהיה שם, מפני שחשש שהלה אינו יודע הדין, שלפי דעת המחבר עליו לברך שוב כשמתעטף בה. אולם אח"כ נתברר לו שלא נהגו בזה הספרדים כדעת המחבר, וכל שלא הסיחו דעתם אין מברכים [דכך פסקו חכמי ספרד דלא כשו"ע. השלמי צבור (דל"ד ע"ד), והתפלה לדוד (ס' לב), והשלחן גבוה (שם ס"ק כא), ושכן המנהג שלא לברך. וכ"כ מהר"ח פלאגי בכף החיים (ס' י אות י) והחסד לאלפים (ס' ח אות י), והיפה ללב (שם ס"ק כב), והבן איש חי (פר' בראשית אות י), והכף החיים (ס' ח ס"ק נב), ע"ש].

הפסק בטלית

הנה אם פשט הציצית ולבש שוב, כתב בשו"ע ס' י"ד ס"ח דבזמן מרובה צריך לחזור ולברך, ולא נתבאר כמה. ובשו"ע הגר"ז כתב ב' או ג' שעות.

ואמר רבנו, דהחזו"א התפלל ביו"כ בכלל חזו"א בותיקין, והיה הפסקה גדולה, ופשט הט"ג, ואח"כ הסתפק אם צריך לחזור ולברך כשלבשו שוב, ולא בירך, וההפסקה היתה לפחות שעתים וחצי. (שיעורי הגר"ב צ"ל - קובץ מוריה ניסן תשנ"ט, וד"ז אמר רבנו בשם עד ראי' הגר"ח ש קרליץ זצ"ל) [וע"ע בהליכות שלמה מועדים ב' עמוד נ"ו דברי מרן הגרש"ז זצ"ל].

ורבנו שליט"א הציע שאחרי ההפסקה יתעטף לכמה רגעים בטלית אחרת [א"ה, והיינו טלית של אחר שלא החליט עלי' מראש] ויברך ברכה, וכיון להוציא את הטלית הקודמת, ואח"כ יכול לפשוט טלית זו ויחזור ללבש את הטלית הקודמת, וכן הוא נוהג.

טלית צמר

אמר רבנו שליט"א שמרן החזון איש הכריע דאין צריך ללבש טלית קטן מצמה. והוסיף רבנו דהן אמנם תמיד נהגו כל הרבנים כולם ללכת בט"ק של צמר וכן נוהג גם רבנו, וכדעת השו"ע סימן ט' ס"א ובמשנ"ב סק"ה דירא שמיים יחמיר בזה [וכ"ה בחיי אדם כלל י"א וגר"ז סעיף ה' וקיצור שו"ע סימן י"ט סעיף י"ב ואג"מ בכ"מ והליכ"ש פ"ג הערה כ"ה ועוד], אלא שמששהכריע מרן ז"ל דעתו נתפשט יותר ללכת אף בשאר מינים. (אעלה בתמר וכו') [והראה פעם רבנו לדברי הגר"ש סלנט זצ"ל בביאור מנהג הגר"א בלבישת טלית משאר מינים דהיה לובש כל היום טלית גדול מצמה, ולכן לא הוצרך ללבש גם ט"ק מצמר וע"כ בסידור הגר"א].

וסיפר רבנו: ונכנסתי פעם עם הגר"ש גריינמן זל"ה למרן החזון אי"ש לדון עמו אמאי לובש ט"ק מבד, והעלינו איתו ה' טעמים למנהג של הגר"א, ונר"נ עמו שלכאו' כעת זה לא שייך. [וראה במעשה הרב השלם כמה טעמים למה לא לבש הגר"א צמה, וכולם לא שייכים אצלנו וכמו שהעיר רבנו שליט"א]

ואחרי מו"מ אמר לנו החזון אי"ש: **"אתם תנהגו כמ"ב שתלבשו ט"ק מצמה, אבל אני אמשך ללבש טלית מבד, מטעם הכמוס עמדי".**

ונסתפק רבנו שליט"א דיל"ע במי שיכול לקיים מ"ע דאורייתא וכגון במצות ציצית שיכול ללבש ט"ק מצמר דהוי מ"ע דאורייתא ולובש משאר מינין למ"ד דהוי מדרבנן. אם אמרינן בזה בעידן ריתחא ענשינן אעשה כדמצינו במנחות מ"א א' על הלוש טלית שאינה מחויבת בציצית, או דדוקא שם שאינו מקיים מצוה כלל כשלוש בגד עגול משא"כ בזה דעכ"פ מקיים מצוה מדרבנן. [א"ה ועי' אגר"מ (או"ח ח"א ס' ב', וח"ב ס' א', ויור"ד ח"ג ס"ג) דבעל נפש ילך עם צמר אף אם חם ומזיע וכו' וגם זה מהני לעינדא דריתחא עיי"ש].

שיעור ריבוע

הביאור הלכה (סימן י סעיף ט) מסופק כמה יהי' פגימת ריבוע הבגד ויפטר מציצית, והביא שם מריבוע המזבח. וכתב שיש לחלק בין מזבח שהוא גדול בכמותו לענינו וצ"ע.

ועיין עוד בביאור הלכה סימן ל"ב סעיף ל"ט לענין ריבוע התפילין ולכאורה אע"פ שזה גדול וזה קטן, מ"מ אפשר ללמוד את שיעור הפגם ביחס למזבח וכיון ששיעור מזבח הוא לכל הפחות אמה על אמה כמש"כ הרמב"ם הל' בית הבחירה פ"ב הי"ז וכשנפגם יותר מטפח הרי זה פסול, א"כ גם בציצית ותפילין עד פגימה ביחס כזה עדיין יחשב לריבוע.

הערת רבנו על הגליון המ"ב.

ביה"ל ס' י' סעי' ט' ד"ה 'ולא שיהיו', על דבריו שם, צ"ע עד כמה נקרא שם עגולות. ציין רבנו: עי' רש"י זבחים יח: ד"ה בת. [דז"ל שם 'בת חמש - כגון שחתך מעט מן הכנף ולא עיגל שני מורשי קרנתא ממקום חתך דנעשה כשתי כנפות]. וברשימות כת"י רבנו שליט"א כתב וז"ל: בס' י' בבה"ל ד"ה ולא שיהי' עגולות הביא [ר"מ הרי"ס] בשם מו"ק דאם זה לא מתעגל כשאר ג' אצבעות לא מקרי עגול. [ושמעתי מר' שאול ברזם ז"ל בשם החזו"א דאסר עמש"כ בכתר ראש דצריך להתעגל טפח כדי שלא יהי' נקרא ד' כנפות ואמר ע"ז דלאו גושפנקא דמרבר רב אשי חתיב עלה היינו שהוא ה' ס"ל דסגי פחות מזה].

ריבוע בצעיף

לפני איזה שנים נשאל ע"י חבר תלמידי צעירי הצאן בישיבה לצעירים, בדין בצעיף אם חייב בציצית?

השיב: דבעי ב' לפניו ב' לאחריו ואין סיבה לחייב, אך למחר ראינו כי לעצמו החמיר בזה, וחתך קרן א' בצעיפו ועשאו כעגול. [ועי' היטב רמ"א או"ח ס"י ובהב"ל עיין מהרש"ם ח"ג סימן רע"ב מש"כ דיר"ש יחמיר לעגל כנף צעיפו] (קו' אעלה בתמר)

שיעור נקב בית הצואר

נשאל על טלית קטן של ילדים קטנים האם צריך להקפיד שיהא נקב בית הצואר קטן מרוחב הט"ק בכל צד. ואמר רבנו שלפי החזו"א (או"ח ס' ב' סק"ט) צריך אבל זה חידוש של החזו"א ובח"ו"ל כולם הלכו עם חור גדול [גם גדולים] ואולי גם הח"ח עצמו הלך כך. [ובהמשך אמר בפירוש שא"צ להחמיר בזה לקטנים] (רשימות הרב אהרן נייב שליט"א)

עולם הישיבות

ישיבת ארחות יעקב

מכתב רבנו אודות הישיבה

בס"ד. לך קהלות הקדושות אשר הם משתדלים להיות מתמכין דאורייתא. ה' עליהם יחי'.

הנה הרב החשוב מאד ר' יעקב נתן דורמשקין שליט"א בדעתו ליסד ישיבה עבור יוצאי צרפת כי רואה צורך שכמה מהם יסתדרו ויעלו בתו"ש בהיותם קבוצה מיוחדת, ולכן נוסע לחו"ל למצוא אוהבי תורה המוכנים לעזור ולתמוך בזה, ונא לקרבו ולסייעו לקיים תכניתו אשר יש לקוות שיצא דבר טוב ומועיל ויתרבו לומדי תורה ומקיימי מצותיה כמצווה עלינו, ונזכה כולנו שיתרבו ויגדיל תורה ויאדיר.

ד' שבט תשס"ה לפ"ק בני ברק יצ"ו הכו"ח

א.ל. שטינמן

כל בחור שקול כמאה בחורים

וכשנסודה הישיבה בעידודו ובתמיכתו של רבנו שליט"א אמר לרה"י: שבחור א' שמגיע מצרפת ללמוד בישיבה זה כמו מאה בחורים שבאים ללמוד בארץ ישראל.

ורבנו היה רגיל למסור כמה פעמים בשנה שיעור בישיבה, ופ"א שהזמינו אותו למסור שיעור, התנצל ואמר שביקשו ממנו למסור שיעור גם בישיבה גדולה מאוד אחרת וקשה לו לעשות את שניהם, וטען לו רה"י הרי הישיבה שלי מונה אלפי בחורים, והתפלא רבנו על דבריו.

והסביר לו: הרי רבנו אמר שכל בחור מצרפת שלומד הוא כמאה בחורים מארץ ישראל נמצא שיש לי אלפי בחורים בישיבה, ואכן נענה רבנו לטענתו והגיע למסור בישיבה אצלו.

באלול אל תעזוב את הישיבה

בימי חודש אלול שהוצרך רה"י לנסוע לגיוס כספים לישיבה בא אל רבנו לבקש את ברכתו.

אמר לו רבנו אתה ראש ישיבה שמחזיק את הלימוד בישיבה וע"כ אין לך לנסוע בשום אופן בחודש אלול, והלה תמה א"כ כיצד יחזיק את הישיבה, אמר לו רבנו תסתדר, ואכן כל פעם היה מגיע בחודש אלול כספים מבלי שהוצרך לנסוע לחו"ל.

בשנה אחרונה [תשע"ו] פנה לרבנו וביקש ממנו רשות לנסוע באלול ליום אחד למקום פלוני ולחזור, ורבנו אמר לו שזה שאלה קשה ונמנע מלהשיב. והלך רה"י למרן הגר"ק וסיפר לו את הדברים, ואמר לו מרן הגר"ק: ר' אהרן לייב טען שזה שאלה קשה אז האם אני יכול לענות? ואמר לו שסיים מסכת ותבוא הישועה, וכך עשה סיים מסכת בישיבה, והיה נוכח שם יהודי ששאל אותו כמה זקוק לישיבה, ונתן לו סכום עצום בס"ד.

שיחות חיזוק

מלבד שיעורים שמסר רבנו בישיבה, היו מגיעים בני הישיבה לבית רבנו שליט"א לשמוע דברי חיזוק [פ"א אמר רבנו לרה"י אם זה מחזק את הבחורים אתה יכול לבוא מתי שאתה רוצה]

ונביא כאן א' - שיחת רבנו ליל נר שני דחנוכה, לתלמידי ישיבת "ארחות יעקב" בבני ברק שמיועדים לבחורים צרפתיים. שנתאספו בבית רבינו אתם ב"ה זכיתם, רוב האנשים במדינה שלכם [צרפת] לא לומדים תורה, ורחוקים מהתורה, ואתם זכיתם להתקרב לרבנו של עולם, וללמוד תורה, אתם צריכים להודות לה! ובפרט עכשיו בזמן של חנוכה, שהקב"ה הראה נסים לכלל ישראל, גם אתם צריכים להיות שמחים מאד ולהודות על מה שאתם זוכים ללמוד תורה, ולא כרוב האנשים בצרפת שלא לומדים תורה, ואמנם יש ב"ה קצת תורה בכמה מקומות.

בחנוכה אומרים על הנסים, גם זה נס, אמנם לא כזה נס כמו שם, אבל זה נס שבחורים מצרפת לומדים תורה.. הקב"ה יעזור שכולכם תעלו בתורה ויראת שמים.

אתה יכול לדבר צרפתית

פ"א הביא רה"י שליט"א קבוצת נדיבים אל רבנו, ורבנו דיבר עמהם בלשה"ק ולא הבינו, ורצה רה"י לחזור על הדברים בצרפתית ושאל את רבנו, שרבנו פעם אמר לו שזה לא דרך ארץ לדבר עם חבריו בפני בן אדם שלישי בשפה שהוא לא מבין, וא"כ כיצד יכול לדבר עמהם בצרפתית בפני רבנו שליט"א?

וחייך רבנו ואמר לו: זה בסדר אתה יכול לדבר בצרפתית [כנראה שמבין רבנו עיקרי שפה זו, מכיון שהיה רבנו שליט"א בתקופת המלחמה בשו"ץ באיזור שדיברו צרפתית] ואכן דיבר עמהם ורבנו תיקנו ב' פעמים במהלך השיחה בצרפתית.

ישיבת ארחות משה במושב ברכיה

הרה"ג ר' חיים הכהן זצ"ל [נלב"ע ח' חשוון תשס"ט] הקים עולה של תורה במושב ברכיה, והקים ישיבה גדולה במקום, [ראה אודותיו בס' טועמיה חיים]

רבנו שליט"א טרח לחזק אותם והגיע לישיבה בי"ג חשוון תשס"ו. וזה אשר אמר שם: כפי מה ששמעתי קצת יש במקום הזה רק שומרי תורה ומצות, ודבר כזה מקום שיש רק תורה ומצות, בלי שיהיה חלילה וחס מישהו שלא שומר, זה זכות גדול מאד. הקב"ה יעזור שהמקום הזה יגדל ויגדל ויתרבו שומרי תורה ומצות, לומדי תורה, ה' יעזור.

יש ספר [מעדני שמואל] שמביא שהחפץ חיים בא פעם לעיר לודז', עיר גדולה בפולניא, והיה שם ישיבה קטנה ובה שם וכבדו אותו להגיד כמה מלים.

אמר החפץ חיים שהקב"ה שולח השפעה רוחנית, תורה ויראת שמים, איזה מספר מיוחד כך וכך שפע, אז אם יש הרבה אנשים זה מתחלק לכל אחד קצת, ואם יש קצת יוצא שכל אחד מקבל חלקים גדולים מאד. כמו להבדיל אם אחד למשל יתן כסף יש מליון דולר, תלוי אם יש הרבה אנשים מקבל כל אחד קצת, ואם יש רק קצת אנשים מקבל כל אחד הרבה הרבה כסף. ככה גם ברוחניות. ובאמת זה פלא אבל כך כתוב שהוא אמה, שיש שפע גדול הקב"ה מוריד, ואם יש הרבה אנשים מקבל כל אחד קצת, אבל אם יש קצת אנשים כל אחד מקבל חלק גדול מאד.

ואמר רבנו החפץ חיים: היות שבזמנינו הדורות חלשים, ויש חלק קטן שלומדים תורה, יוצא שכל אחד יכול לזכות הרבה מאד.

וכן אפשר לומר אצלנו ג"כ אותו הדבר. הרי ידוע שבעולם אומרים שיש בערך חמש עשרה מליון יהודים, ומהחמש עשרה מליון יהודים הרי רובא רובא ח"ו רק מאלה שלא שומרי תורה ומצות. רוב המדינות יש מדינות שמאד חלש במצות חלש בתורה, ויש מדינות שכמעט כלום, ויש מדינות שיש הרבה טמיעה, שמתבוללים רח"ל אנשים מתחתנים עם גויים, אוי ואבוי שיש כ"כ ירידה, וממש רק קצת תורה יש, אבל הקצת הזה אם נחלק את זה כל אחד יכול לקבל מנה יפה מאד ברוחניות.

לכן ב"ה המקום הזה שהוא כולו יראי שמים כפי ששמעתי, ויש ב"ה ישיבות, וכפי הערך המקום הזה הרי התושבים לא כ"כ הרבה, וכ"כ הרבה ישיבות, לפי הערך זה הרבה מאד, יוצא שכל אחד יכול לזכות הרבה הרבה תורה ויראת שמים.

ובאמת ראינו שאע"פ שיש כזה חורבן, העולם הרי חרב מתורה, יש כ"כ קצת יראת שמים בסך הכל, אבל בכל זאת יש מקומות שהרבה אנשים עולים מאד בתורה ויראת שמים, עולים מאד, מחברים ספרים וכמעט כל יום רואים שמקבלים ספר, לפעמים אברך עושה ספר, או ראש ישיבה, כל מיני אנשים, זה הכל בגלל שעולים בתורה ויש התמדה גדולה.

א"כ המקום הזה שהוא לוקח ג"כ חבל גדול במפה של תורה, כל אחד יזכה במידה גדולה מאד לצמוח גדולי תורה, שיצמחו תלמידי חכמים, שיתרבו לומדי תורה במידה גדולה מאד, שיהיה לתפארת בישראל. הקב"ה יעשה גם את המקום הזה שיתפוס מקום חשוב במפה של תורה, שכולם יתרבו לומדי תורה ומצות, ויהיה לכל אחד נחת מהילדים שלהם, הקב"ה יעזור עי"ז א"ה עד שנזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן סלה.

בשבועות הקרובים אנו עומדים לכתוב אי"ה אודות הישיבות: ישיבתו של רבנו - ארחות תורה, אשרי האיש, באר התורה, באר התלמוד [ירושלים], באר יהודה, באר יעקב, בית מדרש גבוה ליקווד [ירושלים], בית מדרש עליון, בית מתתיהו. מי שיש בידו ענינים מרבנו שליט"א הקשורים לישיבות אלו אנא יפנו אלינו בהקדם.

ליקוטים נפלאים פרשת ויצא

"וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (כח, טז)

על הפסוק: "וישכב במקום ההוא" (כח, יא) אומר רש"י: "לשון מיעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה". וכשיעקב ראה במקום הזה בשנתו והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים, אמר: "אכן יש ה' במקום הזה", היינו: שגם בשינה אפשר להיות קשור להשם ולעבוד את הבורא - "ואנכי לא ידעתי", על דרך עבודה כזאת לא ידעתי כל י"ד השנים ששימשתי בבית עבר. וזהו "בכל דרכיך דעהו" - יכול אדם לישון שינה עמוקה וטובה ולאכול מעדני מלכים ולקבל על כך שכר. כי אם לפני שנתו מכוון כי הוא הולך לישון כדי שיוכל לעבוד את הבורא כשיקום, או לפני שהולך לאכול מכוון בעצמו כי הוא אוכל עכשיו כדי שאח"כ יהיה לו את הכוח ללמוד וללמד, זה נקרא עבודת השם, ועל זה אמר יעקב "ואנכי לא ידעתי".

"וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (כח, טז)

אמר הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע: חז"ל אמרו (ברכות נה) "אין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו". אולם יעקב כלל לא הרגה ביום שהמקום הזה הוא שער השמים, ולכן האמין שהחלום הזה הוא נבואה אמיתית, וזהו "אכן יש ה' במקום הזה" - אמת הדבר שהשכינה כאן, כי - "ואנכי לא ידעתי" ביום לא חשבתי על כך.

"ואנכי לא ידעתי" (כח, טז)

"שאם ידעתי, לא הייתי ישן במקום קדוש כזה" (רש"י). ונשאלת השאלה - הרי השינה הביאה לו את החלום הנפלא הזה, מה אפוא סיבת הצער? אלא מתרץ הרה"ק רבי מנחם מנדל מוקוצק זי"ע - יעקב לא רצה בהשגת מדרגות כמתנה מן השמים, על ידי חלום, שלא על ידי עמל ויגיעה, אילו ידע, היה מתאמץ להשיגן בהקיץ, על ידי עבודה ויגיעה.

"ויקרא שם המקום ההוא בית א-ל" (כח, יט)

אברהם אבינו קרא לבית המקדש - "הר" = "בהר ה' יראה". יצחק קורא לבית המקדש - "שדה" = "ויצא יצחק לשוח בשדה". יעקב קורא לבית המקדש - "בית" = "ויקרא שם המקום ההוא בית אל".

בית המקדש נבנה פעמיים בידי אדם ובית המקדש השלישי, שייבנה במהרה בימינו, יהיה עשוי בידי שמים ולא ייחרב. הבית הראשון נבנה בזכות אברהם. בגלל שיצא ממנו ישמעאל, לא התמיד קיומו ונחרב. הבית השני נבנה בזכות יצחק. לפי שיצא ממנו עשו, לא התקיים ונחרב ביד בני עשו. הבית השלישי ייבנה בזכות יעקב שהייתה מיטתו שלמה ולכן הוא יהיה קיים לעד.

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח, י)

בדרך כלל, אם עיקר המטרה של אדם היא להגיע למקום מסוים, לא מציינים מאיפה הגיע אלא רק לאן הגיע. לדוגמא: "פלוגי טס למזרח". אין זה משנה שהוא עזב את נס ציונה וטס למזרח. מאידך, אם המטרה של אותו אדם הייתה לעזוב מקום מסוים לא נצייין לאן עזב. לדוגמא: "פלוגי עזב את הבית בכעס". לא נצייין לאן.

אצל יעקב נזכר מאין יצא ולאן הלך, אם כן נשאלת השאלה למה. הגאון רבי יוסף דוב סולובייצ'יק מבריסק, בעל "בית הלוי", מסביר שהתשובה נעוצה בכך שרבקה אמרה ליעקב בפרשה הקודמת: "הנה עשו אחיך מתנחם לך להרגך, קום ברח לך אל לבן אחי חרנה" (כו, מב). אם כן, עיקר הכוונה היא לברוח מבאר שבע.

אולם יצחק אומר ליעקב: "קום לך פדנה ארם וקח לך משם אשה מבנות לבן". (כח, ב). ורואים שעיקר הכוונה ע"פ יצחק היא להגיע לחרן, לקחת אשה.

וזהו שכתוב: "וישמע יעקב אל אביו ואל אמו" קיים ציווי שניהם ולכן נאמר: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה".

"ויצא יעקב" (כח, י)

"שיציאת הצדיק עושה רושם. פנה זיוה פנה הודה" וכו' (רש"י). בדרך כלל אין צדיק עוזב את מקומו בגלל ענייני פרנסה או רווחה, אלא כשהעיר ירדה במדרגתה המוסרית. כשצדיק עוזב, סימן הוא שפנה הודה והדרה של העיר.

"ויפגע במקום" (כח, יא)

"ללמדך שקפצה לו הארץ" (רש"י).

יעקב אבינו זכה לקפיצת הדרך בלכתו לישא אשה, ואף אליעזר זכה בקפיצת הדרך בלכתו לקחת אשה ליצחק. דבר זה יש בו רמז לדורות, כי יהודים בגלות, אף אם לא תהא מזומנת להם בדרך הטבע נדוניה וגם פרנסה לאחר החתונה, אל יעכבו חלילה את נישואי בניהם ובנותיהם. כי אם יעשו מעשה ויבטחו בה' יתברך, ואפילו בדרך נס, תקפוץ להם הארץ. (בכורי אביב)

"ויפגע במקום" (כח, יא)

יעקב תיקן תפילת ערבית. גם כשאדם נמצא בחשכה, בבירא עמיקתא, אל יתייאש, יחגור שארית כוחותיו ויתפלל.

"ויחלום והנה סולם מוצב ארצה" (כח, יב)

ע"י החלום אפשר להכיר את האדם, שאין אדם חולם אלא מהרהורי ליבו. יעקב רואה בחלומו סולם "וראשו מגיע השמימה" "והנה ה' ניצב עליו". ואילו פרעה רואה בחלומו "שבע פרות".

(הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן)

ליקוטים נפלאים פרשת ויצא

"ויהי גם את רחל מלאה" (כט, ל)

ר' שלמה קלוגר מסביר שיעקב אהב את רחל גם מסיבת לאה, שע"י שלא רימתה את יעקב ורחל לא סיפרה לו מזה - מדה טובה זו של רחל השפיעה על יעקב שיאהב אותה יותר ויותר.

"ויהי יעקב לאחיו ליקטו אבנים" (לא, מז)

פירש"י: "לאחיו אלו בניו, שהיו לו אחים לצרה". ובפסוק הבא נאמר "ויקרא לאחיו לאכול לחם", ופירש"י: "לאחיו, לאוהביו של לבן". כשמדובר בטובה שיש בה מאמץ, לסחוב אבנים, רק הבנים והידידים הטובים באים לעזור. אך כשמדובר בסעודה - כולם אחיו...

"ויישבע יעקב בפחד אביו יצחק" (לא, נג)

תמיד היה יצחק מורה ליעקב, להיזהר מאוד משבועה, לבל יישבע שלא בשעת הצורך, לכן כאשר בא יעקב לידי הכרח להישבע, עשה זאת מתוך פחד ואימה מפני יצחק אביו. "ויישבע יעקב" אולם השבועה הייתה "בפחד יצחק אביו" מלאת פחד מפני תורת אביו. (בינה לעתים)

"וישמע את דברי בני לבן... לקח יעקב את כל

אשר לאבינו... וירא יעקב את פני לבן והנה

אינו עמו כתמול שלשום" (לא, א-ב)

למה יעקב כל כך נבהל שפניו של לבן אינן כתמול שלשום? מה קרה? מה יש? אז הוא לא אמר לו בוקר טוב יפה. אז מה? זו כבר סיבה לשבור את הכלים? יעקב אבינו הרי כבר התמודד מסתמא עם כל מיני הסלמות לא פחות קשות מזה? אז מה קרה עכשיו? התשובה היא: יעקב טען ללבן טענה כזו: אתה רמאי? אין בעיה. גם אני יודע להיות רמאי. אחיו אני ברמאות. שנינו נשב מול השולחן וננהל מלחמה שקטה מתחת השולחן. אתה תעקוץ אותי מתחת לשולחן ואני אחזיר לך בחזרה מתחת השולחן. אבל שנינו. בינינו! זה קודים ושפה שרק אנחנו מבינים אותה! כל זמן שזה ככה אין בעיה! אני יודע איך להסתדר עם אנשים רמאים שכמותך. אבל אין איש עמונו.

והנה, יום אחד רואה יעקב שהבנים של לבן פתאום נכנסו לסיפור. הופה! הוצאת את השפן מתחת לשולחן? עד כאן! זה כבר לא בא בחשבון! ברגע שאתה מתחיל לשתף את הבנים שלך בכל הטריקים שאתה עושה לי. והטריקים שאני נאלץ להחזיר לך. זאת אומרת: ברגע שהבנים שלך נכנסים לתמונה. זה עניין של ימים עד שהבנים שלי נכנסים לתמונה. זהו! אצלי זה גבול אדום! אני לא מעוניין ללמד את הבנים שלי את הקומבינות ואת כל הטריקים שאני נאלץ לעשות כדי לשרוד מולך. כל זמן שזה נשאר ביני לבינך. אז אני נאלץ לדבר איתך בשפה שרק אתה מבין. בבקשה. אבל אם הילדים שלי יאלצו להיות מעורבים בכל הקומבינות שאני נאלץ לעשות בשביל להסתדר איתך. זה לא בשביל החינוך שלי! לימדו לשונם דבר שקר זה לא אצלי. מחר אנחנו בורחים מפה. (אז נדברו)

כאשר ראה אברהם את בית המקדש הוא ראה "הר" שהרי סופו שיישאר הר. כאשר ראה יצחק את בית המקדש, הוא ראה "שדה" כי הרי "ציון שדה תחרש". ואילו יעקב לא ראה את המקום ואת הקרקע, הוא ראה את הבית עצמו, כי סופו להישאר לעד. (אדמור"י בעלזא)

"אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך אשר

אנכי הולך" (כה, כ)

הגמ' בברכות אומרת "ובלכתך בדרך - מה דרך רשות" (היינו שאדם לא חייב ללכת בדרך, אלא אם הוא רוצה). וזוהי בקשתו של יעקב, 'ושמרני בדרך' - גם דברי הרשות שלי - אכילה, שתיה, משא ומתן - יהיו בקדושה.

"לחם לאכול ובגד ללבוש" (כה, כ)

יש לדייק בפסוק למה נועד הלחם אם לא בשביל לאכול, ולמה הבגד אם לא כדי ללבוש. אלא יעקב אבינו שהלך לבית לבן התפלל אל הקב"ה שיזמן לו כזה לחם שיוכל לאכול היינו מאכלים כשרים, ובגד שיוכל ללבוש ללא חשש שעטנו.

"ויחבק לו וינשק לו" (כט, יג)

אבל לבסוף כאשר יעקב הלך לדרכו ולבן שב למקומו, כתוב "וינשק לבניו ולבנותיו" - ולא ליעקב, לפי שכאשר בא יעקב אל לבן חשב לבן בלבו שיש לו אבנים טובות ומרגליות מוסתרות בפיו, כמו שמביא רש"י בשם המדרש, ולכן נשק לו, אבל כאשר הלך יעקב ממנו, ידע כבר שאין לו, ועל כן לא ראה כל תועלת לנשקו. (חפץ חיים)

"לא ייעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני

הבכירה" (כט, כו)

פעם שאל הרב מפוניבז' - הגרי"ש כהנמן זצ"ל, שאלה מעניינת, את כ"ק האדמו"ר מסאטמר - רבי יואל טייטלבוים זצ"ל: מדוע קיימא לן כדעת לבן שלא לישא הצעירה לפני הבכירה (כמו שאמר לבן ליעקב "לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה") ולא נוקטים כדעת יעקב אבינו שביקש לישא את רחל הצעירה לפני לאה הבכירה?!

ותירץ לו הרבי מסאטמר: הרי מה שלא נושאים הצעירה לפני הבכירה, כדי שלא לצער הבכירה, ולכן כאשר היא מסכימה ומוחלת, רשאית הצעירה להקדימה. וכך סבר גם יעקב אבינו, ובוודאי לא חשב לשאת את רחל ללא הסכמה ומוחלה מצד לאה. אלא שעל זה אמר לבן ליעקב לא יעשה "כן" במקומו. "כן" במונן אמת (כנות) כדרך הנאמר "כן בנות צלפחד דוברות" כלומר: מקומו הוא מקור השקר והמרמה ואין מצוי כאן כלל אמת, עד כדי כך שאף אם הבכירה אומרת בפיה שמוחלת ומסכימה, הרי בליבה אינה מסכימה כלל והוי "אחד בפה ואחד בלב" ואי אפשר לסמוך על זה, לכן במקומו אין לשאת הצעירה קודם.

סיפורים נפלאים פרשת ויצא

ענה הרב: בשולחן ערוך ההלכה הראשונה היא ש"יתגבר כארי לעבודת בוראו", וכיצד אוכל לענות על שאר השאלות אם לא הקפדתי על ההלכה הראשונה.

"אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (כח, טז)

למדן יהיר התלונן לפני הרה"ק ר' אלימלך שכבר שלושים שנה לומד תורה לשמה, ועדיין לא זכה לרוח הקדש. ענה לו הרבי: הרי זה מקרא מפורש: "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו" - אם יושב אדם בחדר סגור שלושים שנה - "ואני" - ומפטם את האנוכיות שלו - "לא אראנו". לעומתו, יעקב אבינו אמר "ואנכי" = האנוכיות - לא ידעתי.

"וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ד' במקום הזה ואנכי לא ידעתי" (כח, טז)

וברש"י הק', שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. ידוע מה שהקשה האור החיים הקדוש ז"ע על דבריו דהרי אם לא היה ישן לא היה זוכה יעקב למעלת הנבואה שהשיג בשנתו, ואם כן מפני מה התאונן יעקב ואמר אם ידעתי לא ישנתי. ואפשר לומר דהנה ידוע מהאר"י ז"ל שפעם אחת ראוהו תלמידיו שהיו שפתותיו דובבות בתוך שנתו, כשהקיץ שאלוהו תלמידיו הק' לפשר הדבר, אמר להם האר"י הק' כי בשנתו מגלים לו מן השמים רזין דאורייתא, ולחזור על אותם רזין וסודות עליונים אשר נגלו לו בחצי שעה של שינה צריך שבעים או שמונים שנה. והנה יעקב אבינו ע"ה כל אותם י"ד שנה בהם ישב בבית מדרשם של שם ועבר ועסק בתורה היה מנדד שינה מעיניו כמו שהביא ברש"י הק' (כח, יא) וישכב במקום ההוא, לשון מיעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה, ע"כ. ועתה לאחר שקם יעקב משנתו בפעם הראשונה לאחר י"ד שנה, ונוכח לדעת כי זכה בשנתו למדרגות גבוהות ונשגבות כנבואה, פתח ואמר אכן יש ד' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, פירוש לא ידעתי שעל ידי השינה אפשר לבוא למעלות נשגבות ולנבואה, ואם ידעתי לא ישנתי בלשון תמיהה, אילו ידעתי כי על ידי השינה אפשר לבוא לידי מעלות רמות ונשגבות וכי לא הייתי יושן כל אותם י"ד שנה שהייתי בבית מדרשם של שם ועבר.

גם מסופר שפעם אחת שהה הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין זי"ע אצל המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, והיה יושב רבי אהרן ואומר שיר השירים, ובאותה שעה עלה המגיד ממעזריטש על ערש יצועו, לאחר זמן מה שלח המגיד את משמשו לומר להרה"ק רבי אהרן שיפסיק מאמירת שיר השירים שלו, כי באמירת שיר השירים שלו מרעיש הוא את כל העולמות ומפריע למנוחת המגיד ממעזריטש, ואמר הרה"ק ר' הלל מפאריטש זי"ע צא ולמד גודל מעלת שנתו של המגיד, שעל אף ששיר השירים של הרה"ק ר' אהרן הגדול זי"ע מרעיש עולמות אף על פי כן שנתו של המגיד חשובה ביותר, וכן היה אצל יעקב אבינו ע"ה שלאחר שראה שאפשר להשיג כל זאת על ידי השינה, תמה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כח, י)

איתא במדרש (סח, ג) יש שהוא הולך אצל זיווג ויש שזיווגו בא אצלו, יצחק בא זיווגו אצלו שנאמר (כד, סג) ויצא יצחק לשוח בשדה, יעקב הלך אצל זיווגו שנאמר ויצא יעקב מבאר שבע. כשהרה"ק רבי יעקב יצחק החוזה מלובלין זי"ע נשא אשה (בזיוו"ש), הייתה החתונה אמורה להיות במדינה אחרת מעבר לגבול, ומפני שנתעוררה איזו בעיה בפספורט שלו, לא נתנו לו רשות לעבור הגבול, והוצרכו לעשות החתונה באמצע הדרך. אמר הבדחן על חתונתו, ביצחק אבינו מצינו שזיווגו בא אצלו, וביעקב אבינו מצינו שהוא הלך אצל זיווגו (מד"ר בראשית סח, ד), והיות ששמו של רבינו הוא "יעקב יצחק", לכן חצי הדרך הלך הוא אצל זיווגו, וחצי הדרך בא זיווגו אצלו... (בישורן מלך)

"ויצא יעקב מבאר שבע" וגו' (כח, י)

וברש"י: "יציאת צדיק מן המקום עושה רושם". מעשה בהגה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ זצ"ל בעל ה"לבושי שרד", שהוצרך לעזוב את עיר רבנותו סורוקה, מכיוון שאנשי המקום התנגדו לו, לפי שהיה מטיף להם מוסר, ומצביע על מעשיהם הרעים. כיון שנפרד מהעיר, יצאה כל העיר ללוותו. פנה ר' שלמה ואמר: מה נאה הודה וזיווה של עיר זו. שאלוהו: הכיצד רבינו אומר דבר זה והלא היה רגיל לומר שאין כסורוקה שהיא הפחותה בערים? השיב להם ר' שלמה: אף אני אומר כן, כשנמצאים אתם בעיר, אבל עתה משיצאתם ללוותני ולא נותר בה איש - הרי היא מלאה הוד והדר.

"וישם מראשותיו" (כח, יא)

מפרש רש"י: "התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וכו'". רבי יום טוב ליפא טייטלבוים זצ"ל, כשישב על הכס הרבנות בעיר מרמרוש סיגעט, סבל מאוד מהמתנגדים בקהילה, כשהם לא מסתפקים בהטחת דברים קשים, אלא ברוב חוצפתם העיזו להרים ידיים על בני משפחתו של הרב. יום אחד, ישב הרב בחדר לימודו עם קבוצת מקורביו, ולפתע הושלכה אבן גדולה שכמעט ופגעה בראשו. הרים אחד מהנאספים שם את האבן, טלטלה מיד ליד, וקרא: מה גדולה אבן זו, שיש בה כדי לסכן חיי אדם, וכמה רעים אנשים כאלו שהשליכו אבן כזו בכוונה תחילה! שישע ר' יום טוב את דבריו: חס ושלום להטיל דופי ביהודים כשרים! הם לא זרקו כזו אבן גדולה, אלא חלוקי אבנים קטנות והם רבו ביניהן, כל אחת רצתה שהיא תזכה לגעת בצדיק, עד כדי שהם התחברו לאבן אחת גדולה. (אמרות חכמה)

"וייקץ יעקב משנתו" (כח, טז)

שאלו פעם רב אחד כיצד הוא מצליח כל חייו בעקביות לקום לתפילת ותיקין מדי יום ביומו?

סיפורים נפלאים פרשת ויצא

במוצאי שבת כשהיה צריך את בגדי החול ולא הי' לו מעות לפדותם, אמר להקב"ה רבש"ע ייזכר לך עתה את אתמול אשר דברת ר"ל בערב שבת אמרת לוי עלי ואני פורע, ע"כ ראה שיהי' לי מעות לפרוע לפדות הבגדים ודפח"ח. ובוזה יש לומר, "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" שיהי' לי הבגד ללבוש ולא ליתן הבגד למשכן שיהי' לי לחם לאכול. (בנין דוד)

"ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש" (כח, כג)

אחת הנכדות של הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל בהיותה ילדה בבית הספר, במסגרת שיעור מלאכה בקרמיקה, רצתה להכין שלט עליו יהיה כתוב "משפחת ליפקוביץ", כדי לתלות על דלת ביתם של הסבא והסבתא. רבי מיכל יהודה לא הסכים ונימוקו עמו: הרי לאחר שיתלה על הדלת שלט יפה יראו צורך גם לצבוע את הדלת שיהיה לה מראה תואם ויפה, לאחר שיצבעו את הדלת יאמרו הנה דלת יפה הרי גם צריכים לייפות את הקיר בבית מול הדלת וכן הלאה. שלט קטן זה יכול לגרור אחריו דברי מותרות בעוה"ז.

פעם הביא אחד הנכדים מזרון חדש עבור הסבא. רבי מיכל יהודה חרד חרדה גדולה, "מזרון חדש" מושג של עולם הזה. המזרון לא ראה את פני הבית.

"ואביכן התל בי והחליף את משכורת עשרת

מונים ולא נתנו אלוקים להרע עמדי" (לא, ז)

אין מונים פחות מעשרה, מונים הוא סכום כלל החשבון, והן עשיריות, למדנו שהחליף תנאו מאה פעמים (רש"י) מסופר על מהר"ם אלשיך שפירש בכתוב הזה, איך השתמש לבן בתחבולות ומרמות כדי להונות ולרמות את יעקב. והאר"י שנוכח בדרשה פרץ לפתע בצחוק, והמשיך לחייך בכל הדרשה עד תומה.

משסיים את דרשתו, פנו הנוכחים אל האר"י בשאלה מדוע חייך בדרשה? השיבם האר"י כי נגזר על לבן הארמי להופיע בעצמו בדרשתו של מהר"ם אלשיך, ולהצדיק עליו את הדין והתייצב ליד הפתח והקשיב באזניים קשובות לדרשת מהר"ם אלשיך. ועל כל מין תחבולה שהיה מדגים בדרשתו, היה לבן הארמי מנענע בראשו, כאומר הן, והיה מודה ומתודה שהכל עשה בדיוק נמרץ ליעקב, ולכן היה האר"י מחייך, כי כל התככים שהזכירו בדרשתו של מהר"ם אלשיך על לבן הארמי, הכל אמת ויציב, ודבר ה' בפיהו אמת, וכל דברי רבותינו אמת וצדיק. (פרפראות לתורה)

"ואביכן התל בי" (לא, ז)

בחור אחד נכנס לרבי אני רוצה לדעת מיהו זיווגי אמר לו הרבי, אברהם אבינו שלח את אליעזר להביא את זיווגי ומיד קיבל, אבל יעקב אבינו חיפש לבד אז רימה אותו לבן, ועל כן, בחור, תאמין בד' שישלח אבל אם תלך לבד, לך תדע מה יהיה. תסמוך ותשליך את יחבך על ד'...

ואמר אילו ידעתי זאת, כלום הייתי נמנע מלישון כל אותם ארבע עשרה שנה.

"ושבתי בשלום אל בית אבי" (כח, כא)

מסביר רש"י: שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן. מה הכריח את רש"י לפרש כך? הרי רוב בני אדם באמרו לשוב בשלום, מתכוונים מבלי להיזק מפגעי הדרך? התשובה תובן בסיפור שבאחד הימים פגש בעל ה"בית הלוי" את אחד מתלמידיו ושאלו למעשיו כיום, ענהו התלמיד, אני מתעסק במסחר.

לאחרי מספר דקות כששאל שוב הרב את תלמידו למעשיו, התפלא התלמיד לפרש השאלה החוזרת אבל השיב שעוסק במסחר.

כשחזרה השאלה בפעם השלישית, שאל התלמיד את רבו למה מתכוון הרב בשאלתו.

ענה הרב: שאלתי אותך 3 פעמים מה אתה עושה ואתה משיב לי מה הקב"ה עושה, הפרנסה שלך היא כולה מאת ה' ורק ממנו. ואני התכוונתי בשאלתי, מה אתה עושה למען הרוחניות שלך? כמה שיעורי תורה יש לך ביום? כמה דפי גמרא אתה לומד? זה מה שומר יעקב: ושבתי בשלום אל בית אבי. =הדבר היחיד בו יש לאדם בחירה והשפעה זה המצב הרוחני.

כל השאר לא כוחו ועצם ידו עושים זאת. לכן מפרש רש"י שכוונת יעקב היא "שלם מן החטא".

"וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (כח, כט)

הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע היה חוזר ומשנן לתלמידיו: שמה שאמר יעקב אבינו "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (בראשית כח, כב), לא התכוון דווקא בנוגע לממון, אלא חיוב "מעשר" שייך בכל מה שהקב"ה חונן בו את האדם. אפילו מהחכמה והדעת שחונן בהם, עליו לעשר. בשכר זאת, יזכה להצלחה גם בחכמה, כדכתיב "עשר בשביל שתתעשר".

כן היה רבה של לובלין אומר ועושה- והנהיג בשיבתו, שבני הישיבה יעניקו שעה ליום, להחכים אחרים, ואותו זמן כינה בשם "עבודת הקודש". פעם קרה שחל רפיון בסדר הנ"ל, עמד וכינס את התלמידים ואמר: אם תרצו לדעת עד כמה הדבר חשוב: שמעתי מכמה תלמידים, שלא ראו ברכה בלימודם, והתפללו ולא נענו. ורק לאחר שהקדישו זמן מועט, לעזור לבחורים יותר חלשים, זכו להצלחה בתלמודם.

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש (כח, כ)

וי"ל עפ"י מה שאמר לי הרה"ק רבי יהושע מטאמאשוב ששמע מפיו הק' של הגה"ק ממאגלניצא זצ"ל לפרש בדרך צחות מה שאומרים בזמירות למוצ"ש בזמר 'איש חסיד', "ייזכר לך עתה אתמול אשר דברת" כי הי' חסיד ועני שלא הי' לו לחמים לצרכי שבת, ולקח בערב שבת את בגדי החול שלו ונתנם למשכן ולווה עליהם את צרכי השבת, כי הלא הקב"ה אמר לוי עלי ואני פורע.

גיליון מס' 206 | פרשת ויצא
תשע"ז שנה ד'

גליון זה יוצא לזכות
ידידינו החשוב

ר' יעקב יוסף בן שושנה

שיראה שמחה ברכה והצלחה בכל עניניו

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

פשוט על הפרשה

"ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן אחי אמו" (כט, י)
ג"פ אחי אמו והוא מיותר לכאור', ונ' שיעקב אבינו לא חש כלל להרועים כי הם עובדי ע"ז וכתוב לא תחנם ורק ללבן רצה לעשות טובה כי הוא אחי אמו ומצוה לקרב את קרוביו כמ"ש ב'במות ס"ב' וגם לרחל שהיא בת אחי אמו רצה לעזור, והנה בתחלה גל את האבן מפני ב' סיבות א' מפני רחל בת אחי אמו שלא תצטרך להמתין, וב' לעשות טובה לצאן לבן שלא יצטרכו להמתין, אבל אחר שגל את האבן כנראה שהיו מערין המים לשוקת גדולה ומשם היו כל הצאן שותין בעצמן ולכן לרחל אין שום נ"מ בזה עתה כי בין כך היא צריכה להמתין עד שישתו כולם ושם במרעה צריכה להמתין עד שיאכלו אבל לצאן לבן ה' בזה טובה שהשקה אותם בעצמו במהרה ויוכלו ללכת לרעות ולאכול במהרה ולכן כתיב כאן את צאן לבן אחי אמו כי כ"ז עשה משום שהי' אחי אמו.

"עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה" (לט, לב)

פ' רש"י ומאותה קללה מתה רחל בדרך. וקשה הרי לא אמר עם אשר נמצא רק תמצא ובאמת לא מצא ולמה מתה. וי"ל דא"י במדרש ויחפש ולא מצא את התרפים תרפים לא מצא הא קיתוניות מצא נעשו תרפים קיתוניות שלא לבייש את רחל ולפ"ז נמצא שבאמת מצא את התרפים רק הוא לא ידע ולכן הזיק הקללה. אמנם צ"ב מדוע אמר כן והלא זו מצוה להפרישו מע"ז וגם אין כאן גזל כלל דע"ז איסורי הנאה נינהו. וי"ל דיעקב סבר שא' לקחם כדי לעבדם [ולא כדי להפרישו מע"ז] וע"כ קיללו שימות על איסור ע"ז, ומ"מ כיון דנפיק מפומיה בסתמא מתה רחל בדרך אע"פ שנגבתם כדי להפרישו מע"ז דקללת חכם אפילו על תנאי היא באה כדאמרינן במכות י"א א' (ש"ר בספורנו מש"כ).

(טעמא דקרא)

עלי שי"ה

"לברכה ולא לקללה"

גשמי ברכה רבים ירדו בשבוע שעבר עלינו לטובה. רבים מעמי הארץ סבורים כי הגשמים באו 'עם העונה' יסתיימו 'עם סוף החורף' אך אנו יודעים כי הגשמים באים כי התחלנו לומר אחרי סוכות 'ותן טל ומטר לברכה' והערתנו עליהם הרבה לה'.

כידוע, אל שולחנו של מרן שליט"א מתנקזים צרות של עמך בית ישראל. ברפואה, כלכלה, בעיות שונות של משפחה וצרות שונות. בין השאר, הגיעו אליו בקשות רבות בתחילת חודש חשוון, מהקלאים בעלי שדות, לאמור: אנא יעתיר רבינו שיירד כבר הגשם. האדמה כבר צמאה מאוד, ואנו השקענו הון רב עבור זרעים באדמה ואם הגשם לא יבוא, הכל ילך לריק. בפרט שמרבית החקלאים נוטלים הלוואה בנקאית ואם אין להם אפשרות להחזיר, הנזק הכספי הוא בלתי מושוער. ואכן מרן שליט"א בירך שיירד גשם, ואף אמר בדרך צחות לאחד מהם: כנראה הנך עדיין מתבלבל ומזכיר 'מוריד הטל' במקום משיב הרוח ומזריד הגשם. וסיפר לנו ידידנו החשוב רבי ישעיהו אפשטיין שליט"א שמקורב מאוד לרבינו, שבאותם ימים התאמן רבינו בלכתו לאיזה דבר מצוה, שלא כפי כוחו, ואח"כ כשגמרו את המצווה נענה ואמר לו: עכשיו התאמצנו עבור מצוה, כבר מגיע שיירד כבר הגשם!! ואכן כעבור ימים ספורים נשבה הרוח וירד הגשם לברכה.

וביום בו החל לרדת הגשם התבטא רבינו שזמן שיורד בו הגשם הוא 'עת רצון' אצל הקב"ה, ואכן הנוכחים בחדר מהירו לבקש את ברכתו לעניינים החשובים להם...

נוסף עוד מעשה מופלא אותו שמענו מכלי ראשון: בערב סוכות הגיע אל רבינו הקלאי מן הדרום עם בקשה לא מצויה בחורף: שהרב יתפלל שהגשם עוד לא יירד... ומעשה שהיה כך היה. אותו קלאי מגדל כותנה - פשתן, ועמד בנסיון הגדול ושומר שמיטה, על אף שיכול היה להרויח המון כסף אילו ימשיך לגדל כרגיל, ובכל זאת קיים בעצמו 'דרך אמונה בחרתי' ולא זרע ולא קצר כלום. נגמר השנה, והגיע השנה השמינית, והקב"ה קיים את הבטחת 'ציותי את ברכתי' ואכן בקיץ האחרון גדל לו יבול גדול מאוד מאוד של כותנה, והנה לפי החשבון בגלל שהשנה הקודמת היתה מעוברת היה צריך לרדת גשם באזור סוכות, ואז כל היבול שלא יספיק לקצור ייהרס כליף, ככן הוא בא לבקש שהגשם יחכה לו...

רבינו הגיב: אל תדאג. הכל יהיה בסדר. ואכן בסוכות לא ירד כלום, ואחרי סוכות סיים אותו יהודי לקצור הכל ואח"כ הגיע גשם קל. מיותר לציין שאם אותו גשם היה מקדים ביום, היתה השקעה של מליונים הולכת לטמיון.

אשרי העם שככה לו. אשרי העם שה' אלוקיו.

דבר העורך

"ויפגע במקום וכו'"

וברש"י... ורצותינו פירשו לשון תפילה

רבים הם הבאים אל פתחו של רבינו לקבל עצה ותבונה, ואנשים בטוחים שהנה רבינו יגיד להם לשנות את כל הנהגתם ולשנות דברים מסדר חייהם, והנה רבינו שליט"א ההולך בתמימות עם ה' נוקט פעם אחר פעם כי עם ישראל כוחו בפה ואין סגולה או עצה מול כח התפילה של כל אחד ואחד, ושמענו כמה מקרים מיוחדים מנכדו של רבינו הגר"ג הוניגסברג שליט"א שבהם השיב רבינו במילה אחת: 'תפילה'. (הדברים מובאים בספרו החשוב 'מנחת תודה').

אברך בא לרבינו ובכה על בעיה ברוחניות של אחד מילדיו אמר לו רבינו דע לך עם ילדים אין שום עצה שבעולם אלא תפילה ושאל הלה הרי תפילה עושה רק מחצה אמר לו רבינו בדורינו מחצה זה גם הרבה.

פעמים רבות רבינו משיב כששואלים במה להתחזק? 'להתפלל' אין דבר מועיל יותר מזה, מלהתפלל. אין עצה יותר מתפילה.

רבינו חוזר ושונה שההשתדלות הכי טובה זה תפילה.

רבינו חוזר ואומר כל תפילה עוזרת אין תפילה שחוזרת ריקם, ורגיל תמיד להראות דברי הגמ' בברכות ל"ב ב' אר"ח בר"ח אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנא' קוה אל ה' וגו' וקוה אל ה'.

אשה סיפרה שסובלת מבעיות שונות ורוצה לקבל על עצמה דבר מה לזכות, לשיפור המצב. אמר רבינו, תקבל על עצמה עוד תפילה. [אם מתפללת רק שחרית, תוסיף מנחה, ואם מתפללת גם מנחה תוסיף מעריב].

בכרכת שבת 2018
שיבת ציון 2018

יצא לאור

ספר "מצותיך שעשעי"

בענין שכתבו פוסקי וגדולי הדורות על הצורך לקיים כל המצוות שאפשר מהתרי"ג, עם פסקי הלכות והדרכה להרבה מצוות שקיומן נדיר, מבוססות הרבה על ספר דרך אמונה

ושו"ת ממרן רבינו הגר"ה קניבסקי שליט"א

כולל כאלף תשובות בעניינים הנ"ל

להשיג בחנויות הספרים

או אצל המחבר: 052-7613718

מעניני הפרשה

האם להניח מפרשי הגמרא, על הגמרא

עלי יניח צדיק ראשו / כבוד הספרים זה מעל זה

פלוני ניגש לרבנו ואמר. מפי השמועה כי הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל ראה פעם בחור שמניח ידו על גמרא וביקש להעיר לו בעדינות ואמר: ידך קודש, כי יד יהודי וכן תורה בפרט, היא קודש, נכון, אבל הגמרא היא קודש קדשים, ורבי יצחק אלחנן ספקטור פוסק שגם בספרים גופא אין להניח 'ראשון' על 'גמרא' או 'אחרון' על 'ראשון' ולכן אל תניח את היד על הגמרא. הגיב מרן: אבי זצ"ל נהג שלא להניח ראשון על גמרא ואחרון על ראשון, (ויש אומרים כי לא הניח אחרון על רבי עקיבא איגר) ושאלתי פעם את החזו"א על ענינים אלו ואמר לי - הכל מותר להניח על גמרא, כי כולם באים לפרש את הגמרא.

מה עושים בבית הכנסת שנכנסים שם בלילות שתויי יין ועכברים

מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלוקים וזה שער השמים

א. בהכ"נ שיש שם עכברים רבנו אמר פעם עפ"י ירושלמי בדמאי (פ"א ה"ג) שעכברים בבית, זה עונש שלא מעשרים כראוי, מה יעשו בבית הכנסת שיש שם לצערם עכברים, אולי שלא יכניסו ל'קידושים' רק אוכל מעושר כראוי, או שזה קשור למתפללי בית הכנסת. בשביל שניהם דבר טוב להיזהר בתרומות ומעשרות, גם מה שמכניסים לבית הכנסת וגם מתפללי בית הכנסת (בביתם).

כמה פעמים בא שכור באמצע לילה לבית הכנסת ועשה צרכיו שם באופן בזיון נורא אם זו תביעה משהו ומה להתחזק. אין זה שייך להם. אבל צריכים לסגור את בית הכנסת בלילה.

מדוע לא לתת יותר מחומש

"וכל אשר תיתן לי אשר אעשרנו לך"

"באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש" (כתובות נ' א') וברמב"ם איתא (פ"י מהל' מתנ"ע ה"ב) שמעולם לא נהיה עני מצדקה ואם כן איך יתכן שאם יבזבז שמא יצטרך לבריות על ידי שיתן יותר מחומש? דרכי ההשתדלות של האדם מחייבים שלא לתת יותר מחומש, שמא יצטרך לבריות, ובאמת לא יהיה עני מהצדקה, אבל זה לא סותר שיש מהלך של דרך ההשתדלות.

מעשר מזמנו של אדם

שאלתי לגבי מעשר מהזמן של האדם, עד כמה צריך ליתן לציבור, כי נאמר בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (אג"מ אה"ע ח"ד סכ"ז וע"י טעמא דקרא פ' ואתחנן ד"ה ושנתתם) שיש לתת מעשר מהזמן והנה לכאורה רבנו נותן הרבה יותר ממעשר. והגיב: אי אפשר לסגור את הדלת ולסלק את האנשים.

"ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי" / עצות והכוונות בעניני נישואין

וכי חתן וכלה עצובים שצריך לשמחם

יש בחז"ל ענין נרחב מגודל הענין לשמח חתן וכלה. ושאלו לרבינו וכי הם עצובים שיש מצוה כל כך לשמחם, הרי מצוה לשמח מסכנים והם לא כאלו? הנה הם לא יודעים מה יהיה לא בגשמיים ולא ברוחניים והרי המשך דורות תלוי בהן, ותלוי בחוט השערה, ובאמת זה סיבה לעצבות ולכן מצוה לשמחם.

האם מזמינים הורים - בבית החיים

הרב ... שואל האם נהגו לפני חתונה לצאת לבית החיים ולהזמין שם את ההורים? חסידים נהגו כן, יש לזה מקור (עי' דרשות ר"י אבן שועיב עה"פ ויביאה יצחק האהלה שרה אמו בשם מדרש) תגיד לו שאם הוא חסיד יש מנהג אצל חסידים כן ואם אינו חסיד, אין מנהג כזה.

לבקש ברכה לזיווג - לא לשידוך

הייתי אצל מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן שליט"א ואחד ביקש ברכה לשידוך ומרן הגרא"ל אמר לו: שידוך זה אירוסין, וזה יכול להתבטל, צריך לבקש - זיווג. ואמר רבנו: נכון. אף דבמס' שבת (ק"נ א') איתא "משדכים על התינוקות ליארס", כי בשבת הנידון הוא השידוך ולא הזיווג.

כיצד זיווג שני הוא הראשון

אמרתי לרבנו כי פלוני (שרבנו מכירו) התחתן והתגרש לאחר זמן קצר, ובקרוב מתחתן בזיווג שני, וכי שמעתי אחד מהמשפחה האומר על שידוך כהאי גוונא, שלפעמים הזיווג שני הוא הזיווג הראשון. ת. זה מפורש בספר חסידים (ע"ש סי' שע"ד וסי' תקכ"א), כי יש פעמים אדם מתחתן עם זו שאינה בת זוגו, כדי שיגיע לבת זיווגו כי בזוג ראשון לא היה נושא אותה, וה' מזמין לו אחת שאינו בת זוגו כדי שיתגרש ואז יסכים להתחתן עם בת זוגו.

חופה תחת גג בעת גשמים

בחז"ל מזדמן הרבה שיש גשם בחופה, האם להקל לעשות בפנים? אלמנה עושין בפנים ובתולה בחוץ, זה לא מסמנא מילתא.

(מתוך ספר העומד לראות אור בקרוב: "דרך שיחה החדש-הוראות עצות והדרכות" על סדר פרישיות התורה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק